Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

АВРАМЕНКО Олена Валеріївна

УДК 378.147:355

ДИСЕРТАЦІЯ

ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕНН ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.В. Авраменко

Науковий керівник: **ПЕРЕТЯГА Людмила Євгенівна**
доктор педагогічних наук, професор

Харків – 2021

АНОТАЦІЯ

***Авраменко О.В*. Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін**. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, 2021.

У дисертації вперше подано цілісно проблему формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивченн фахових дисциплін. Доцільність дослідження зазначеної проблеми підсилюється необхідністю подолання суперечностей між: між достатньо високим рівнем розробленості в психолого-педагогічній науці питань формування в майбутніх фахівців інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін та недостатнім використанням цих напрацювань в освітньому середовищі підготовки майбутніх хореографів; між існуючою специфікою професійної діяльності майбутніх хореографів та відсутністю її врахування у змісті їхньої підготовки на засадах інформаційно- комунікаційних технологій; між необхідністю цілеспрямованої підготовки майбутнього хореографа та нерозробленістю відповідних методик, спроможних забезпечити цілісність, системність і якість зазначеного процесу, спрямованого на формування інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

У дисертації *вперше* теоретично обґрунтовано технологію формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін та етапи її реалізації (професійно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, рефлексійно-корегувальний); педагогічні умови ефективного функціонування технології (актуалізація мотиваційно-ціннісної

складової підготовки майбутніх хореографів; організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення інформаційно-цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студента; створення індивідуальних освітніх маршрутів студентів при проходженні педагогічної практики); виокремлено психолого-педагогічні особливості формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін; *уточнено* суть понять «інформаційно-комунікаційна компетентність», компоненти сформованості в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін (мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуальний, особистісно-рефлексійний); критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-творчий, рефлексійно-результативний), показники.

Подальшого розвитку набули положення щодо оновлення прийомів, форм та методів формування в майбутніх хореографів інформаційно- комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Практична значущість результатів дослідження визначається тим, що експериментальна перевірка науково обґрунтованої та розробленої технології формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін дозволяє рекомендувати її до впровадження в освітній процес закладів вищої освіти України для підвищення якості професійної підготовки майбутніх хореографів. В освітній процес підготовки майбутніх хореографів впроваджено авторський спецкурс «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності».

Положення, висновки й рекомендації, розроблені на основі узагальнення дослідницьких матеріалів, *упроваджено* в освітній процес підготовки майбутніх хореографів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Теоретичними положеннями та практичними напрацюваннями *можуть*

послугуватися: викладачі під час проведення аудиторних і позааудиторних занять, при розробці навчальних програм, створенні навчальних посібників із фахових дисциплін; студенти в процесі підготовки до лекційно-семінарських занять, написанні курсових і магістерських робіт. Матеріали дослідження *доцільно використовувати* в процесі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, зокрема хореографів.

Ключові слова: формування, інформаційно-комунікаційна компетентність, майбутні хореографи, технологія, освітній процес, заклад вищої освіти, фахові дисципліни.

Avramenko O.V. ***The formation of future choreographers" Information and communication competence in the process of learning of special subjects*****.** – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy in branch 01 Education/Pedagogy on a specialty 011 – Educational, Pedagogical Sciences. – H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, 2021.

In the dissertation for the first time the problem of formation in the future choreographers of information and communication competence in the process of studying professional disciplines is integrally presented. The expediency of studying this problem is enhanced by the need to overcome the contradictions between: between a sufficiently high level of development in psychological and pedagogical science issues of formation in future specialists of information and communication skills in these areas; between the existing specifics of the professional activity of future choreographers and the lack of its consideration in the content of their training on the basis of information and communication technologies; between the need for purposeful training of the future choreographer and the lack of appropriate methods that can ensure the integrity, system and quality of this process, aimed at forming information and communication competence in the field of practice.

The dissertation for the first time theoretically substantiates the technology of formation of future choreographers of information and communication competence in the process of studying professional disciplines and stages of its implementation (professional-motivational, content-activity, reflection-corrective); pedagogical conditions of effective functioning of technology (actualization of motivational and value component of training of future choreographers; organization of interaction of students and teachers of institutions of higher education on the Internet through creation of information-digital educational environment on the basis of individual support of the student; creation of individual educational routes of students); the psychological and pedagogical features of formation of information and communication competence in future choreographers in the process of studying professional disciplines are singled out; the essence of the concepts of "information and communication competence", components of the formation of future choreographers of information and communication competence in the study of professional disciplines (motivational-value, content, procedural, personal- reflection); criteria (motivational, cognitive, activity-creative, reflection-effective), indicators.

Provisions on updating the methods, forms and methods of formation of information and communication competence in future choreographers in the process of studying professional disciplines have been further developed.

The practical significance of the research results is determined by the fact that the experimental verification of scientifically sound and developed technology of formation of future choreographers information and communication competence in the study of professional disciplines allows to recommend it for introduction in higher education of Ukraine to improve the training of future choreographers. The author's special course "Formation of information and communication competence in future choreographers" has been introduced into the educational process of training future choreographers.

Regulations, conclusions and recommendations developed on the basis of generalization of research materials, introduced into the educational process of training future choreographers of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Theoretical provisions and practical developments can be used by: teachers during classroom and extracurricular activities, in the development of curricula, the creation of textbooks in professional disciplines; students in the process of preparation for lectures and seminars, writing term papers and master's theses. It is expedient to use the materials of the research in the process of professional development of pedagogical staff, in particular choreographers.

Key words: formation, information and communication competence, future choreographers, technology, educational process, institution of higher education, professional disciplines.

Список праць, опублікованих автором за темою дисертації

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дослідження:

1. Авраменко О.В. Підготовки майбутніх фахівців хореографії до інноваційної професійної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Педагогічний альманах*: зб. наук. праць. Херсон, 2018. Вип.39. С. 90-95.

2. Авраменко О.В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів: констатувальний етап. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2018. Вип. 58-59. С.52-60.

3. Авраменко О.В. Суть і зміст підготовки майбутніх хореографів до професійної діяльності. *Теорія та методика навчання та виховання*: зб. наук. праць. Х.: ФОП Петров В. В., 2018. Вип. 44. С. 4–16.

4. Авраменко О.В. Технологія формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності. *Професійна освіта:*

методологія, теорія та технології : зб. наук. праць. / [ред. колегія: Доброскок І.І. (голов. ред) та ін.]. Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2017. Вип. 5.С. 5-20.

5. Avramenko O., Humeniuk S. Implementation of technology for the formation of information and communication competence among future choreographers. *Journal of Education, Health and Sport*. 2020. Vol. 10 (6). P. 394– 404. URL: http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2020.10.06.041.

Наукові праці апробаційного характеру:

6. Авраменко О. В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у закладах вищої освіти спортивного профілю. *Молода спортивна наука України* : зб. тез доповідей. Львів, 2018. Вип. 22. Т. 4. С. 76.

7. Авраменко О. В. Упровадження технологій дистанційного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій*: матер. ІІ Всеукр. наук. конф. (26-27 жовтня 2018 р., Дніпро). Дніпро, 2018. С. 97-99.

8. Авраменко О. В. Засоби формування інформаційно-комунікаційноїкомпетентності майбутніх хореографів. Дистанційна освіта: реалії та перспективи: матер. І Всеукр. наук.-практ. конф. (12 грудня 2018 р., Харків). Х.,2018. С.5-7.

9. Авраменко О. В. Веб-квест як засіб формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів. *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15- 16 травня 2019). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. С. 94–96.

10. Авраменко О. В. Голос як засіб професійної діяльності майбутніх хореографів. Голос представників голосомовних професій: актуальні проблеми, досвід та інновації: матеріали Міжнародної міждисциплінарної науково- практичної конференції (Харків 16 квітня

2019 р.). Х., 2019. С.11-13.

11. Авраменко О.В. Діагностика сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів (констатувальний етап). Фізичне виховання та спорт в закладах вищої освіти: матер. Всеукр. наук.- практ. конф. (2 травня 2020 р., Харків). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. С.58-61.

Опубліковані праці,

які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Авраменко О.В. Формування в майбутніх хореографів інформаційно- комунікаційної компетентності: методичні рекомендації. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 76 с.

ЗМІСТ

ВСТУП …….. 3
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА …… 11
1.1. Сучасні підходи до формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів ….. 11
1.2. Структура і суть інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів …… 33
1.3. Особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів …….. 62
Висновки до розділу 1…….. 80
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕНН ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ……... 85
2.1. Дидактичні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі вивчення фахових дисциплін …….. 85
2.2. Обгрунтування технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі вивчення фахових дисциплін …… 94
Висновки до розділу 2…….. 110
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕНН ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН …… 113
3.1. Загальні питання організації і проведення педагогічного експерименту …… 113
3.2. Реалізація технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі вивчення фахових дисциплін ……. 123
3.3. Аналіз результатів експериментальної роботи ……... 141
Висновки до розділу 3 …….. 155
ВИСНОВКИ …….. 157
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ …….. 162
ДОДАТКИ …….. 191

ВСТУП

Розвиток інформаційного суспільства, що якісно змінює умови життя та професійну діяльність особистості, актуалізує проблему підготовки майбутніх хореографів до нових умов на основі сформованості у них інформаційно-комунікаційної компетентності. Сучасний етап цифровізації в системі освіти характеризується віртуалізацією освітнього процесу, що стрімко розвивається, та обумовлений інтерактивними можливостями електронного інформаційно-освітнього середовища.

Майбутньому хореографу доцільно не лише опанувати необхідною інформацією та прийомами упровадженя в процес тренувать інформаційно-комунікаційних технологій, але, насамперед, йому необхідно навчитися ефективно використовувати їх для підтримки та розвитку свого інтелектуального та творчого потенціалу, для прийняття професійних рішень з урахуванням економічних, екологічних, моральних аспектів інноваційного розвитку суспільства.

Нині у контексті численних дискусій навколо інформаційно-комунікаційної компетентності важливим є її аналіз, визначення місця у міжнародних порівняльних дослідженнях, уточнення цього поняття згідно з підходами вітчизняних і зарубіжних вчених у контексті компетентнісного підходу під час професійної підготовки майбутніх хореографів. Значна увага до компетентісного підходу сприяла тому, що досвідчені науковці виокремили ключові компетентності, які впливають на досягнення успіхів у житті та підвищення якості суспільних інститутів; відповідають різноманітним галузям життя (Дж. Равен, Л. Салганик, Д. Рікен, У. Мозер, М. Спектор та ін.). В Україні компетентнісний підхід виокремлено у працях О. Савченко О. Пометун, В. Бикова, О. Спіріна, О. Овчарук, О. Локшиної та ін.

Проблемою підготовки хореографів займалися вчені за такими напрямами:

● підготовка майбутніх хореографів до професійної діяльності (В. Алтухов, Д. Бермудес, Т. Благова, Н. Бугаєць, О. Мартиненко, Т. Саюнко, Б. Стасько)

● особливості підготовки майбутніх хореографів до різних видів діяльності (І. Мурована, І. Осіпова, А. Підлипська, О. Реброва, Т. Сердюк, О. Філімонова, О. Фриз);

● формування професійної компетентоності майбутніх хореографів (Л. Андрощук, О. Пархоменко, Ю. Тараненко, О. Таранцева).

Утім, попри значущість наукових напрацювать у галузі хореографічної освіти, проблема формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін залишається нерозробленою.

Розв'язання цих важливих завдань гальмується низкою **суперечностей** між:

● між достатньо високим рівнем розробленості в психолого-педагогічній науці питань формування в майбутніх фахівців інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін та недостатнім використанням цих напрацювань в освітньому середовищі підготовки майбутніх хореографів;

● між існуючою специфікою професійної діяльності майбутніх хореографів та відсутністю її врахування у змісті їхньої підготовки на засадах упровадження інформаційно-комунікаційних технологій;

● між необхідністю цілеспрямованої підготовки майбутнього хореографа та нерозробленістю відповідної технології, спроможної забезпечити цілісність, системність і якість зазначеного процесу, спрямованого на формування інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Отже, актуальність означеної проблеми, необхідність подолання виявлених суперечностей, недостатній рівень її теоретичної та практичної

розробленості зумовили вибір теми дослідження **«Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано як складову частину комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди «Підвищення ефективності педагогічного процесу в середніх загальноосвітніх і вищих навчальних закладах» (РК31–200199004104 від 23.12.2015 р.) та корелює з новою комплексною темою кафедри «Наукові основи і навчально-методичний супровід педагогічного процесу в закладах освіти: історико-педагогічний, компаративний та прогностичний аспекти» (№ 0121U107474 від 22.01.2021 р.). Тему дисертації затверджено (протокол №7 від 31.10.2017 р.) та уточнено (протокол №2 від 22.02.2021 р.) Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та поетапному впровадженні в освітній процес закладу вищої освіти технології формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати суть понять «інформаційно-комунікаційна компетентність» та психолого-педагогічні особливості формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

2. Визначити зміст структурних компонентів інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити технологію формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

4. Уточнити критерії, показники і рівні сформованості в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Об'єкт дослідження – освітній процес підготовки майбутніх хореографів.

Предмет дослідження – технологія формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що рівень сформованості в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін значно підвищиться за умови реалізації в процесі професійної підготовки теоретично обґрунтованої технології на таких етапах: професійно-мотиваційному, змістово-діяльнісному, рефлексійно-корегувальному.

Для вирішення поставлених завдань, досягнення мети та перевірки гіпотези дослідження використано комплекс сучасних загальнонаукових **методів дослідження**:

• *теоретичні*: історико-логічний, проблемно-цільовий, порівняльний, ретроспективний аналіз для порівняння й зіставлення різних поглядів у педагогіці, психології та філософії на аспекти досліджуваної проблеми; розгляду теоретичних питань із метою визначення понятєво-категорійного апарату; обґрунтування технології формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін;

• *емпіричні:* діагностичні (бесіди, анкетування, тестування, контрольна робота, вивчення документації), прогностичні (експертні

оцінки, ранжування, моделювання), обсерваційні (спостереження, самооцінка) для виявлення рівня сформованості в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін; педагогічний експеримент для виявлення ефективності розробленої технології формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін);

• *методи математичної статистики* (статистична обробка даних, графічне відображення результатів, критерій Пірсона) для кількісного та якісного аналізу результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна та теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що:

• *уперше* теоретично обґрунтовано технологію формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін та етапи її реалізації (професійно-мотиваційний, змістово-діяльнісний, рефлексійно-корегувальний); дидактичні умови ефективного функціонування технології (актуалізація інформаційно-комунікаційної складової підготовки майбутніх хореографів; організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення інформаційно-цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студента; створення індивідуальних освітніх маршрутів майбутніх хореографів при проходженні педагогічної практики); виокремлено психолого-педагогічні особливості формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін;

• *уточнено* суть понять «інформаційно-комунікаційна компетентність», компоненти сформованості в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін (ціннісно-мотиваційний, змістовий, процесуальний,

особистісно-рефлексійний); критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-творчий, рефлексійно-результативний), показники (наявність інтересу студентів до роботи з ІКТ, мотиви їх вивчення, усвідомленням цілей інформаційно-комунікаційної діяльності; наявність сукупності знань про методи й способи роботи з інформацією; знання законів та засобів отримання інформації, механізмів розвитку сучасних ІКТ для практичної інформаційно-комунікаційної діяльності майбутніх хореографів; уміння та навички використання засобів ІКТ, планування та розробки інформаційно-комунікаційних продуктів, розуміння можливостей та обмежень технологічних засобів; уміння використовувати набуті знання та навички в нових та нестандартних ситуаціях, здійснювати рефлексійний аналіз та корекцію інформаційно-комунікаційної діяльності) та рівні (високий, середній, низький) сформованості;

• *подальшого розвитку* набули положення щодо оновлення прийомів, форм та методів формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Практична значущість результатів дослідження визначається тим, що експериментальна перевірка науково обґрунтованої та розробленої технології формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін дозволяє рекомендувати її до впровадження в освітній процес закладів вищої освіти України для підвищення якості професійної підготовки майбутніх хореографів. В освітній процес підготовки майбутніх хореографів впроваджено авторський спецкурс «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності».

Основні наукові результати проведеного дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-41 від 21.01.2021 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка №57-22/696 від

15.06.2021 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка №1817/01.65/10 від 24.06.2021 р.); Херсонської академії неперервної освіти (довідка № 01-23/236 від 16.06.2021 р.).

Положення, висновки й рекомендації, розроблені на основі узагальнення дослідницьких матеріалів, *упроваджено* в освітній процес підготовки майбутніх хореографів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Теоретичними положеннями та практичними напрацюваннями *можуть послугуватися:* викладачі під час проведення аудиторних і позааудиторних занять, при розробці навчальних програм, створенні навчальних посібників із фахових дисциплін; студенти в процесі підготовки до лекційно-семінарських занять, написанні курсових і магістерських робіт. Матеріали дослідження *доцільно використовувати* в процесі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження дістали оприлюднення на наукових конференціях різних рівнів:

• *міжнародних:* «Голос представників голосомовних професій: актуальні проблеми, досвід та інновації» (Харків, 2019);

• *всеукраїнських*: «Молода спортивна наука України» (Львів, 2018), «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» (Кам'янець-Подільський, 2018); «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій» (Дніпро, 2018); «Дистанційна освіта: реалії та перспективи» (Харків, 2018); «Фізичне виховання та спорт в закладах вищої освіти» (Харків, 2020).

Основні положення і результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (2017–2021 рр.).

Публікації. Основні положення й результати дослідження відображено в 12 наукових працях, із них: 4 статті опубліковано в провідних наукових фахових виданнях України, 1 – в міжнародному періодичному виданні, 6 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1 методичні рекомендації.

Структура дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (240 найменувань, з них 48 – іноземними мовами) і 3 додатків (на 26 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 258 сторінок, основний зміст викладено на 160 сторінках. Робота містить ілюстративний матеріал – 4 таблиці (на 4 сторінках).

РОЗДІЛ 1
ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Сучасні підходи до формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів

Одним із сучасних напрямів розвитку системи укранської хореографічної освіти є її інформаційно-комунікаційна складова. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на етапі модернізації хореографо-педагогічної освіти в Україні стають актуальними, відповідаючи запитам сучасного суспільства і вимогам сьогодення країни.

В контексті модернізації хореографо-педагогічної освіти традиційно розглядають актуальні тенденції, які пов’язані, перш за все, з необхідністю підвищення якості освітнього процесу, забезпечення його неперервності, індивідуалізації та персоніфікованості, серед них:

- інформатизація освіти [27; 35; 92; 93; 107; 110; 112; 119; 127 та ін.];

- використання інноваційних ІКТ [20; 21; 22; 23; 37; 39; 42; 45; 62; 67; 68; 96; 104; 170 та ін.];

- розвиток ІКТ-компетентності майбутніх хореографів [57; 61; 87; 101; 103; 133; 134; 139; 144; 157 та ін.].

І. Гевко та О. Невмержицька визначають інформатизацію освіти як «*галузь науково-практичної діяльності особистості* , спрямованої на застосування методів і засобів збору, зберігання, обробки і поширення інформації для систематизації наявних і формування нових знань в

межах досягнення психолого-педагогічних цілей навчання і виховання» [56, с. 42].

Л. Денисова [74, с. 12-16] розглядає інформатизацію освіти як *нову галузь «педагогічного знання»*, інтегруючу наукові напрямки психолого-педагогічних, соціальних, фізіолого-гігієнічних, техніко-технологічних досліджень, що перебувають у певних взаємозв'язках, відносинах між собою і утворюють певну цілісність, яка орієнтована на забезпечення сфери освіти методологією, технологією і практикою вирішення актуальних проблем завдань модернізації освіти».

В умовах інформатизації освіти значуща роль відводиться навчанню майбутніх хореографів, а також формуванню необхідного рівня їх ІКТ-компетентності для подальшої ефективної реалізації професійної діяльності, яка безпосередньо пов'язана з підготовкою студентів до життя в сучасному інформаційному суспільстві [76; 81; 85; 86; 158; 163; 164 та ін.].

На основі проведеного аналізу наукової літератури [167; 168; 170; 178; 180; 184; 186 та ін.], доцільним є визначення підходів щодо інформатизації підготовки майбутніх хореографів.

Дослідники виділяють дві складових, які визначають можливість реалізації тенденцій в області інформаційних технологій: перша - впровадження та розвиток нових інформаційних технологій, друга - поширення освітніх практик [26]. На успішність їх реалізації впливають дві групи чинників: зовнішні (розвиток умов для використання ІКТ в освітніх установах) і внутрішні (готовність і здатність освітніх установ реалізувати нові освітні практики засобами ІКТ). Проаналізувавши дослідження А. Асмолова, А. Семенова, А.Уварова [67; 79; 112 та ін.] при вивченні основних внутрішніх факторів, що впливають на інформатизацію освіти, опишемо їх наступним чином:

- *розробленість питань дидактики* (визначення змісту, використання нових методів і форм навчання засобами ІКТ, навчально-методичне забезпечення, в тому числі електронних освітніх ресурсів);

- *рівень розвитку ІКТ-компетентності* хореографів та динаміки їх професійного зростання;

- *здатність і готовність хореографів* використовувати нові результативні педагогічні практики засобами ІКТ;

- *гнучкість системи оцінювання освітніх результатів* формальної, інформальної і неформальної освіти з використанням електронних технологій і систем (LMS, е-портфоліо та ін.);

- *здатність хореографів виявляти і освоювати* найбільш результативні організаційні форми, методи і технології навчання з використанням засобів ІКТ.

Відповідно до результатів досліджень проекту GEF [201] визначено три основні галузі, в яких створюються нові технології і практики:

- інфраструктура спілкування (сфера ІКТ);

- інфраструктура виробництва і споживання (фінансово-інвестиційна сфера);

- інфраструктура тілесності (спорт, здоров'я тощо).

Спираючись на дані роботи, під *інформатизацією освіти* будемо розуміти процес забезпечення сфери освіти методологією і практикою розробки та оптимального використання сучасних засобів ІКТ в навчальному процесі, орієнтований на реалізацію їх дидактичних можливостей в здоров'язберігаючих умовах.

Виділені сфери впливають на освітній процес і систему уявлень про освіту. Освітні інститути, зокрема і педагогічні ЗВО, виконують не тільки традиційні ролі, а й нові функції, серед яких:

- формування актуальної картини світу;

- громадянське виховання і вибудовування міжкультурного діалогу;

- інтегроване навчання і всебічний розвиток;

- оцінка формальної, інформальної і неформальної освіти (проміжна, підсумкова).

В умовах інформатизації освіти та ефективного використання засобів ІКТ зростає роль електронного навчання (ЕН) і дистанційних освітніх технологій (ДОТ), змішаного навчання, інтерактивних педагогічних технологій, електронних освітніх платформ і ресурсів, що забезпечують безперервність, варіативність і персоніфікованість освіти, проектування і підтримку індивідуальних освітніх траєкторій для всіх категорій здобувачів освіти.

У докторській дисертації Г. Федорова при розгляді сучасного стану інформатизації системи освіти учений описує сучасні тенденції її розвитку, відзначаючи масштабний і комплексний характер впровадження ІКТ на різних рівнях освіти, розвиток ЕН і ДОТ, проектування і впровадження ІОС [76].

Під *засобами ІКТ*, що використовуються в сфері освіти, розуміють «програмні, програмно-апаратні і технічні засоби і пристрої, що функціонують на базі мікропроцесорної, обчислювальної техніки, а також сучасних засобів і систем транслювання інформації, інформаційного обміну, що забезпечують операції зі збору, продукування, накопичення, зберігання, обробки, передачі інформації і можливість доступу до інформаційних ресурсів локальних і глобальної комп'ютерних мереж» [34]. У свою чергу, до *засобів інформатизації* та комунікації (засоби ІК) освітнього призначення відносять засоби інформаційних та комунікаційних технологій, що використовуються

разом з навчально-методичними, нормативно-технічними та організаційно-інструктивними матеріалами, забезпечують реалізацію оптимальної технології їх педагогічного використання [98].

Одним з провідних підходів інформатизації педагогічної освіти є інтегративний підхід, що складається, перш за все, в об'єднанні, взаємопов'язуванні розрізнених частин і функцій в цілісну систему [115]. На думку вчених, засоби інформатизації, що застосовуються в різних областях освітньої діяльності, в ідеалі будуть одноманітні і в сенсі їх відповідності єдиним психолого-педагогічним, техніко-технологічним і дизайн-ергономічним вимогам, оволодіння якими має увійти в систему підготовки хореографів [112].

Далі розглянемо підходи інформатизації підготовки майбутніх хореографів в умовах розвитку напрямків інформатизації освіти. Усе більш значущу роль в процесі інформатизації підготовки хореографів виконує *електронне навчання,* яке є невід'ємною частиною ефективного процесу навчання у ЗВО на всіх рівнях підготовки і різних формах в умовах впровадження стандартів нового покоління [113].

У чинному Законі «Про освіту» під електронним навчанням розуміється «організація освітньої діяльності із застосуванням інформації, що міститься в базах даних і використовується при реалізації освітніх програм та забезпечуючи обробку інформаційних технологій, технічних засобів, а також інформаційно-телекомунікаційних мереж, що здійснюють передачу по лініях зв'язку зазначеної інформації, взаємодія здобувачів освіти і педагогічних працівників» [44].

Слід зазначити різне тлумачення співвіднесеності понять «електронне навчання» і «дистанційне навчання». Дистанційне навчання розглядається як одна зі складових електронного навчання, істотною

характеристикою якого є відсутність елементів традиційного навчання в частині організації навчального процесу та взаємодії його суб'єктів з освітніми ресурсами і між собою [56].

У деяких дослідженнях електронне навчання трактується як синонім дистанційної освіти в сфері вищої та додаткової професійної освіти [33]. Дослідники під електронним навчанням розуміє передачу знань (е-матеріали, е-курс) із застосуванням середовища навчання, орієнтованого програмними засобами навчання, комп'ютерами, локальними і / або глобальними мережами [45; 112].

На основі проведеного аналізу зазначимо, що електронне навчання – це технологія, яка орієнтує здобувача освіти на новий стиль освіти для життя і на освіту протягом усього життя, технологія, що розвиває вміння і навички для стійкого життя і безперервного самовдосконалення в інформаційному суспільстві [104; 109; 117].

В дослідженнях учених позначений процес зміни освітньої парадигми з традиційної моделі навчання на електронну (e-learning) і далі до смарт-утворення [78]. Дослідники відзначають зміну ролі університетів «від готових знань до створення студентам умов для набуття нових знань самостійно».

Перевагами електронного навчання в сучасному ЗВО є наступні:

- *підвищення якості навчання* (формування сучасного навчально-методичного контенту; підвищення ефективності реалізації та якості змісту освіти; впровадження сучасних освітніх технологій, зокрема для реального залучення здобувачів освіти в освітній процес);

- *швидка оновлюваність контенту* (неперервна актуалізація освітнього матеріалу);

- *позиціонування університету* в освітньому міжнародному академічному просторі;

- *підвищення ресурсоефективності* [40; 54; 97].

На думку зарубіжних дослідників [237-239], доступність інструментів електронного навчання, функціональність їх використання в процесі підготовки забезпечує з більшою ймовірністю позитивний освітній досвід здобувачів освіти та їх ефективне застосування в подальшій професійній діяльності.

Наступним сучасним напрямом інформатизації підготовки хореографів є *формування і розвиток інформаційно-освітнього середовища ЗВО*. В якості основної умови для застосування ЕН і ДОТ необхідно створення і функціонування електронного інформаційно-освітнього середовища. Відповідно до Закону про освіту – електронне інформаційно-освітнє середовище освітньої організації включає електронні інформаційні ресурси, електронні освітні ресурси, сукупність інформаційних технологій, телекомунікаційних технологій, відповідних технологічних засобів і забезпечує освоєння студентами освітніх програм в повному обсязі незалежно від місця знаходження [87].

Вчені при характеристиці інформаційно-освітнього середовища педагогічного ЗВО перераховують наступні компоненти:

- організаційно-методичні засоби;

- сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки і передачі інформації [48; 140; 191].

Дані компоненти інформаційно-освітнього середовища ЗВО забезпечують оперативний доступ до важливої інформації і створюють можливість для ефективної реалізації комунікації між педагогами і студентами. Однією з умов ефективної інформатизації ЗВО з використанням інформаційно-освітнього середовища ЗВО є її відповідність з «особливостями конкретних методичних систем

навчання і інформаційних ресурсів, що використовуються в навчальному процесі, повинні бути технічно і технологічно пов'язані з ресурсами, що використовуються в процесі інформатизації інших сфер діяльності педагогічного ЗВО» [113].

Дослідники виділяють переваги використання інформаційних технологій і ресурсів інформаційних середовищ в сучасному освітньому процесі ЗВО, описання яких представлено в таблиці 1. Виходячи з характеристики інформаційно-освітнього середовища як інтегрованої багатокомпонентної системи, компоненти якої відповідають навчальній, позанавчальній, науково-дослідній діяльності студентів, вимірюванню, контролю і оцінки результатів навчання [12], використання електронного портфоліо як засобу інформатизації підготовки хореографів може зробити освітній процес більш ефективним.

Таблиця 1.1

Основні переваги використання інформаційних технологій (ІТ) та ресурсів інформаційних середовищ (РІС) в сучасному освітньому процесі ЗВО

№	Найменування функції ІТ і РІС	Опис функції ІТ і РІС
1.	Реалізація технології індивідуально-орієнтованого навчання	Подання повної інформації про програму, форму і порядок організації навчання, уявлення теоретичного матеріалу, засобів оцінювання, включаючи різні способи оцінювання: самооцінка, експертне оцінюваня тощо.
2.	Диференціація (індивідуалізація) процесу навчання	Використання різних технологій і засобів для вибору і виконання завдань з урахуванням різних рівнів знань студентів.
3.	Реалізація індивідуальних освітніх траєкторій студентів	Можливість побудови і реалізації індивідуальних освітніх траєкторій студентів за темами / модулями або в цілому дисципліни з урахуванням рівня освоєння компетентностей. Реалізація цілеспрямованої програми, що забезпечує студенту позицію

		суб'єкта вибору, розробки, реалізації освітнього стандарту, для реалізації самовизначення і самореалізації, варіювання дидактичних і методичних засобів виходячи з характеристик особистості здобувача освіти.
4.	Використання різних форм організації самостійного навчання	Використання різних форм, технологій і засобів для розвитку здатності самостійного інформаційного пошуку, структурування інформації; систематизація теоретичних знань, їх поглиблення і розширення міжпредметних зв'язків; формування критичного мислення; вдосконалення здатності до самоорганізації, самоконтролю і самоаналізу результатів освітньої діяльності; формування навичок презентації результатів самостійної роботи в різних формах.

При дослідженні інформаційно-освітнього середовища ЗВО вчені визначають використання сучасних інформаційних освітніх технологій, як один із перспективних напрямів підготовки .

Вчені [48; 78; 93] при розгляді сучасного інформаційно-освітнього середовища ЗВО пропонують класифікацію інструментальних засобів і програм для організації процесу навчання з позиції їх використання для здійснення дидактичного процесу.

Дослідники виділяють такі інформаційні освітні технології, які використовуються в інформаційній освітньому середовищі ЗВО:

- інтернет-орієнтовані освітні технології [34; 56; 78];
- технології дистанційної освіти [89];
- технології медіаосвіти [112];
- технології електронного навчання (e-learning) [39];
- технології смарт-освіти (smart-education) [98].

Таким чином, аналітична робота з науковими психолого-педагогічними джерелами свідчить про відсутність єдиного розуміння визначення як «інформаційно-освітнього середовища», так і його

компонентного складу. Інваріативними компонентами ІОС є програмний, пов'язаний з впровадженням програмних комплексів, і технічний.

Все більш значущими стають компоненти, спрямовані на розвиток методичного змісту та дидактичного наповнення інформаційно-освітнього середовища ЗВО, які відповідають очікуванням різних суб'єктів освітнього процесу і вимогам сучасних процесів інформатизації та цифровізації освіти.

Відповідно до актуальних вимог щодо умов реалізації програм бакалаврату [78] зазначено, що кожен майбутній хореограф усього періоду навчання повинен бути забезпечений індивідуальним необмеженим доступом до електронного інформаційно-освітнього середовища Організації з будь-якої точки, в якій є доступ до інформаційно-телекомунікаційної мережі «Інтернет», як на території Організації, так і поза нею. Умови для функціонування електронного інформаційно-освітнього середовища можуть бути створені з використанням інших організацій.

У процесі дослідження визначено, що електронне інформаційно-освітнє середовище закладу навчання має забезпечувати формування електронного портфоліо здобувача освіти, в якому збережені його роботи і оцінки за ці роботи. У зв'язку з даними вимогами студенти-хореографи мають профіль індивідуального електронного портфоліо в електронному інформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу. ЗВО розроблені і опубліковані на офіційних сайтах Положення про електронний портфоліо студентів [45], які встановлюють структуру, зміст і порядок його формування. Таким чином, актуальність і затребуваність використання електронних

портфоліо в сучасному електронному інформаційно-освітньому середовищі підтверджена на нормативному правовому рівні.

Отже, під *електронним інформаційно-освітнім середовищем* розуміємо середовище, побудоване на базі інформаційно-комунікаційних технологій, включаючи необхідне програмне забезпечення, при цьому ІОС виконує *наступні функції:*

- розміщення, зберігання, обробки освітньої інформації, зокрема посилання на навчально-методичне забезпечення з дисциплін і різні інформаційні ресурси і джерела;

- забезпечення синхронної та асинхронної взаємодії різних учасників освітнього процесу [56].

Л. Панченко [140] в своєму дослідженні формулює наступні завдання електронного інформаційно-освітнього середовища:

- забезпечення взаємодії освітніх Інтернет-ресурсів всіх рівнів і формування єдиної інтерактивної навчальної, навчально-методичної бази ресурсів;

- забезпечення доступу здобувачів освіти і викладачів з будь-якого пристрою, підключеного до мережі, до електронних освітніх і інформаційних ресурсів за допомогою використання інформаційно-телекомунікаційних технологій і сервісів;

- створення системи управління і механізмів моніторингу якості освітнього процесу;

- забезпечення індивідуалізації освітньої траєкторії студентів.

Однією з важливих переваг використання інформаційно-освітнього середовища ЗВО є організація і реалізація нового виду комунікації між педагогом і студентами, «орієнтованого на діяльнісний, операційний характер поведінкової лінії, що вибудовується» [33]. Даний

вид комунікації особливо важливий для майбутніх хореографів в контексті формування та розвитку здібностей і компетенцій, а саме:

- оцінювання результатів своєї діяльності;
- критичного мислення і рефлексивної культури;
- вирішення навчальних і професійних завдань;
- застосування інформаційної культури;
- використання групових видів діяльності;
- навчання на основі засобів ІКТ.

Слід зазначити, що в дослідженнях вчених підкреслюється важливість наявності позитивного або негативного зворотного зв'язку між різними учасниками освітнього процесу, що виникає в комунікативних середовищах в рамках його реалізації [67; 140].

У сучасному ЗВО основними засобами при використанні електронного навчання є електронні навчальні курси як навчальні компоненти середовища, представлені у вигляді електронних освітніх видань або ресурсів. На думку, С. Петрович, електронні навчальні курси забезпечують науково-педагогічну, психологічну, методичну підтримку навчального процесу та в залежності від свого призначення в конкретній освітній ситуації [143] можуть бути «джерелом навчальної інформації, засобом навчальних комунікацій, тренінгу типових умінь, контролю досягнення освітніх результатів, моделювання досліджуваних процесів і об'єктів тощо» [143].

У чинному Законі «Про освіту» під електронним навчанням розуміється «організація освітньої діяльності із застосуванням інформації, що міститься в базах даних і використовується при реалізації освітніх програм та інформаційних технологій, технічних засобів, а також інформаційно-телекомунікаційних мереж, що

забезпечують передачу по лініях зв'язку зазначеної інформації, взаємодія здобувачів освіти і педагогічних працівників».

Електронне інформаційно-освітнє середовище, що підтримує дану модель, представлене наступними ресурсами:

- електронні навчальні курси на базі Moodle [33];
- індивідуальний електронний портфоліо [78];
- масові онлайн-курси [112];
- необмежений доступ Wi-Fi;
- особистий електронний кабінет [117.];
- сервіс для проведення вебінарів і відеоконференцій [119];
- сервіс для управління особистий обліковий запис [78].

Цифрове освітнє середовище університету має розвиватися в контексті пріоритетного проєкту «Сучасне цифрове освітнє середовище» і підтримане також ресурсами українських платформ відкритої освіти [78] і технологією електронного портфоліо.

В умовах інформатизації освіти при підготовці майбутніх хореографів все більш актуальним стає застосування *моделі змішаного навчання*.

Далі розглянемо докладніше феномен змішаного навчання, який використовується для реалізації електронного навчання в електронному освітньо-інформаційному середовищі ЗВО, яке сприє формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Інтеграція моделі дистанційного освітнього процесу з аудиторної університетської освіти на основі електронного навчання привела до змішаної форми навчання (blended education, blended-learning). На думку дослідників, змішане навчання є більш ефективним при реалізації електронного навчання. Зарубіжні вчені відзначають, що модель змішаного навчання в підготовці студентів, побудована на основі практичного досвіду студентів, результативної взаємодії між ними, а також

викладачами та студентами, стане моделлю навчання в майбутньому [221; 222].

В даний час у світовій педагогічній практиці до цих пір відсутнє єдине визначення змішаного навчання: навчання, що поєднує різні педагогічні методи; систематична і стратегічна інтеграція інструментів ІКТ при реалізації навчальних курсів, новий спосіб досягнення мети навчання; цілеспрямований, організований, інтерактивний процес взаємодії викладачів і студентів між собою і з засобами навчання, причому процес навчання, інваріантний до їх розташування в просторі і часі; гібридний педагогічний інструментарій, який поєднує в собі потенціали web-навчання і методики організації занять; змішані середовища навчання, що включають діяльність традиційних класів і поліпшують ефективність значимого досвіду навчання; система викладання, що поєднує очне, дистанційне і самонавчання, яка включає взаємодію між педагогом, студентами і інтерактивними джерелами інформації, яка відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) функціонують в постійній взаємодії один з одним, утворюючи єдине ціле; тип організації навчального процесу у віртуальному розподіленому університеті; поєднання мережевого навчання з очним, інтеграція традиційних форм з електронними технологіями; форма навчання проводиться як в традиційній очній формі, так і з використанням технологій дистанційного навчання; модель, побудована на інтеграції і взаємодоповненні технологій; традиційного та електронного навчання, що передбачає скорочення аудиторних занять за рахунок перенесення певних видів діяльності в електронне середовище; інтеграція технологій інноваційного (електронного) і традиційного (аудиторного) навчання, очно-дистанційний формат навчання, в якому поєднуються і доповнюють один одного технології контактного (аудиторного) і безконтактного (електронного) навчання,

використовуються асинхронні (офлайн) і синхронні (онлайн) дистанційні освітні технології; сучасна технологія, заснована на педагогічній доцільній інтеграції; аудиторної і віртуальної (електронної) частин навчального процесу на основі використання дидактичних можливостей IT та спеціально підібраних педагогічних технологій []204-221.

Даний метод навчання також називають опосередкованим навчанням (Mediated learning), гібридним навчанням (hybrid instruction), перевернутим класом (flipped classroom), web-підтримкою інструкції (web-assisted instruction) або web-розширенням інструкції (web-enhanced instruction) і ін.

У зарубіжній практиці прийнято виділяти шість моделей змішаного навчання [228].

Коротко опишемо основні моделі змішаного навчання. Реалізація моделі *Face-to-Face Driver* (обличчям до обличчя) передбачає в основному аудиторну роботу, в рамках якої викладач знайомить здобувачів освіти з новим матеріалом освітньої програми. Онлайн-навчання виступає як підтримка і як доповнення до основної програми.

У *ротаційній моделі* (Rotation) чергується традиційне очне навчання і онлайн-навчання, де викладач виступає в ролі консультанта і здійснює дистанційну підтримку при реалізації електронного навчання.

У *гнучкій моделі* (Flex) навчання відбувається за підтримки онлайн-платформи. Діяльність здобувачів освіти в освітньому онлайн-середовищі переважає над аудиторного роботою.

У моделі *онлайн-лабароторії* (Online Lab) дисципліна реалізується на основі онлайн-навчання в класі під наглядом викладача, при необхідності можуть бути використані традиційні заняття.

Модель *Selfblend* («змішай сам») передбачає самостійний вибір студентів тих курсів, які освоюються ними в онлайн-середовищі. Як

правило, дана модель використовується у вищій школі Америки. При цьому студенти додатково вибирають курси. На відміну від моделі Face-to-Face Driver реалізація дисципліни в *Online Driver* (онлайн-зустрічі) відбувається в онлайн-середовищі. Велика частина занять навчальної програми освоюється засобами електронних ресурсів. Взаємодія з викладачем здійснюється тільки в форматі консультацій, співбесіди, іспитів.

Виділені моделі змішаного навчання відрізняються переважанням того чи іншого компонента, серед яких можна виділити наступні:

- традиційна особиста взаємодія учасників;
- інтерактивна взаємодія за допомогою ІКТ та e-learning;
- самостійна робота;
- оцінювання освітніх результатів.

На думку О. Наливайко [132], змішане навчання дозволяє формувати комфортне освітнє інформаційне середовище і системи комунікацій за допомогою використання цифрових технологій, таким чином, виступаючи ключовою конкурентною перевагою провідних світових університетів. Слід зазначити, що впровадження змішаного навчання в електронне інформаційно-освітнє середовище ЗВО висуває вимоги до освітньої організації, серед яких:

- наявність високотехнологічного електронного навчального середовища;
- створення динамічного навчального контенту;
- навчання викладачів використанню технологій e-learning;
- внесення змін в організацію навчального процесу і розподіл навантаження;
- підвищення мотивації студента;
- ефективна система оцінювання освітніх результатів [91].

В межах даного дослідження ми підтримуємо точку зору вчених в тому, що змішане навчання являє собою фундаментальне переосмислення і реорганізацію технологій і змісту навчання. В зв'язку з цим стає необхідним переосмислення і зміна освітнього процесу в ЗВО в методологічному, технологічному і дидактичному напрямах. На основі проведеного аналізу, визначимо в кожної моделі змішаного навчання три компоненти:

- компонент традиційної особистісної взаємодії учасників освітнього процесу;

- компонент інтерактивної взаємодії, опосередкованої комп'ютерними телекомунікаційними технологіями і електронними інформаційно-освітніми онлайн-ресурсами;

- компонент самостійної самоосвітньої діяльності студентів [92].

Однією із значущих проблем використання даної моделі в електронному інформаційно-освітньому середовищі університету є перехід викладачів і студентів до змішаного навчання, який повинен супроводжуватися актуальним навчально-методичним забезпеченням.

Можливим вирішенням цієї проблеми може стати проектування і вибудовування єдиного навчального та освітнього простору за підтримки необхідних ресурсів і компонентів ЕІОС, включаючи електронні навчальні курси і електронний портфоліо студента.

Відповідно до логіки запропонованого підходу інформатизації підготовки майбутніх хореографів – портфоліо є ефективним засобом реалізації моделей змішаного навчання. Ефективність використання електронного портфоліо майбутніми хореографами в умовах реалізації моделей змішаного навчання в ЗВО підтверджується основними цілями їх реалізації, що включають такі напрями діяльності:

- *Цілепокладання*, що реалізовується в межах дисципліни, з обов'язковим визначенням студентами спільно з викладачами результатів навчання за модулем / дисципліною, які будуть досягнуті і актуалізації їх цінності для кожного студента.

- *Створення кожним студентом індивідуального або групового освітнього продукту* в персоніфікованому результаті освоєння змісту і подальше його розміщення у власному е-портфоліо. Персоніфікований освітній результат необхідний для діагностики та оцінки студента з дисципліни. Він підтверджує рівень опанування студентами психолого-предметної та діяльнісної-компетентнісної компонент [115]. Слід зазначити, що для продуктивної роботи студента необхідні продуктивні завдання, що дозволяють використовувати сучасні ІКТ-технології, які мають нові дидактичні можливості.

- *Групова взаємодія (спільна діяльність),* яка організовується різними педагогічними методами і засобами ІКТ, з урахуванням аудиторного або електронного середовища комунікації, що дозволяють в умовах дискусій, рецензування і тощо, формувати особистісний суть по відношенню змісту, який засвоюється [14].

- *Оцінювання* робіт та освітніх продуктів студентів за допомогою оцінки викладача, взаємооцінки, самооцінки, в тому числі з використанням електронного портфоліо студента, на всіх етапах діяльності (аудиторна, позааудиторна робота).

Важливою проблемою використання змішаної моделі навчання в ЗВО є оцінювання освітніх результатів студентів. При цьому провідними методами стають взаємооцінювання, самооцінювання, рефлексія і самоаналіз.

В сучасних університетах впроваджується технологія педагогічного проектування освітнього процесу за змішаною моделлю

електронного навчання. Модель зворотного дизайну, як правило, включає три етапи:

1. Проектування освітніх результатів за розділами / модулями і дисципліні [76].

2. Розробка методів оцінювання результатів навчання.

3. Розробка плану інтеграції електронного та аудиторного компонента.

Використання е-портфоліо на різних етапах педагогічного проектування для реалізації змішаної моделі навчання представлені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Опис етапів педагогічного проектування для реалізації моделі змішаного навчання з використанням засобів е-портфоліо

Етап	Опис
Проектування освітніх результатів за розділами / модулями і дисциплінами	Проектування освітніх результатів з дисципліни в цілому, далі декомпозиція кожного освітнього результату по кожному розділу/ модулю з використанням засобів е-портфоліо
Розробка методів оцінювання результатів навчання	Проектування системи оцінювання сформульованих освітніх результатів, тобто комплекс оцінюючих заходів, узгоджених з досягненням освітніх результатів, з використанням засобів е-портфоліо
Розробка плану інтеграції електронного та аудиторного компонента.	Визначення стратегії навчання, тобто вибудовування системи переходів і зв'язків між роботою в аудиторному і електронному середовищі, опис необхідних освітніх ресурсів з використанням засобів е-портфоліо

Модель змішаного навчання реалізується шляхом здійснення послідовних переходів: передаудиторна робота (до) – аудиторна робота

(нині) – постаудиторна робота (після). При цьому передаудиторна і позаудиторна робота реалізуються в електронному середовищі.

На думку О. Жерновникової [130], термінологія («до», «зараз», «після»), запозичена при використанні однієї з моделей змішаного навчання «Перевернутий клас», цілком прийнятна і може бути використана в ЗВО та інших вищих освітніх установах. Так, в передаудиторній роботі (Before Class) студенти знайомляться з новим предметним змістом самостійно, в аудиторній роботі (During Class) беруть участь в активних практико-орієнтованих видах освітньої діяльності, в постаудиторній (After Class) виконують завдання, спрямовані на визначення рівня розуміння пройденого матеріалу.

Дослідники відзначають, що при проектуванні і реалізації змішаного навчання необхідно враховувати все, що відбувається в передаудиторній, аудиторній і постаудіторній роботі, і як це пов'язано з подальшими темами і оцінюючими процедурами, освітніми результатами з виконаних завдань пройденого модулю і в цілому з дисципліни.

Слід зазначити, що в зарубіжній практиці в змішаному середовищі електронного навчання часто використовується визначення «неперервне формуюче оцінювання» (Continuous Formative Assessment – CFA), завдяки якому студент і викладач безперервно і продуктивно взаємодіють, посилюється їх відповідальність за результати навчання, підвищується мотивація до навчання. Таким чином, безперервне формуюче оцінювання в електронному середовищі ЗВО пов'язане, перш за все, з одним з глобальних трендів сучасної освіти – неперервністю навчання упродовж усього життя.

Слід зазначити, що використання електронного навчання слід здійснювати за наступними напрямами:

● доступ до електронної інформаційно-освітньому середовищі і її функціонування на необхідному рівні;

● ведення електронного портфоліо студента;

● проведення всіх видів занять, процедур оцінки із застосуванням ЕН, взаємодія між учасниками навчального процесу, в тому числі синхронна / асинхронна взаємодія за допомогою мережі Інтернет [67].

В українських та зарубіжних дослідженнях підкреслюється важливість розвитку ІКТ-компетентності хореографів для реалізації освітніх потреб студентів [98], які є особливо актуальними для майбутніх хореографів, з використанням сучасних ІКТ-ресурсів і ІКТ-технологій.

У наукових дослідженнях визначено про вдосконалення ІКТ-компетентності викладачів і студентів пов'язано з використанням електронних навчальних ресурсів в рамках реалізації моделей змішаного навчання та розвитком електронного інформаційно-освітнього середовища ЗВО.

А. Лев [117] розглядає електронні освітні ресурси як основний елемент системи змішаного навчання в цілісній освітній системі. У зв'язку з цим змішане навчання майбутніх хореографів умовах інформатизації підготовки може бути успішно реалізовано шляхом поєднання традиційних та електронних форм навчання.

Використання змішаного навчання для студентів – це, перш за все, можливість підвищити рівень успішності. У свою чергу для викладачів - ефективність використання змішаного навчання залежить від рівня розвитку їх педагогічної ІКТ-компетентності, які повинні володіти не тільки необхідними знаннями з проектування електронних навчально-методичних комплексів, а й володіти педагогічним компетенціями, що дозволяють їх застосовувати в професійній діяльності.

Оволодіння технологіями створення і розвитку *індивідуального е-портфоліо* є важливим напрямом формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів,основними характеристиками якого є:

- сприяє формуванню культури мислення, логіки, умінь аналізувати, систематизувати, класифікувати науково-освітню та професійну інформацію, результати навчально-освітньої діяльності;
- дозволяє самостійно визначати критерії оцінювання освітніх результатів;
- допомагає здійснювати у співпраці з іншими учасниками освітнього процесу збір артефактів та матеріалів для проектів, курсових робіт, наукових досліджень;
- орієнтований на розвиток соціальних контактів, соціальних та ІКТ-компетентностей;
- стимулює формування інформаційної культури, розвиває медіакомпетентность;
- забезпечує рефлексію упродовж усього періоду навчання [56].

Результати проведеного теоретичного аналізу існуючих підходів до інформатизації підготовки майбутніх хореографів в аспекті використання засобів електронного портфоліо підтвердили актуальність і ефективність використання інтеграційного підходу. Даний підхід до розробки засобів інформатизації підготовки ґрунтується, насамперед, на їх уніфікації з урахуванням мети використання і відмінностей параметрів функціонування (методичних, змістовних, технологічних, інтерфейсних тощо).

Описано найбільш актуальні підходи інформатизації підготовки майбутніх хореографів, а саме: використання ЕН і ДОТ, розвиток

інформаційно-освітнього середовища, застосування моделі змішаного навчання при реалізації електронних навчальних курсів.

Відзначено, що е-портфоліо дозволяє ефективно використовувати моделі змішаного навчання в ЗВО, виступаючи одним з елементів стратегічних ініціатив і напрямів розвитку провідних університетів в умовах інформатизації освіти та сприяє формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

1.2. Структура і суть інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів

Необхідність формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів є актуальною темою, відображеною в багатьох дослідженнях вчених, і однією з найбільш важливих завдань модернізації системи вищої педагогічної освіти [125; 129; 138; 167].

У межах даного дослідження актуальною є необхідність розробки та впровадження нових методичних підходів формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів за допомогою електронного портфоліо в умовах інформатизації освіти.

У Рекомендаціях ЮНЕСКО заявлено, що сучасний педагог повинен бути не тільки технологічно грамотним і вміти формувати відповідні технологічні вміння і навички в здобувачів освіти, педагог також повинен бути здатний надавати підтримку у використанні студентами ІКТ для успішної співпраці і освоєння навичок, необхідних для подальшого навчання упродов усього життя.

Рекомендації ЮНЕСКО охоплюють різні напрями діяльності хореографів, серед яких:

- розуміння ролі ІКТ в освіті;

- навчальна програма та оцінювання;

- педагогічні практики;

- технічні та програмні засоби ІКТ;

- організація і управління освітнім процесом;

- професійний розвиток.

У свою чергу, зарубіжні дослідники [206: 209; 212] при розгляді питань сучасної дидактики в умовах цифровізації освіти визначили певний обсяг знань, навичок і компетенцій, необхідних в епоху цифрових технологій і вільного доступу інформації через мережу Інтернет:

- управління знаннями (здатність знаходити, аналізувати, оцінювати і відповідним чином застосовувати отримані знання);

- володіння ІКТ-компетентністю;

- розвиток навичок міжособистісного спілкування, включаючи ефективне використання соціальних мереж;

- використання самостійного і неперервного навчання упродовж усього життя;

- розвиток інтелектуальних навичок (побудова знань, міркування, критичний аналіз, вирішення проблем, творчий підхід);

- спільне навчання і спільна робота;

- багатозадачність і гнучкість.

На думку С. Петровича [143], вибудовування продуктивної комунікації викладача зі студентами з використанням засобів ІКТ є важливою складовою професійної діяльності. Педагог повинен не тільки розуміти, які знання і в якому вигляді передаються студентам, як їх оцінити, але і яку роль повинні і можуть зіграти засоби ІКТ. Йому необхідно продумати і організувати сам процес спілкування із засобами

ІКТ, зіставити функції засобів ІКТ і дії студента, види уявлення і способи подачі навчального матеріалу за допомогою засобів ІКТ, створювати і передавати інформацію з використанням комп'ютерних технологій.

У наукових роботах активно досліджується поняття «ІКТ-компетентність хореографів» (М. Лапчик, Т. Лавина, І. Роберт, Е. Хеннер та ін.). В дослідженнях описані сучасні підходи до формування ІКТ-компетентності хореографів і майбутніх хореографів, її структура і сутність.

У таблиці 1.3 представлені різні визначення ІКТ-компетентності хореографів.

Таблиця 1.3

Порівняльна характеристика визначень ІКТ-компетентності майбутніх хореографів

№	Автор	Зміст визначення ІКТ-компетентності хореографа
1.	З.В. Абдурагімова	ІКТ-компетентність вчителя, як складова його професійної компетентності, визначає здатність вирішувати професійні проблеми і типові завдання, що виникають в реальних ситуаціях педагогічної діяльності
2.	С.А. Бєлов	Інтегративна професійно-значуща якість особистості, що представляє собою сукупність знань, умінь, досвіду інформаційної діяльності та ціннісного ставлення до узагальнених методів роботи з інформацією і застосування сучасних педагогічних ІКТ при здійсненні комунікативної взаємодії в професійно-педагогічній діяльності з метою забезпечення високого рівня початкової та середньої професійної освіти
3.	М.П. Лапчик	Не тільки сукупність знань, умінь і навичок, які формуються в процесі навчання інформатики, а також сучасним інформаційних і комунікаційних технологій, а й особистісно-діяльнісної характеристики фахівця сфери освіти, надзвичайно підготовленого до вмотивованого використання всієї сукупності і різноманітності комп'ютерних засобів і технологій у своїй професійній роботі

4.	М.Б. Лебедєва,	Здатність індивіда вирішувати навчальні, побутові, професійні завдання з використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій
5.	І.В. Роберт	Володіння ІКТ-компетенцією. У свою чергу, ІКТ-компетенція вчителя включає нерозривно пов'язані між собою як в змістовному, так і в діяльнісному аспектах науково-педагогічні області: викладання навчального предмета з використанням засобів ІКТ; здійснення інформаційної діяльності та інформаційної взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу в умовах використання потенціалу розподіленого інформаційного ресурсу локальних і глобальної комп'ютерних мереж; експертна оцінка психолого-педагогічної, змістовно-методичної значимості електронних видань освітнього призначення, електронних засобів навчального призначення та навчально-методичних комплексів, до складу яких вони включені; запобігання можливим негативних наслідкам використання засобів ІКТ в освітньому процесі
6.	Є.К. Хеннер	Сукупність знань, умінь і навичок, які формуються в процесі навчання і самонавчання інформатики та інформаційних технологій, а так само здатність до виконання педагогічної діяльності за допомогою інформаційних технологій
7.	В.Г. Шевченко	Складова професійної компетентності педагога, яка з'являється внаслідок необхідності використання педагогом у своїй діяльності сучасних інформаційних і телекомунікаційних засобів
8.	Секуліч Н.Б.	Сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що дозволяють за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів і технологій самостійно знаходити, утримувати, обробляти, перетворювати і публікувати освітньо-значиму інформацію

Аналіз даних визначень показав, що багато дослідників, неоднозначно виділяють різні рівні формування ІКТ-компетентності: знань, умінь і володінь.

При розгляді сутності та структури ІКТ-компетентності дослідники пов'язують її з професійною компетентністю педагога як

сукупність трьох груп компетентностей: ключових, базових і спеціальних [144], на які повинні впливати ІКТ-компетенції.

Дослідники відзначають взаємопов'язаність понять компетентність і компетенція. А. Хуторський [134] визначає компетентність як «квінтесенцію цільових, змістовних, смислових, творчих, емоційних, ціннісних характеристик особистост». На думку автора [134], індивідуальна компетентність являє собою не тільки знання фактичного матеріалу (інформації), володіння навичками і вміннями в будь-якій конкретній сфері діяльності, але включає в себе досвід, що набутий не тільки в досліджуваній, але і в інших сферах діяльності.

Базовими елементами її структурної моделі є опора на власний досвід особистості і готовність до вирішення ситуативних завдань. До складових компонентів індивідуальної компетентності А. Хуторський відносить наступні: цілі, цінності, комунікації, компетентнісний досвід, компетентнісні знання, компетентнісні вміння та компетентнісні навички.

На відміну від компетентності, на думку А. Хуторського [134], «компетенція» «включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів, і необхідних для якісної продуктивної діяльності в цій сфері». Таким чином, компетентність характеризує «дослідне оволодіння людиною відповідною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї і предмету діяльності» [98]. Автор підкреслює, що компетенція – це відчужена задана вимога (норма) до освітньої підготовки здобувача освіти, а компетентність - «вже наявна його особистісна якість (сукупність якостей) і мінімальний досвід по відношенню до діяльності в заданій сфері».

А. Хуторський вибудовує наступну ієрархію компетентностей:

1) «ключові (базові) компетенції, які відносяться до метапредметного змісту освіти;

2) загальнопредметні компетенції, які відносяться до визначеного циклу навчальних предметів і освітніх галузей;

3) предметні компетенції, які формуються при вивченні конкретних навчальних предметів» [134].

На думку вчених [134; 148; 165], одним з найважливіших складових індивідуальної компетентності студента є його здатність до комунікацій, яка включає як міжособистісне спілкування, так і всі види інформаційних зв'язків і відносин.

О. Пометун [150] при розгляді ключових компетенцій як нової парадигми результату освіти (competence-based education) виділяє компетенцію в ролі структурної одиниці процесу формування компетентності, а компетентність як інтегральний соціально-особистісно поведінковий феномен «результату освіти в сукупності мотиваційно-ціннісних, когнітивних складових».

М. рафальська [157] оновлює уявлення про структуру ІКТ-компетенцій студентів університету, під якими розуміється формуюча якість, в той час як ІКТ-компетентність характеризується, як досягнутий рівень володіння певними компетенціями.

Т. Собченко [171] підкреслює актуальність неперервного розвитку ІКТ-компетентності педагога в зв'язку з постійним розвитком як самих засобів ІКТ, так і методик їх педагогічного використання. Основна мета формування ІКТ-компетентності хореографів формулюється як підготовка до методично грамотного використання ІКТ в освітньому процесі. Вона включає в себе наступні компоненти:

- *застосування* ІКТ для стимулювання пізнавального інтересу студентів і мотивації до навчально-пізнавальної діяльності за допомогою ІКТ;

- *усвідомлення* педагогом цілей і завдань застосування засобів інформатизації освіти в навчально-виховному процесі;

- *виявлення* змісту предметної області з урахуванням цілей навчання, інтересів і схильностей здобувачів освіти до засобів ІКТ;

- *освоєння* методів і прийомів навчання з використанням ІКТ;

- *здійснення* контролю і самоконтролю навчально-виховної діяльності за допомогою ІКТ;

- *самоаналіз* , самооцінка, в тому числі проведення діагностики на базі ІКТ.

Т. Собченко [171] вважає обов'язковою умовою сучасної педагогічної освіти – це створення системи безперервного формування ІКТ-компетентності, що розуміється як «сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих компонентів, що утворюють певну цілісність і єдність мети, змісту, засобів, форм і методів навчання, виховання і розвитку студентів та вчителів на етапах університетської професійної педагогічної освіти, включаючи самовдосконалення особистості».

Т. Ткаченко [178] визначає ІКТ-компетентність сучасного викладача наступним чином:

- як готовність до реалізації професійної діяльності в нових умовах інформатизації освіти;

- як здатність вирішувати професійні завдання з використанням сучасних засобів і методів інформатики та ІКТ;

- як його «наявну особистісну якість, що відбиває реально досягнутий рівень підготовки в галузі використання засобів ІКТ в професійній діяльності»;

- як «особливий тип організації предметно-спеціальних знань, що дозволяють правильно оцінювати ситуацію і приймати ефективні рішення в професійно-педагогічній діяльності, використовуючи ІКТ».

А. Хатько [186] дає визначення ІКТ-компетентності. У широкому сенсі слова ІКТ-компетентність визначається вченою, як здатність індивіда вирішувати за допомогою ІКТ-технологій завдання особистого, навчального і професійного характеру. У вузькому сенсі – як особистісну якість педагога, яка проявляється в його готовності до самостійного використання інформаційних і комунікаційних технологій в навчально-виховній діяльності для вирішення навчальних та практичних завдань.

Дослідники визначають ІКТ-компетентність як складову професійної компетентності педагога. Так, О. Шавальова [187] під ІКТ-компетентністю педагога розуміє його здатність і готовність: організовувати свою професійно-педагогічну діяльність з використанням засобів інформаційних і комунікаційних технологій; здійснювати інформаційну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

Стає очевидною важливість наявності у хореографів поряд з професійно-педагогічними компетенціями певного рівня ІКТ-компетентності [187]. У дослідженні Л. Гаврілової [51] на основі проведеного аналізу зроблено висновок про те, що ІКТ-компетентність трактується або за допомогою поняття «ІКТ-компетенція» («інформаційна компетенція »,« інформаційно-комунікаційна компетенція »), або визначається через ІКТ-грамотність.

Відзначимо, що в сучасних дослідженнях поряд з ІКТ-грамотністю, виділені також рівні ІКТ-застосування та ІКТ-креативність. Дослідники пов'язують розвиток ІКТ-компетентність

педагога з внутрішньою потребою безперервного професійного розвитку. Автори наголошують на необхідності включення аксіологічних і особистісно-творчих аспектів, які розширюють ІКТ-компетентність до інформаційної культури, при цьому роблячи акцент на її креативної складової [18].

Включення даних аспектів дозволить педагогам створювати і освоювати нові моделі інформаційної поведінки, здатних готувати здобувачів освіти до життя в умовах цифрового суспільства, постійного інформаційного пошуку. В зв'язку з цим запропоновано такі рівні розвитку ІКТ-компетентності [4]:

- *ІКТ-грамотність* (володіння комп'ютерною та оргтехнікою; вміння працювати в офісних програмах, з електронною поштою; здійснювати пошук інформації в інтернеті; використовувати мультимедійні технології);
- *ІКТ-застосування* (вміння вбудовувати в структуру заняття готові ІКТ-ресурси і електронні освітні ресурси, використовувати ІКТ-технології при роботі з інформацією в освітній практиці);
- *ІКТ-креативність* (вміння використовувати електронні освітні ресурси, скориговані під індивідуальну освітню практику, представляти свій педагогічний досвід успішної методичної роботи з використанням ІКТ в професійних співтовариствах, в тому числі в мережі Інтернет).

М. Лапчик при дослідженні питання про ІКТ-компетентність бакалавра-педагога робить висновок про значущість виявлення його ключових, базових і спеціальних ІКТ-компетенцій [123].

Спираючись на подані визначення ІКТ-компетентності, в даному дослідженні під *ІКТ-компетентністю майбутніх хореографівбудемо розуміти* інтегративну, динамічну особистісну якість, що визначає їх здатність усвідомлено інтегрувати ІКТ-технології в професійну і

соціальну діяльність для продуктивного вирішення професійних завдань, реалізації супроводу здобувачів освіти, а саме: проектування індивідуальних освітніх маршрутів, здійснення взаємодії з різними учасниками освітнього процесу, педагогічна підтримка рефлексії яка навчається в результаті реалізації індивідуальних освітніх маршрутів, навчальних планів, проектів в ІОС відповідно до вимог професійних стандартів та запитами сучасного інформаційного суспільства.

На основі вищезазначеного слід схаракетризувати основну мету і завданнями в контексті нашого дослідження: *підготовка хореографів* , що ефективно використовують ІКТ не тільки в професійній діяльності при роботі з інформацією, але і здатних до рефлексії, вирішення проблем і виробленню нових знань; *надання підтримки здобувачам освіти* в плануванні та управлінні своєї життєвої траєкторії; *мотивування громадян* в активній участі в життя суспільства, в прийнятті значущих рішень; *заохочення міжкультурного взаєморозуміння* та сприянню мирного вирішення конфліктів.

Стає очевидним, що досягнення перерахованих цілей і завдань неможливо без відповідної підготовки хореографів. У Рекомендаціях ЮНЕСКО світові лідери в галузі створення інформаційних технологій і провідні експерти в сфері інформатизації школи зафіксували вимоги до ІКТ-компетентності хореографів.

Слід зазначити, що рекомендації побудовані з урахуванням трьох підходів до інформатизації підготовки, які пов'язані з відповідними стадіями професійного розвитку хореографів для ефективної реалізації діяльності в інформаційно-освітньому середовищі. Перший підхід «Застосування ІКТ» вимагає від хореографів здатності надавати підтримку здобувачам освіти у використанні ІКТ для підвищення ефективності навчальної роботи. Другий - «Засвоєння знань» - здатності

надавати підтримку здобувачам освіти в глибокому освоєнні змісту навчальних предметів і застосуванні отриманих знань для вирішення комплексних завдань в різних напрямках діяльності. Третій - «Вироблення знань» - грунтується на вимогах від хореографів здатності надавати підтримку майбутнім громадянам і фахівцям у виробленні нових знань, які необхідні для гармонійного розвитку суспільства.

Відповідно до Рекомендацій ЮНЕСКО розвиток ІКТ-компетентності хореографів можливий в результаті проходження програм професійної підготовки або перепідготовки та здачі професійного іспиту за результатами їх освоєння.

Результати проеденного аналізу модулів (роль ІКТ в освіті, навчальна програма та оцінювання, педагогічні практики, технічні та програмні засоби ІКТ, організація і управління освітнім процесом, професійний розвиток), представлених в Рекомендаціях, за рівнями формування ІКТ-компетентності педагога для освітніх програм, показали наявність інваріативної і варіативних структурних компонентів.

На наш погляд, для навчання хореографів не менш важливим є опис можливих використовуваних ресурсів для досягнення поставленого завдання. В Рекомендаціях для формування даного рівня ІКТ-компетентності хореографів наводяться наступні ресурси: браузери, Інтернет, електронні таблиці, електронні журнали, відеокліпи, презентації, звукові кліпи зі свого розмовами здобувачів освіти, текст рекомендацій.

У зв'язку з цим виникає нова вимога до умов формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів, що складається в необхідності інтеграції сучасних інформаційних технологій в дисциплінами

навчального плану в різних інформаційних заходах [98] в побудові нового змісту і методики навчання [76].

На думку І. Гевка [53], метод педагогізації інформаційних технологій, під яким розуміється максимально продуктивне використання дидактичних можливостей інформаційних і педагогічних технологій в освітньому процесі в контексті концепції дидактичного комп'ютерного середовища, забезпечить цілісність технологічного та методичного інструментарію педагога в сучасній освіті.

Актуальними вимогами в контексті інформатизації освіти є інтеграція ІТ і педагогічних технологій для реалізації на новому методологічному рівні традиційних дидактичних принципів (принципи наочності, інформативності, доступності, адаптивності, інтегративності, системності, цілісності) з урахуванням психічних факторів, що впливають на процес пізнання (сприйняття, увагу, уяву), і фізіологічних особливостей сприйняття кольорів і форм, графічної і текстової інформації користувачем, забезпечення уваги до ергономічних вимог при розробці електронних продуктів, а також психофізики призначеної для користувача інтерфейсу [23].

Не викликає сумнівів той факт, що в формуванні ІКТ-компетентності майбутніх хореографів значуща роль відводиться проектуванню і реалізації індивідуальних освітніх траєкторій [45] за допомогою засобів ІКТ.

У дослідженнях Л. Андрощук [18; 19] індивідуальна освітня траєкторія розглядається в процесі розвитку власної ІКТ-компетентності студента в рамках освоєння змісту інформатичних дисциплін. Дана траєкторія забезпечує вибір студентами моделі освоєння змісту блоку дисципліни, форм організації навчальної діяльності та логіки виконання практичних завдань при педагогічній підтримці викладача і спрямована

на самовизначення і самореалізацію майбутнього педагога в квазіпрофесійній і професійній діяльностях [65].

Формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів передбачає виділення і врахування специфічних особливостей даної компетентності. Для визначення специфіки ІКТ-компетентності майбутніх хореографів звернемося до ОП [126] за напрямом підготовки «Хореографія», в якому представлені види професійної підготовки і професійні завдання.

В даному стандарті видами діяльності педагога є:

- *педагогічна діяльність* : вивчення можливостей, потреб, досягнень здобувачів освіти в галузі освіти; здійснення навчання та виховання в сфері освіти відповідно до вимог освітніх стандартів; використання технологій, що відповідають віковим особливостям здобувачів освіти і відображають специфіку предметної області; забезпечення освітньої діяльності з урахуванням особливих освітніх потреб; організація взаємодії з громадськими і освітніми організаціями, дитячими колективами, батьками (законними представниками), участь у самоврядуванні і управлінні шкільним колективом для вирішення завдань професійної діяльності; формування освітнього середовища для забезпечення якості освіти, в тому числі із застосуванням інформаційних технологій; здійснення професійної самоосвіти і особистісного зростання; забезпечення охорони життя і здоров'я здобувачів освіти під час навчального процесу;

- *проектна діяльність*: проектування змісту освітніх програм і сучасних педагогічних технологій з урахуванням особливостей освітнього процесу, завдань виховання і розвитку особистості через навчальні предмети; моделювання індивідуальних маршрутів навчання,

виховання і розвитку здобувачів освіти, а також власного освітнього маршруту і професійної кар'єри;

- *дослідницька діяльність*: постановка і виішення дослідницьких завдань в галузі науки і освіти; використання в професійній діяльності методів наукового дослідження;

- *культурно-просвітницька діяльність*: вивчення і формування потреб дітей і дорослих в культурно-просвітницькій діяльності; організація культурного простору; розробка і реалізація культурно-просвітницьких програм для різних соціальних груп.

Відзначимо, що в межах даного дослідження розглядається підготовка майбутніх хореографів, спрямована на вирішення завдань педагогічної і проектної діяльностей.

ІКТ-компетентність майбутніх хореографів не виділяється. Її окремі складові відображені в загальних (ЗПК) і професійних (ПК) компетенціях: «готовністю усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, *мати мотивацію до здійсненню професійної діяльності* »(ЗПК-1), «здатністю *здійснювати навчання, виховання і розвиток* з урахуванням *соціальних, вікових, психофізичних та індивідуальних особливостей* , в тому числі особливих освітніх потреб здобувачів освіти» (ЗПК-2),« готовністю *реалізовувати освітні програми з навчального предмета* відповідно до вимог освітніх стандартів» (ПК-1), «Здатністю *використовувати сучасні методи і технології навчання і діагностики*» (ПК-2), «здатністю *використовувати можливості освітнього середовища* для досягнення особистісних, метапредметних і предметних результатів навчання і забезпечення якості навчально-виховного процесу *засобами викладання навчального предмета* »(ПК-4), «готовністю до *взаємодії з учасниками освітнього процесу* » (ПК-6), «здатністю *організовувати співпрацю*

здобувачів освіти, підтримувати активність і і*ніціативність, самостійність здобувачів освіти,* розвивати їх *творчі здібності* » (ПК-7),« здатністю *проектувати індивідуальні освітні маршрути* здобувачів освіти » (ПК-9), «здатністю *проектувати траєкторії свого професійного зростання і особистісного розвитку*» (ПК-10) [56].

Проведений аналіз змістовних аспектів організації навчання хореографів, дозволяє виділити завдання розвитку ІКТ-компетентності майбутніх хореографів в сфері освіти як одну з пріоритетних, оскільки в блоці загальних професійних завдань чітко визначається завдання формування навичок, пов'язаних з інформаційно-комунікаційними.

Розвиток інформаційного суспільства актуалізує проблему формування у майбутніх фахівців інформаційно-комунікаційної компетентності (далі - ІКТ-компетентність).

Освіта, інформація та спілкування складають основу розвитку, ініціативності і благополуччя людської особистості. Поряд з цим інформаційно-комунікаційні технології (далі - ІКТ) надають величезний вплив практично на всі аспекти нашого життя. Прогрес цих технологій відкриває абсолютно нові перспективи досягнення більш високих рівнів розвитку цифрового суспільства.

Посилення ролі ІКТ в життєдіяльності суспільства відображено в міжнародних документах, таких як «Інчхонська декларація: Освіта 2030» ЮНЕСКО про загальну інклюзивну якісну освіту і справедливість якісної освіти, та навчання протягом усього життя» [34].

Дані документи підтверджують зростаючий вплив ІКТ на внутрішні і зовнішні соціальні процеси та актуалізують вищу школу до вдосконалення освітнього процесу на основі ефективного використання ІКТ за допомогою розвитку електронного інформаційно-освітнього середовища (далі - ЕІОС).

Майбутньому фахівцю, якому належить жити в інформаційному суспільстві, слід не тільки оволодіти необхідною інформацією та

прийомами програмування, але і, в першу чергу, йому необхідно навчитися раціонально використовувати інформацію і технології для підтримки і розвитку свого інтелектуального та творчого потенціалу, ефективно застосовувати отримані знання для прийняття управлінських рішень з урахуванням економічних, екологічних, моральних і естетичних аспектів інноваційного розвитку суспільства.

Вирішальне значення набуває не тільки обсяг і якість знань, сформованих у ЗВО, але і рівень компетентності студентів, який зумовлює їх ефективну майбутню професійну діяльність.

Компетентнісний підхід є відображенням потреби суспільства в підготовці фахівців, які володіють не тільки певними знаннями, а й сформованими вміннями застосовувати отримані знання для вирішення певних завдань в різних умовах.

Крім того, необхідно не тільки знати і вміти багато, але, головне, мати здатність (розвивати здібності) до безперервного оновлення знань, можливого переучування в іншій предметній області, вмінню домагатися позитивних, ефективних результатів у своїй діяльності.

Для аналізу сутності та змісту ІКТ-компетентності визначимо найбільш важливі, на наш погляд, характеристики, властиві досліджуваній категорії, перш за все, вихідні поняття «***компетенція***» і «***компетентність***».

За основу візьмемо визначення даних понять С. Ожегова, який розглядає поняття «компетенція» як «коло питань, в яких хто-небудь добре обізнаний», а поняття «компетентність» - як «обізнаність, авторитетність в якій-небудь області» [17].

Близьке трактування компетенції, але вже як наукового поняття, було дано Н. Хомським: характеристика здатності людини до виконання будь-якої діяльності. Хомський розрізняв ці поняття, зазначаючи, що

компетенція розглядається як система знань (competens), а його виконання (perfomans) - як здатність користуватися цією системою знань [91].

Таким чином, на думку Хомського, саме «вживання» наявних знань і є прояв компетенцій в різних видах діяльності, пов'язаних з мисленням і досвідом людини. Таке вживання згодом стали називати «компетентністю».

Концепція модернізації освіти визначає «компетентність» як систему універсальних знань, умінь, навичок, що сприяє особистісній самореалізації (І. Зимня) [98] і закладає основу компетентнісного підходу в хореографічній освіті.

І. Зимня зазначає, що всі компетентності, за своєю природою і змістом, соціальні, оскільки вони з'являються, функціонують, формуються і розвиваються в соціумі. Поряд з цим вона виділяє п'ять безпосередньо соціальних компетентностей, які характеризують взаємодію людини з суспільством, соціумом, іншими людьми: «компетентності здоров'язбереження, громадянськості, соціально взаємодії, спілкування, інформаційно-технологічна» [112].

Аналіз досліджень за даними поняттями показав наявні відмінності в їх суті.

І. Агапов [23] і С. Шишов [192] під «компетентністю здобувачів освіти» розуміють «загальну здатність і готовність особистості до діяльності, основаній на знаннях і досвіді, які набуті завдяки навчанню та орієнтовані на самостійну участь особистості в навчально-пізнавальному процесі, а також спрямовану на її успішне включення в трудову діяльність».

Таким чином, можна визначити «компетентність» як сформованість внаслідок цілеспрямованої діяльності визначених умінь, навичок і якостей особистості, що визначають її готовність до ефективної діяльності в певній сфері.

Отже, поняття компетентності висловлює єдність теоретичної і практичної готовності особистості майбутнього хореографа до здійсненню професійної діяльності.

Досліджуване поняття взаємопов'язане з поняттям «***комунікація***», під яким розуміється соціально обумовлений процес передачі і сприйняття інформації в умовах міжособистісного і масового спілкування по різних каналах за допомогою різних комунікативних засобів [23].

Поняття «комунікація» та «інформація» є взаємопов'язаними і взаємодоповнюючими поняттями: інформація – це сукупність яких-небудь даних (то, що передається), комунікація - передача цих повідомлень по певних каналах зв'язку (те, як передається). Також необхідно розділяти поняття «грамотність» і «компетентність»: першим етапом формування інформаційно-комунікаційної компетентності студента ЗВО є формування інформаційно – комунікаційної грамотності, під якою розуміють вміння орієнтуватися в інформаційному просторі і використовувати засоби ІКТ з метою обміну інформацією при підтримці соціальних і професійних контактів [34].

Формуванню ІКТ-компетентності студентів останнім часом приділяється більше уваги, але в педагогічній літературі щодо поняття ІКТ-компетентності немає єдності. Насамперед, дане поняття розглядають у взаємозв'язку з видом діяльності суб'єкта (наприклад, інформаційна, інформаційно-комунікаційна, комунікативна і професійна компетентність).

І. Зимня визначає такі ІКТ-компетенції, як прийом, переробка і видача інформації, навички роботи з мультимедійними та масмедійна технологіями, а також володіння навичками роботи з Інтернет-ресурсами. Всі визначення відображають компонентний склад ІКТ-компетентності, проте ні в одному з них не простежується специфіка

певної навчальної дисципліни, що дозволяє вважати дані визначення універсальними [67].

Таким чином, ІКТ-компетенції є одними з провідних ключових компетенцій і можуть бути виділені в окрему групу, як набір компетенцій, що вимагає цілеспрямованого формування в процесі освоєння здобувачам освітии різних дисциплін [98].

Так, інформаційно-комунікаційна компетентність визначається: «як сукупність знань, навичок і умінь, що формуються в процесі навчання і самонавчання інформатики та інформаційних технологій, а також здатність до виконання професійної діяльності з допомогою інформаційних технологій» [67]; «Це вміння працювати з інформацією (збір, пошук, передача, аналіз); моделювання та проектування власної професійної діяльності; моделювання та проектування роботи колективу, вміння орієнтуватися в організаційному середовищі на базі сучасних ІКТ, використання у своїй професійній діяльності сучасних засобів ІКТ, що забезпечує збільшення продуктивності праці» [87].

Дані визначення підкреслюють дуже важливий, на наш погляд, аспект актуалізації ІКТ-компетентності студентів саме для майбутньої професійної діяльності.

В цілому, під ІКТ-компетентністю розуміють здатність до збору, оцінки, передачі, пошуку, аналізу інформації, моделювання процесів, об'єктів за допомогою використання можливостей коммунікаціонно-інформаційних технологій.

Далі розглянемо не узагальнене поняття ІКТ-компетентності, а ІКТ-компетентність майбутнього хореографа, яка визначається як найважливіша складова його професійної компетентності і, на думку А. Абукадирова, як інтеграційна характеристика фахівця, що відбиває готовність і здатність майбутнього хореографа ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, зокрема базу даних у професійній

діяльності, удосконалювати свій досвід з їх використання і розширювати його зміст і межі [22].

Характеризуючи досліджуване поняття, необхідно розглянути його структуру. Так, А. Абукадиров включає в ІКТ-компетентність мотиваційний, когнітивний і операційний компоненти, маючи на увазі під ними, перш за все, знання і вміння, необхідні для використання комп'ютерних технологій, і мотивацію [22].

А. Арнаутов (2017 р.) також визначає інформаційно-комунікаційну компетентність як інтегративну, динамічну особистісну якість, що визначає її здатність і готовність усвідомлено використовувати інформаційні технології в професійній і соціальній діяльності на основі функціонального поєднання різних ІКТ - технологій і програмного забезпечення, що відповідає вимогам до якості хореографічної діяльності та інформатизації суспільства. В якості компонентів включені мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний, особистісний [22].

Більш різнобічний компонентний склад ІКТ-компетентності визначає О. Зоріна: мотиваційно-ціннісний, змістовно-діяльнісний, процесуальний, технологічний, оціночно-результативний [34].

Інші дослідники також пропонують подібні структури: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, інтерактивний (А. Шестернін); потребно-мотиваційний, операційно-діяльнісний, оціночно-рефлексивний (М. Прокопьев); ціннісно-мотиваційний, інформаційно-технологічний, комунікативний (Н. Секуліч) і ін.

При загальному розходженні думок вчених щодо кількості компонент і їх якісного складу є важливим природне виділення вченими когнітивного і діяльнісного компонентів [56].

Ряд учених обгрунтовано включають в структуру компетентності мотиваційно-ціннісний або ціннісно-смисловий компонент [44].

З огляду на вищевикладене, *ІКТ-компетентність майбутнього хореографа* розглядається нами як найважливіша характеристика професійної компетентності, що включає сукупність наступних компонентів: мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуальний, особистісно-рефлексійний.

При розкритті змісту компонентів ІКТ-компетентності скористаємося ОП підготовки майбутніх хореографів.

Так, до ***мотиваційно-ціннісного компоненту*** можна віднести такі компетенції як здатність до самоорганізації та самоосвіти (ЗК-7).

Вчені, розглядаючи зміст ІК- компетентності, включають:

- єдність інформаційно-теоретичних методологічних і технологічних знань, які інтегрують загальні і спеціальні знання щодо використання ІКТ при вирішенні професійних завдань; комплекс умінь і навичок використовувати комп'ютерні технології в професійній діяльності (комунікативні, проективно-конструктивні, контрольно-оціночні); інтерес майбутнього хореографа до комп'ютерних технологій до інформаційної діяльності в цілому, його мотивацію і ступінь мотиваційних спонукань на оволодіння даними технологіями і їх використання при вирішенні професійних завдань, а також установку на розвиток своєї ІКТ - компетентності (А. Абукадировта ін.);

- знання способів отримання і передачі інформації; активне застосування ІКТ у професійній діяльності як засобу пізнання і розвитку, самовдосконалення та творчості; систему мотивів, емоційно-вольових і ціннісних відносин студента до світу, до діяльності, до людей, до самого себе, до своїх здібностей, їх розвитку та визначає вибіркову спрямованість на інформаційну діяльність і взаємодію; вміння свідомо контролювати результати своєї діяльності і рівень власних досягнень, сформованість таких якостей і властивостей особистості майбутнього хореографа, як

креативність, ініціативність, націленість на співпрацю, співтворчість, схильність до самоаналізу (А.В.Горячев, Е.Г.Пьяних).

Наявність мотиваційно-ціннісного компонента в компетентності визначається її діяльнісним характером і тим, що будь-яка діяльність на своєму початку має мету, потреби, мотиви, наміри, інтереси, бажання. Беручи до уваги думки вчених, відзначимо необхідність включення в даний компонент рефлексивно-оцінних компетенцій, орієнтують суб'єкта інформаційної діяльності на оцінку досягнутого рівня сформованості ІК в співвіднесенні з необхідним [88].

Отже, до першого компоненту ми відносимо спрямованість особистості студента на розвиток своєї ІКТ-компетентності, прагнення до самоорганізації і самоосвіти в майбутній професійній діяльності.

*До **процесуального компоненту*** відповідно до ОП відносимо:

- здатність здійснювати пошук, зберігання, обробку та аналіз інформації з різних джерел і баз даних, представляти її в необхідному форматі з використанням інформаційних, комп'ютерних та мережевих технологій (ЗПК-1);

- здатність використовувати знання сучасних технологій збору, систематизації, обробки і обліку інформації про об'єкти

нерухомості, сучасних географічних і земельно-інформаційних системах (ПК-8);

- здатність використовувати знання сучасних технологій при проведенні землевпорядних та кадастрових робіт (ПК-10).

Також до даного компоненту, що відображає, перш за все, особистісні характеристики, вчені включають компетенції, що дозволяють взаємодіяти:

- знання мережевого етикету;

- основи безпечної поведінки в мережі Інтернет;

- виступ з аудіо-відео підтримкою;

- участь в обговоренні (відео-, аудіо-, текстових матеріалів);

- відправлення листів, повідомлень;

- розсилка на цільову аудиторію за допомогою електронної пошти, месенджерів, соціальних мереж;

- участь у форумі, обговорення;

- взаємодія в соціальних групах і мережах, групова робота над документом (вики, Google Диск) (http://www.fio.vrn.ru/2005/6/7.htm).

До складу технологічного компонента ми також включаємо трудові дії і необхідні вміння, встановлені Професійними стандартами:

- використовувати сучасні засоби обчислювальної техніки, працювати в інформаційно-телекомунікаційній мережі «Інтернет»;

- використовувати геоінформаційні системи, що застосовуються при веденні ГКН;

- працювати з цифровими та інформаційними картами;

- методи роботи з даними дистанційного зондування Землі;

- структура файлів обмінних форматів геоінформаційних систем;

- здійснювати пошук, систематизацію, аналіз, обробку і зберігання інформації з різних джерел і баз даних;

- представляти інформацію в необхідному форматі з використанням інформаційних, комп'ютерних та мережевих технологій;

- проводити оцінку і аналіз якості виконаних робіт, математичну обробку результатів вимірювань;

- застосовувати геоінформаційні системи, інформаційно-телекомунікаційні технології та моделювання в землевпорядкуванні.

Таким чином, в технологічний компонент можна віднести, перш за все, комплекс умінь і навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності.

У ***змістовий компонент*** ми включаємо загальнопрофесійні компетенції, що визначаються ОП:

- здатність використовувати знання сучасних технологій (ЗПК-3).

І також необхідні знання, які визначаються Професійними стандартами:

- актуальні проблеми та тенденції розвитку хореографічної галузі, вітчизняний і зарубіжний досвід і сучасні методи хореографії;

- методики технічного проектування і створення землевпорядної документації;

Отже, когнітивний компонент – це система знань сучасних технологій хореографічної діяльності.

Таким чином, ІКТ-компетентність майбутнього фахівця, на нашу думку, представляє сукупність компонентів: мотиваційно-ціннісний (спрямованість особистості студента на розвиток своєї ІКТ-компетентності); технологічний (комплекс умінь і навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності); когнітивний (система знань сучасних технологій професійної діяльності).

Все вищевказане визначає зміст професійної підготовки майбутнього хореографа, який повинен володіти не тільки високим рівнем професійної компетентності, а й нестандартно підходити до вирішення складних ситуацій, організовувати свою професійну діяльність на творчій і на самостійній основі.

Як складовий елемент професійної компетентності ІКТ-компетентність виділяється в контексті поглибленої теоретико-методологічної практичної підготовки.

Так, в роботах сучасних дослідників наголошується на необхідності використання засобів ІКТ з метою вдосконалення організаційних форм і методів навчання, що забезпечують розвиток здобувача освіти, формування умінь по збору, обробці, передачі інформації щодо досліджуваних об'єктів, процесів і інших явищ.

Процес переходу до електронно-інформаційного простору в сфері освіти передбачає не тільки оволодіння новими технологіями, але і набуття вмінь і навичок їх ефективного використання в майбутній професійній діяльності. Для реалізації цих цілей необхідно розглянути **методологічні основи** процесу формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців, розробити ефективну форму організації освітнього процесу, що розглядається нами в рамках проектної діяльності.

Методологічною основою дослідження виступають підходи: системно-діяльнісний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, регіональний.

Для будь-якої системи характерним є визначення її структури. Структура як би пронизує всі елементи системи єдиної ниткою, представляючи собою цілісну характеристику системи. Тому виявлення структури пов'язано, з одного боку, з встановленням цілісного, з іншого, диференційованого характеру об'єкта. У педагогіці існують різні підходи використання загальної теорії систем до аналізу педагогічної діяльності. В процесі проектування особистості майбутнього фахівця дослідники виділяють принципи цілісності та розвитку, забезпечують взаємозв'язок цілого і його частин, психолого-педагогічних теорій і практики навчання. Основним засобом реалізації даних принципів виступають міжпредметні і внутрішньопредметні зв'язки.

Сучасна система професійної освіти також заснована на принципах гуманізму, фундаменталізму, універсальності і альтернативності, наступності і прогностичності, що обумовлюють її функціонування.

Діяльнісний підхід, обгрунтований у вітчизняних науках С.Рубінштейном, Л. Леонтьєвим, А. Петровським [43] та ін., дозволяє розглядати його через слово - «діяльність», як специфічну форму суспільно-історичного буття людей, цілеспрямоване перетворення ними природної і соціальної дійсності. Для нашого дослідження особливо

важливий постулат, що саме в діяльності здійснюється розвиток особистості. Дидактичний принцип розвитку особистості передбачає єдність діяльності і свідомості особистості, що забезпечує розвиток мислення здобувачів освіти (К. Абульханова-Славська [24]).

Отже, реалізуючи системно-діяльнісний підхід в професійній підготовці майбутнього фахівця, необхідно співвідносити його професійно-особистісний розвиток з вимогами практичної діяльності.

Як показує досвід, доцільним є проектування такого освітнього середовища, яке, грунтуючись на широкому використанні ІКТ, забезпечувало б процеси ефективність освіти, підвищення її творчого підходу, створювало б умови, максимально сприятливі підвищенню ІКТ-компетентності майбутніх хореографів [67].

Міжнародна практика в галузі професійної освіти, визначає особливі вимоги до глибини практико-орієнтованих знань випускника ЗВО, що сприяє розвитку не тільки професійних компетенцій і навичок здобувачів освіти, а й забезпечує їх особистісне зростання. Слід зазначити, що проблема якості освіти, в умовах, що безперервно змінюється добре розкрита в працях зарубіжних вчених, що розглядають модернізацію хореографічної освіти через розвиток проектно-орієнтованого навчання в навчальних закладах Росії шляхом впровадження стандартів CDIO.

Такий підхід дозволяє здійснити інтеграцію різних освітніх областей та ідею міждисциплінарних зв'язків на основі ***електронного інформаційного освітнього середовища ЗВО (*** **далі** ***ЕІОС)***

Створення електронного інформаційно-освітнього середовища ЗВО і його роль в системі освіти зумовлена сучасними змінами в економічному і соціальному житті суспільства, стрімким розвитком інформаційних технологій, зміною ринку праці.

Електронне інформаційно - освітнє середовище завжди було основою будь-якої освітньої системи, і сьогодні перед кожним вищим

навчальним закладом стоїть складне, багатогранне завдання, пов'язане з його подальшим розвитком.

Проблеми створення інформаційно-освітнього середовища стали предметом досліджень багатьох учених.

Дана проблема ще детально не вивчена, але визначені основні терміни і поняття даної предметної галузі. ЕІОС розглядається як «педагогічна система плюс її забезпечення, тобто підсистеми фінансово-економічна, матеріально-технічна, нормативно-правова і маркетингова, менеджменту »(А. Андреев [98]).

Відповідно до розглянутих визначень, електронне інформаційно-освітнє середовище трактується як інфраструктура освітнього процесу, яка обслуговує, підтримує формування особистості в освітній діяльності та включає інформаційну, технічну та навчально-методичну підсистеми, орієнтує його суб'єктів на отримання якісних освітніх результатів (Ю. Татур [76]).

Електронне інформаційно-освітнє середовище ЗВО повинно забезпечувати такі напрями, відповідно до вимог ОП:

- доступ до всіх необхідних навчальних планів (НП), робочих програм дисциплін (РПД) (модулів) і практик. Доступ до видань електронних бібліотечних систем (ЕБС), довідково-біліографічних апаратів і підписних електронних освітніх ресурсів (ELIBRARY.RU, Юрайт, Znanium.com, Консультант +, Руконт, EBSKO, ЛітРес, Лань, IPRbooks і ін.), Що вказані в робочих програмах дисциплін і фондах оціночних засобів (сервери, медіатека, сховище даних, стаціонарні комп'ютери, мультимедійне обладнання, периферійні пристрою, комп'ютерні мережі, мережеві хмарні технології, сайт ЗВО, сайт кафедри, мережа Wi-Fi, Інтернет-сайт);

- моніторинг дослідження освітнього процесу, результатів проміжної та підсумкової атестації, також результатів освоєння основної освітньої програми;

- проведення навчальних занять, процедур підсумків і результатів навчання, в яких передбачено застосування електронного навчання і дистанційних освітніх технологій (аудиторні заняття: лекції, лабораторні та практичні заняття, семінари; поза аудиторні роботи, самостійні роботи, дистанційне навчання очної та заочної форми навчання);

- організація мережевої взаємодії між учасниками освітнього процесу (викладач - студент - група, деканат). Проведення консультацій та методичної допомоги через електронну пошту, форум, блог, соціальні мережі, вебінари, хмари сервісів;

- формування електронного портфоліо студентів. Збереження робіт студентів, рецензій і оцінок всього освітнього процесу (система портфоліо);

- взаємодія між учасниками освітнього процесу, в тому числі за допомогою додатків через мережу «Інтернет»;

- доступ до текстів кваліфікаційних робіт (курсові роботи, програма «Антиплагіат» і проекти);

- система дистанційного навчання (СДО: *Moodle*).

Ми поділяємо позицію Е. Власової, яка в своїй роботі з'єднує дослідження в області створення електронних навчально-методичних комплексів з ефективністю використання і впровадження мережевих технологій і ресурсів в освітній процес, з розвитком і впровадженням електронної форми навчання; з технологією забезпечення високого рівня віддаленого доступу (медіатека, віртуальні лабораторії тощо) [76].

Необхідно також відзначити, відображені в дослідженнях А. Андрєєва [14] і А. Хуторського [92] дидактичні можливості мережі

«Інтернет» як технічної основи сучасного інформаційно-освітнього середовища.

Особливо підкреслюємо, що функціонування електронного інформаційно-освітнього середовища має забезпечуватися відповідними засобами інформаційно-комунікаційних технологій і кваліфікацією працівників, що їх використовують і підтримують. Тому змістовний і технологічний розвиток ЕІОС ЗВО передбачає:

- постійну модернізацію програмного і технічного забезпечення наявної комп'ютерної техніки;
- регулярне підвищення кваліфікації викладачів і фахівців ЗВО в області розробки і використання ІКТ в навчальному процесі;
- вдосконалення управління навчальним процесом ЗВО вцілому.

Формування у ЗВО електронного інформаційно-освітнього середовища являє собою інтегроване середовище інформаційно-освітніх ресурсів, програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, правил його підтримки, адміністрування та використання, що забезпечують єдиними технологічними засобами інформаційну підтримку, організацію та управління навчальним процесом, науковими дослідженнями і професійне консультування. Все це в сукупності сприяє підвищенню якості навчання і наукових досліджень і їх інтенсифікації [5].

Таким чином, ЕІОС об'єднує в собі інформаційні освітні ресурси, засоби навчання і засоби управління освітнім процесом. В його завдання входить формування якісно нового рівня забезпечення навчального процесу на основі інтерактивності і дистанційності.

Сутність і особливості педагогічного супроводу формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів розглянемо у наступному підрозділі.

1.3. Особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів

Специфіка «хореографії» полягає в тому, що думки, почуття, переживання людини вона передає без допомоги мови, засобами руху і міміки [78, с. 7]. Отже, рухова діяльність є основою в хореографії. Рухову діяльність людини характеризує сукупність фізичних властивостей організму: сила - це властивість організму долати зовнішній опір за рахунок м'язових зусиль; витривалість - це властивість організму тривалий час виконувати фізичну роботу на досить високому рівні; швидкість - це властивість організму здійснювати рухові дії за мінімальний час; гнучкість - морфофункціональна властивість опорно-рухового апарату людини, визначає межі рухів ланок тіла ; спритність – здатність людини координовано виконувати рухи [153]. Хореографічна рухова діяльність складається з навчальних тренувальних занять і демонстрації рухів - це щоденні заняття в класі, контрольні уроки, репетиції, перегляди, іспити і спектаклі [135, с. 145].

Вітчизняні вчені Є.Г. Котельникова, М.С. Міловзорова, Н.І. Тарасов вказують на те, що «виконання хореографічних рухів і сам танець вимагає певної сили, швидкості, витривалості, спритності і гнучкості, без їх розвитку неможливо вдосконалення техніки і якості рухів. Чим більше розвинені рухові здібності м'язів, тим більш економно і доцільно, без надмірної напруженості, яка веде до скутості, а не до свободи фізичної сили, хореограф буде діяти на сцені. І незважаючи на те, що хореографічне тренування всебічно розвиває організм, і все різноманіття вправ хореографічного екзерсису направлено на досягнення конкретних завдань: сприяти розвитку рухових

можливостей людини, розвитку рухливості в суглобах, силі м'язових груп, витривалості організму, стійкості тіла, вдосконалення центральної нервової системи, підвищенню її лабільності, а також різні завдання вирішуються паралельно в кожній вправі, в одній вправі переважає розвиток витривалості, в іншій - швидкості, в третій - сили, все ж саме спорт зможе принести користь хореографам і допоможе швидше розвинути спритність, гнучкість, швидкість реакції і силу м'язових груп »[94, с. 63; 190, с. 51; 135, с. 130, 136, 145].

Темперамент також впливає на оволодіння професією хореографа і профіль його творчої роботи. Ідеальними типами вищої нервової діяльності та темпераменту для хореографії є сангвінік і холерик; тих, що мають меланхолійний темперамент недоцільно приймати; з флегматичним темпераментом слід навчати окремо.

Однак слід зазначити, що людина, яка має розвинену волю, може придушити негативні і розвинути позитивні якості, властиві його темпераменту. Характер теж перестав бути вродженим і незміненим. Він може бути сильним, слабким, твердим, м'яким, важким, поганим, добрим, нестійким, врівноваженим. Характер розвивається і змінюється протягом життя. Всі ці властивості, з одного боку, є природними, з іншого - виховуються середовищем [139, с. 14-15, 201-202; 136, с. 44; 135, с. 75, 77-78].

Зарубіжні вчені Ruth Solomon, John Solomon, Sandra Cerne Minton стверджують, що переконання в людській волі є головною темою втручання в психічний стан особистості [222, p. 194]. Аналогічно мислять і вітчизняні вчені М.С. Міловзорова, Н.І. Тарасов, стверджуючи, що високої майстерності хореограф може чогось домогтися, лише володіючи добре розвиненими вольовими якостями, оскільки вольове зусилля пов'язане з мисленням, характером,

здібностями і темпераментом людини, а вольова дія завжди направлена на досягнення мети [135, с.79, 136; 190, с. 50]. Отже, ми визначаємо, що в силу специфіки діяльності, пов'язаної з вольовими зусиллями, хореографам, як правило, потрібне гарне психологічне здоров'я, до якого можна віднести відсутність нервового напруження, занепокоєння, страху, тривоги і її симптомів: нервового тремтіння, запаморочення, почастішання дихання, зайвої пітливості, тремтіння, нервозності перед виконанням, наявність високої самооцінки і дисциплінованої волі [222, p. 195].

Як зазначає видатний педагог і балетмейстер Р. Захаров, «Балетмейстер (хореограф) - творець великих хореографічних творів, не обмежується лише творчою діяльністю, він зобов'язаний брати участь у суспільному житті країни». Керівнику, щоб бути повноцінним членом суспільства, необхідно мати відповідні властивості: соціальну спрямованість, організаторські здібності, високі моральні якості, емоційно-вольові риси характеру, інтелектуальні здібності, вміння підтримувати свій авторитет, імідж керівника, високу компетентність, міцне здоров'я.Балетмейстер - ідеологічний керівник трупи. Він є організатором всього її творчого життя. Тому як позитивний, так і негативний вплив надає на трупу особистий приклад балетмейстера. Соціально здоровий балетмейстер повинен володіти етичною поведінкою і справжніми великими знаннями, постійно розширюючи кругозір, знайомлячись з видатними досягненнями мистецтв [78, с. 15-18, 147-148].

Особливо важливо пам'ятати, що хореографія – це вид духовно-морального, емоційного і візуального впливу, який представляє гордість нашої держави [218]. Тому, як зазначають вітчизняні вчені і діячі мистецтва К. Н. Армашевський, Н.В. Вайнонен, Н.І. Тарасов,

Ю.І. Ястребов, необхідно прагнути говорити зі сцени про ідеї тільки високих і бути готовим захищати і стверджувати своєю творчістю такі ідеї. Найбагатшим матеріалом, невичерпним джерелом для їх створення є духовний світ наших сучасників [23, с. 9; 190, с. 55; 211, с. 3, 53].

Серед причинних факторів професійного нездоров'я хореографів вітчизняні та зарубіжні вчені та діячі мистецтва (З.С. Миронова, І.Д. Баднін, А.Л. Гройсман, Є.Г. Котельникова, Ф.В. Лопухів, Danie D. Arnheim, Judith R, Peterson, Ruth Solomon, John Solomon, Sandra Cerne Minton, Allan, J. Ryan MD та Robert E. Stephens Ph.D.) виділяють професійні, методичні, технічні, анатомічні, біомеханічні, що відносяться до навколишнього середовища, харчування, психологічні чинники, чинники способу життя.

Професійну проблему хореографічного навантаження, яка складається з трьох елементів: класу - щоденних вправ для вдосконалення танцювальної техніки з метою тренування зв'язок і м'язів і підтримки навичок професійних рухів; репетиції – підготовки до виступу; виступи (вистави) – потребують детального вивчення як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. У вітчизняній практиці починаючи з 1964 р вживалися заходи щодо залучення уваги до даної проблеми, яка має майже столітній досвід спроб зміни ситуації. І в першу чергу зверталася увага на необхідність доносити до організаторів-хореографів знання раціонального розподілу професійних навантажень і експертизи працездатності при травмах і пошкодженнях опорно-рухового апарату. Було відмічено нестримне прагнення балетмейстерів, керівників і викладачів хореографії до передчасного допуску до занять хореографів (без відповідної реабілітації до навантаження), коли вже відбулося порушення динамічного стереотипу і наступило явище детренованості: атрофії м'язів, зниження

витривалості і сили, втрати швидкості, спритності і легкості виконання рухів [139 с. 3, 8-10, 282-284]. Зарубіжні дослідники відзначають, що поточна хвиля інтересу до національних і міжнародних хореографічних конкурсів, робота на високому, конкурентному рівні також пов'язані зі стійким, безжальним прагненням педагогів перевершувати попередні естетичні стандарти. У спробі прискореного розвитку техніки частим результатом є збільшення навантаження. А інтенсивне збільшення вже достатнього (денного) навантаження може привести до трагічно короткої кар'єри і принести шкоду тілу і психіці хореографа [220, p. 1; 213, p. 94-96].

Вітчизняні та зарубіжні вчені зводять більшість проблем хореографів до неправильної методики і техніки виконання рухів і відзначають 7 загальних методичних і технічних помилок. В першу чергу, це недостатній розігрів, тобто незнання ефективних методів підготовки тіла до роботи, так як даними методам рідко навчають в будь-якій установі хореографічної освіти. Розігрів дозволяє крові досягти м'язів і сухожиль, підготувавши їх до роботи, підвищує працездатність організму, його систем і забезпечує їх швидке включення в роботу на високому рівні, відновлює в ослабленому вигляді вироблений і зафіксований у вищих відділах нервової системи динамічний стереотип. Хореографічний екзерсис не призначений для розігріву, його функція натренувати специфічні групи м'язів для виконання хореографічних рухів. Тому, порушення трудової дисципліни, таке як запізнення, в надії на компенсацію через екзерсис, веде до проблем, що випливають з відсутності розігріву. Давати поради з кількості та якості розігріву зобов'язаний викладач [139, с. 279; 220, с. 153; 213, с. 96]. По-друге, недостатній контроль з боку педагогів і репетиторів за правильним методичним виконанням поз і рухів, а також

часта зміна педагогів і репетиторів, так як у кожного педагога своя система підготовки, до якої адаптуються хореографи [139, с. 280-282]. По-третє, неефективна і неправильна підготовка до техніки. Високорозвинена техніка вимагає років інтенсивної роботи, належним чином розвиваючої м'язи і формує лінії. М'язи і нервова система потребують численної практики, щоб вивчити повний, послідовний руховий стереотип. Нетренований в ранньому віці хореограф не може виконати високорозвинену техніку за кілька тижнів практики [220, с. 2; 213, с. 97, 100, 101]. По-четверте, крайній рівень пасивності і бездіяльності хореографів в несезонний період. Готуватися до наступного сезону слід заздалегідь, планувати свою підготовчу програму, поступово відновлюючи хореографічний екзерсис. Поганий фізичний стан на початку сезону призводить до перевантажень резервних потужностей і, як наслідок, до пошкоджень (запалень зв'язок і розтягування м'язів), які можуть турбувати протягом всього періоду [213, p. 97-99]. По-п'яте, неписьменний процес складання репетиційного і концертного розкладу. Крім того, відзначена тенденція зменшувати кількість репетиційного часу і збільшувати число виступів. Також відзначена нерівномірність розподілу виступів (доручення ролей одним і тим же хореографам, перевантаження одного хореографа при творчому простої іншого) і часта зміна партнерів на виступах. Потенційною можливістю збереження здоров'я хореографів буде додавання репетиційного часу і рівномірність розподілу виступів між хореографами [139, с. 276-279, 280-282; 213, с. 99]. По-шосте, дуже пізній початок занять хореографією. Багато хореографів мають тенденцію починати заняття хореографією в більш пізньому віці (16-20 років). Результат - екстраординарна кількість класів як спроба компенсувати свою непідготовленість. Надмірне тренування зумовлює

пошкодження на ранній стадії професійної діяльності [213, p. 102, 103]. По-сьоме, м'язовий дисбаланс. Неправильна методика в сукупності з надмірним тренуванням веде до невідповідності певних груп м'язів. До м'язової невідповідності відносять силу і гнучкість м'язів, що протистоять відносно один одного. Будь-який дисбаланс призводить до пошкоджень.

Добре врівноважений, пропорційний хореографічний екзерсис повинен надавати особливого значення рухам у всіх напрямках: право, ліво, вгору, вниз і в повороті. Результатом хорошого тренування буде розвиток м'язів симетрично і пропорційно [94, с. 51; 220, с. 151; 213, с. 103].

У багатьох зарубіжних освітніх установах естетично бажаний тип тіла складають довгі тонкі лінії, сформовані довгою шиєю і кінцівками, коротким торсом і маленькою головою. Однак це не стійка, довгострокова анатомічна система, так як короткий торс разом зі слабкими м'язами живота не може компенсувати силу і, як показують дослідження, хореографи з такими пропорціями тіла мають 8-12% ризику болю в попереку. Необхідна стабільність (сила) центру руху рук і ніг, що ставить високі вимоги до хореографів.

Вітчизняні джерела звертають увагу на те, що якщо скелет і його суглобо-зв'язковий апарат виявиться недостатньо гнучкий, то обмежена і пластично невільна гнучкість тіла привнесе в русі жорсткість, кострубатість і скрутність. Тому тільки свідомий і правильний розвиток гнучкості і сили м'язового корсету хребта надасть істотний вплив на стан здоров'я і буде вищим пріоритетом у хореографів для здоров'я спини [190, с. 34, 35, 37; 213, с. 104; 223, с. 36].

Другий анатомічний фактор - погані зв'язки коліна. Зарубіжні джерела велике значення надають колінним зв'язкам зі слабкою

анатомічною будовою, які є потенційним джерелом небезпеки: ікс «гену вальгус», цибулеподібний, шаблевидні «гену варус», розгойдуються назад «гену рекурватум». Структура зв'язок даного типу може завдавати проблеми в правильному виконанні основ хореографічної техніки і бути причиною розвитку пошкоджень (колінних чашечок, підошви стопи і запалення їх сухожиль), пов'язаних з неправильною методикою (хоча естетично вона допомагає лінії витягнутої ноги в хореографії). Вітчизняні дослідники вказують на те, що і мала гнучкість коліна також ускладнює рух ніг, наприклад при виконанні plie і особливо стрибків у хореографії, що теж призводить до пошкоджень. Таким чином, тільки розвиток гнучкості і сили в сукупності забезпечить здоров'я колінним зв'язкам [213, с. 105; 190, с. 34]. Третій анатомічний фактор - пружні стегна. У зарубіжних джерелах зазначено, що в хореографії стегно повинно мати певний градус його зовнішнього «femoral retroversion» повороту. Ноги, дуже сильно спрямовані всередину «femoral anteversion» (> 20), не дозволяють вибудувати одну лінію стегна і коліна над пальцями стопи в основних балетних позиціях і створюють косолапову ходу. Це кісткове відхилення є анафемою (відлученням) для хореографії. Вітчизняні джерела також вказують на те, що недостатньо відкрите стегно позбавляє амплітуди руху високого кроку. Вчені солідарні в думці, що для уникнення пошкоджень індивідуальностям з таким станом ніг слід приймати до уваги інші форми танців [213, с. 105, 106; 190, с. 34, 36]. Четвертий анатомічний фактор - неможливість витягнути стопу «plantarflex», який фактично є неробочим станом, так як стопа - це суттєвий елемент естетики та техніки в хореографії. Як вітчизняні, так і зарубіжні вчені дають висновок, що обмеження кісток гомілковостопного суглобу не дозволяє досягти повного підйому на

пальці і напівпальці, що є необхідним при виконанні більшості хореографічних рухів. Недостатньо гнучка щиколотка, «Ахілл», підйом і пальці принесуть пластичну незавершеність і розхлябаність рухам. Тому необхідний розвиток гнучкості і сили ахілла, підйому і пальців, які забезпечать здорові стопи хореографам [213, с. 106. 107; 190, с. 36].

Встановлено п'ять критичних біомеханічних факторів, пов'язаних з розвитком, що відносяться до танців пошкоджень: м'язова невідповідність стегон, тугі литкові м'язи, плоскостопість стопи, незламний суглоб першого пальця, тип стопи. Так як біомеханіка пов'язана з внутрішньою (між ланками тіла) і зовнішньою (між різними тілами) силою, яка генерує на всьому протязі амплітуду руху суглоба і її вплив на інші суглоби, то м'язова невідповідність стегон (що обмежене, що надмірне обертання стегна) буде впливати на вразливість до пошкоджень. Хореографи з тугими м'язами стегна або суглобами компенсуватимуть і збільшуватимуть амплітуду руху суглоба за рахунок нахилу таза вперед і вигину назад попереку, збільшуючи пронацию стоп, що хоча функціонально і збільшить потенційну виворотність, але збільшить і шанс пошкоджень. Вітчизняні та зарубіжні вчені солідарні в думці, що можливість природної виворотності є найменшим фактором пошкодження, ніж те, як хореограф використовує своє тіло, щоб їй відповідати. Однак демонстраційним буде послідовне, постійне вироблення рухливості, плавності, пропорційної амплітуди і сили руху суглобів нижніх кінцівок; розвиток м'язів стегна (особливо дрібних м'язів стегна), які повинні напружуватися більше, хоча вони і не тренуються при природних рухах, але вельми важливі і цінні в хореографії [94, с. 7, 9, 11, 19, 37; 213, с. 108-110]. Як вітчизняні, так і зарубіжні вчені відзначають, що в хореографії амплітуда руху в суглобах ніг при

виконанні *demi-plie* часто обмежена ступенем розтягнутості камбаловидної (литкових) м'язів, що викликає серйозну схильність до пошкоджень стопи і гомілки – це ще одна загальна біомеханічна проблема [94, с. 34-36; 213, p. 110-111]. В хореографії також є об'єктивні, непохитні, стійкі естетичні стандарти, що визначають красу і естетику дотягнутися до стопи. Хореограф повинен згинати підошву, тобто натягувати стопу в позиції напів-пальців або пальців таким чином, щоб верхній кінець стопи наближався на одну лінію з краєм гомілки, що дозволяє кісткам винести вагу набагато правильніше, ніж зв'язкам і м'язово-сухожильній структурі стопи і гомілки. Біомеханічно проблему може створити такий тип стопи, як високо-вигнута, - це відносно жорсткий, неподатливий, не амортизуючий струс тип стопи для якого потенційно травмонебезпечною може стати стрибкова техніка.

Обмежена, малоеластічність, плоска і негнучка стопа, що не досягає високих полупальців, також стане незадовільним і неробочим станом для хореографів. Така стопа структурно не здатна підтримувати зведення стопи, тому довгий м'яз-згинач великого пальця буде працювати понаднормово, підтримуючи стопу і амортизуючи струс при приземленні і відштовхуванні, і приводити до перевантаження підошовних склепінь стопи, запалення сухожиль м'язів стопи і малогомілкової кістки гомілки. Тому хореографам необхідно як розвивати рухливість в суглобах стопи і гомілковостопному суглобі, так і побороти пасивну недостатність багатосуглобних м'язів передньої поверхні гомілки і стопи [94, с. 24; 213, с. 112-115]. Скостенілий, тугий, незламний суглоб великого пальця з обмеженням його тильного згинання є біомеханічною проблемою, яка може привести до проблем з технікою і хронічного підвертання стопи за напрямком до зовнішньої сторони під час підйому на напівпальці. Вітчизняні вчені відзначають,

що недостатня міцність поздовжніх і поперечного склепінь стопи викликає тенденцію до деформації стопи під впливом фізичного навантаження. Тільки в результаті зміцнення зв'язок і м'язів гомілки і стопи поздовжній звід збільшується. Збереження склепінь стопи для хореографів має величезне професійне значення [139, с. 204; 94, с. 20-22, 24].

Фактори навколишнього середовища, кліматичний контроль і танцювальний майданчик є загальним «внеском» у професійне нездоров'я хореографів.

Вітчизняні вчені надають особливого значення проблемі кліматичного контролю, яка залишається істотною в хореографії: холодна температура ускладнює розігрів або можливість залишатися хореографу розігрітим, а в умовах перегріву відбувається зневоднення, перенапруження м'язів і їх виснаження. До організаційно-технічних причин відносять відсутність огляду танцювального майданчика перед виступом. Дослідники акцентують увагу на тому, що кількість пошкоджень, таких як запалення сухожиль гомілкостопу і стопи, розщеплення гомілки, розрив м'яких тканин, тріщина, перелом ноги, обумовлене виконанням на твердій підлозі, а також нерівністю танцювального майданчики (стик, шов, вибоїна, нестійка рейка, захаращеність закулісної частини) [213, с. 115-117; 139, с. 276-279, 282-284].

Зарубіжні вчені виділяють ще одну проблему в хореографії – це проблема ваги. Хореографія надає їй особливого значення, виділяє стрункий, тонкий вид хореографа, що є важливим фактором серед інших факторів, що впливають на здоров'я. Проблемі ваги сприяє фактор вагового контролю та ритуал зважування, який наполегливо підтримують багато академій та інститути. Однак існує кілька

«харчових» ситуацій, які можуть стати причиною професійного нездоров'я: зайва вага - нестандартна маса; нестача ваги - нестандартна маса; втома, стомлення і анемія; м'язові спазми через мінеральне порушення рівноваги. Зайва вага (нестандартна маса) - це найбільш значимий фактор ризику у студентів університетівСтуденти, які мають зайву вагу, можуть мати проблеми з технікою, особливо з такою, як підйом на пуанти або робота з партнером, що має наслідки для здоров'я. Манія худорлявості (нестандартна маса) - професійна перевага, відповідно конкуренції і професійному статусу хореографічних шкіл, вищих навчальних установ. Загальновідомо, що 70% хореографів дотримуються дієти і мають білкову, вуглеводну і залізну недостатність, що є утрудненням для побудови, підтримки і відновлення тканин.

Хореографам необхідно знати, що можливо бути худим і здоровим, слідуючи здоровим харчовим принципам. Незважаючи на те, що багато хореографів приймають мультивітаміни і мінеральні добавки, дефіцит кальцію і калію або порушення мінерального балансу, підтверджені документально, виникають через важку фізичнуекзерсису в сукупності з нераціональною дієтою і особисто зловживають поведінкою, таким як блювота або використання проносного і сечогінний засіб, і призводять до м'язових спазмів, які ускладнюють професійну діяльність хореографа [220, с. 3; 213, с. 118-123; 221, с. 68; 135, с. 203-204, 247, 286-287]. Хореографія важка і фізично, і ментально, і, як показує статистика, хореографи навіть більше страждають від стресу і перевтоми.

Зарубіжні і вітчизняні вчені виділяють психологічну проблему в хореографії та як психологічні причини розглядають: нервова напруга, занепокоєння, страх, тривога перед виконанням; схильність (в силу особливостей своєї психіки) до створення умов для нещасного

випадку; анорексичну поведінку; стрес; психологічне вигоряння; фізичні ушкодження; травми; тиск з боку членів свого кола, однокурсників, педагога. Нервове напруження - головна причина пошкоджень в хореографії, так як це результат ряду емоційних станів, таких як тривожність, занепокоєння, страх.

Рухи занепокоєних, порушених хореографів стають менш м'якими, еластичними, гнучкими, вони стають нерішучими, уривчастими і незграбними, не можуть рівно координувати м'язи, легко піддаються пошкодженям. В аналізі Галвея (1974), одного з першовідкривачів спортивної психології, страх виконання випливає з власних сумнівів. «Взаємовідносини» між власними сумнівами, тривогою, страхом і виступом є теоретичною системою, яка називається: «гіперболізуючим (перебільшувати) відхиленням »: процес власних сумнівів → виробляє тривогу, →яка призводить до помилок виконання → і створює подальші власні сумніви, особливо якщо тема танцювальної загрози була реальною в минулому особистому досвіді. Недолік віри в свої здібності призводить до страху і психологічній зажатості, а страх невдачі - один з основних в хореографії [216, с. 121; 213, с. 121, 122; 222, с. 195]. В хореографічній сфері є три типи психологічної схильності до створення умов для нещасного випадку: 1) фактично пошкоджені особистості (причина пошкоджень - підсвідоме бажання покарання, при якому хореограф свідомо поміщає тіло в небезпечні ситуації, в яких пошкодження неминучі, або продовжує працювати вже серйозно пошкоджений); 2) вигадувати собі ушкодження особистості. Такі особистості ставлять свої прагнення дуже високо і коли вони нездатні їх досягти, вони рятуються через вигадані пошкодження; 3) ті, хто вдає пошкодження особистості (ті, які

цілеспрямовано фальсифікують пошкодження, уникаючи роботи або особисто обмежених ситуацій).

Отже, аналіз провідних публікацій і різних нормативних документів, а також нашого педагогічного досвіду в аспекті проблеми здоров'я в хореографії дозволяє стверджувати, що сукупність перерахованих факторів носить деструктивний характер і стає основою для виникнення патологічних станів здоров'я студентів-хореографів, які обмежують ефективність їх професійної діяльності. Наявність даних факторів змушує нас звернутися до проблеми здоров'язберігаючих діяльності в умовах хореографічного освіти з метою перегляду організації професійної підготовки студентів-хореографів і внесення змін в педагогічну, методичну, художньо-творчу, організаційно-управлінську і культурно-просвітницьку діяльність хореографів, направивши її на здоров'язбереження. Крім того, в підготовці студентів-хореографів визначити зміст здоров'язберігаючих діяльності, представляє сукупність здоров'язберігаючих принципів, прийомів і методів педагогічної роботи, які доповнюють традиційні види професійної діяльності хореографів завданнями здоров’язбереження і включають: педагогічну та методичну діяльність, художньо-творчу діяльність, організаційно-управлінську діяльність, культурно-просвітницьку діяльність.

Отже, зміна потреб соціуму в висококваліфікованих фахівцях вимагає і змін в підході до їх підготовки. В цих умовах необхідний пошук адекватних умов забезпечення ефективності підготовки хореографічних кадрів.

Головною метою хореографічної освіти є підготовка фахівців, що володіють високим рівнем професійної кваліфікації, компетентністю в обраній справі і комплексом особистісних якостей, актуальних в сучасних умовах інформатизації професійної діяльності, що представляють

соціальну значимість і ціннісну потребу для вступаючої до трудового життя молодої людини.

Під впливом процесу інформатизації складається нова ситуація в суспільстві і система освіти вимагає підготовки майбутнього хореографа, здатного працювати в нових умовах. Тому професійна діяльність майбутнього хореографа передбачає необхідність не тільки мати високий рівень професійної компетентності, а й творчо підходити до вирішення різних ситуацій, організовувати свою діяльність на інноваційній основі [45].

Інформатизація хореографічної освіти має свої ***особливості.***

Зміст хореографічної діяльності постійно ускладнюється, що вимагає не тільки систематичного розвитку професійних компетенцій, а й вдосконалення дисциплін інформаційного циклу, що відповідають за формування ІКТ-компетентності майбутніх фахівців.

У роботах багатьох дослідників відзначається, що стрімкий розвиток інформаційних технологій, нове високотехнологічне виробництво вимагає адаптованих фахівців з широкими знаннями, здатних переключатися з одного виду діяльності на інший, з великими інформаційними і комунікативними навичками і вміннями.

Розглядаючи даний процес в контексті використання інформаційних технологій як засобу навчання, вчені (А. Абдукадиров, Б. Тураєв [11], О. Смолянинова [98]) вважають, що освітній процес повинен бути спрямований, перш за все, на створення наступних умов.

Загальні:

- матеріально-технічна забезпеченість і програмна оснащеність, що забезпечує вибір технології, інструментальних засобів і засобів обчислювальної техніки при організації навчального процесу ЗВО;

- регулярне підвищення кваліфікації педагогічних кадрів і фахівців ЗВО в області розробки і використання ІКТ в навчальному процесі;

- навчально-методичне забезпечення модульної та інтернет-технології навчання.

Часткові:

- умови для самоосвіти і професійного саморозвитку студентів в сфері ІКТ;

- створення умов для пошуково-дослідницької діяльності майбутніх хореографів, що забезпечують дослідження програмних моделей обчислювальних та інформаційних процесів, пов'язаних з функціонуванням об'єктів професійної діяльності.

Специфічні:

- забезпечення умов хореографічної діяльності;

- створення умов для виробничо-технологічної діяльності (виробничі та переддипломні практики);

- забезпечення вибору методів і засобів вимірювання земельно-кадастрових характеристик об'єктів професійної діяльності та умов організації впровадження об'єкта проектування і розробки в дослідну або промислову діяльність.

Далі, до найважливіших чинників відносяться: введення способів і форм організації освітнього процесу, що дозволяють майбутньому хореографу проявити зацікавленість до активного використання можливостей ЕІОС під час навчання у ЗВО.

Виходячи зі специфіки хореографічної професійної діяльності, поряд з системно-діяльніснимі компетентнісним підходами ми також виділяємо **особистісно-орієнтований підхід** і регіональний.

Світовий досвід показує, що на перше місце виходить розуміння вищої освіти як соціального інституту, що створює умови і що сприяє розвитку особистості відповідно до індивідуальних потреб, схильностей, прагнень, в тому числі в аспекті професійної діяльності.

Ідеї гуманізації освіти знайшли своє повне відображення в особистісно-орієнтованому підході.

При особистісно-орієнтованому підході до визначення сутності змісту освіти абсолютною цінністю не є відчужені від особистості знання, а сама людина. Такий підхід забезпечує свободу вибору змісту освіти з метою задоволення освітніх, духовних, культурних і життєвих потреб особистості, становлення її індивідуальності і можливості самореалізації в культурно-освітньому просторі.

Особистісно-орієнтована освіта грунтується на наступних принципах:

- визнається пріоритет індивідуальності, самоцінності здобувача освіти як активного носія суб'єктного досвіду;
- учень не стає, а від початку є суб'єктом пізнання;
- при конструюванні професійно-освітнього процесу слід враховувати суб'єктний досвід (досвід життєдіяльності і самореалізації, набутий раніше в ході спілкування, діяльності, пізнання, спостереження і т.д.) кожного здобувача освіти;
- розвиток передбачає внутрішні зміни в особистості: в її психіці, свідомості, цінностях, потребах і т.д. (Т. Рогачова, Л. Потапова).

Інтегральний результат розвитку полягає у виникненні в здобувача освіти якостей самоорганізованого суб'єкта навчальної та інших видів діяльності: усвідомленості, здатності до вибору, активності, самостійності, стійкості по відношенню до негативних впливів, професійної мобільності.

На підставі сутнісних характеристик особистісно-орієнтованої професійної освіти Г. Мухаметзянова і Ф. Мухаметзянова [67] виділяють його основні ознаки:

- головна мета - розвиток особистості здобувача освіти;
- особистість виступає системоутворюючим фактором організації всього освітнього процесу;

- викладачі та здобувачі освіти виступають повноправними суб'єктами освіти;

- провідними мотивами освіти, його цінністю стають саморозвиток і самореалізація усіх суб'єктів навчання;

- формування міцних знань, умінь і навичок стає умовою забезпечення компетентності особистості;

- повноцінна компетентність здобувача освіти забезпечується шляхом включення в процес навчання його суб'єктивного досвіду [87].

Особистісно-орієнтований підхід взаємопов'язаний з індивідуально-творчим підходом, який також грунтується на врахуванні своєрідності і особливостей особистості, її творчого потенціалу.

Таким чином, особистісно-орієнтоване навчання розглядається як інноваційна педагогічна діяльність по створенню студентам оптимальних умов для розвитку їх здібностей, прагнення до самореалізації. Особистість здобувача освіти в такій системі виступає метою освітньої системи.

Тому, ми вважаємо, що ЕІОС має виконувати роль комп'ютерного інтелектуального розвитку, враховувати індивідуальні параметри користувачів, задавати персональний темп навчання, формувати індивідуальні освітні траєкторії, забезпечувати самодіагностику і взаімодіагностіку здобувачів освіти, інтерактивну взаємодію між студентами і викладачами, здійснювати регулярний моніторинг всіх складових освітнього середовища та ін.

Особливості освітнього процесу навчального закладу визначаються, перш за все, особливостями регіону, в якому вони розташовуються.

Отже, ми виділяємо такі ***особливості формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів:***

- актуалізація потенційних можливостей освітнього процесу за допомогою впровадження інтерактивних методів навчання, зумовлених вимогами професійної діяльності [45];

- активізація практико-орієнтовного проектного навчання, в зокрема хореографічній діяльності, пов'язаній з функціонуванням об'єктів професійної діяльності;
- індивідуальний підхід, зумовлений специфікою регіонального ЗВО (низький рівень комп'ютерної грамотності першокурсників, двомовність процесу навчання).

Отже, виділені нами особливості процесу навчання майбутніх хореографів дозволили нам розробити модель формування ІКТ-компетентності студентів на основі педагогічного супроводу.

Висновки до розділу 1

Хореографічне мистецтво – це сфера духовної культури з його унікальними можливостями впливу на особистість – має розглядатися не тільки як джерело розвитку спеціальних художньо-творчих хореографічних здібностей майбутнього фахівця (що є надзвичайно важливим, але недостатнім), а також як універсальний засіб формування його загальнокультурних ціннісних орієнтацій, духовно-творчого потенціалу. Вектор підготовки майбутніх хореографів до професійної діяльності спрямовується в площину усвідомлення значущості мистецько-хореографічної діяльності, їх особистісного зростання та прагнення усіляко сприяти творчому розвитку кожної дитини, як унікальної та неповторної, в процесі хореографічної діяльності в шкільних і позашкільних закладах освіти.

Проведений аналіз наукової літератури дав підстави стверджувати, що підготовка майбутніх хореографів до професійної діяльності має включати такі фахові компетенції:

• володіти базовими загальними знаннями, а саме: історія, теорія та практика хореографічного мистецтва, методика виконання та викладання різних видів хореографії (класичний, сучасний, народно-сценічний танець тощо);

• здатність використовувати основи теорії та методології хореографії в інноваційній професійній діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес хореографічного навчання з урахуванням соціокультурної ситуації та рівня розвитку хореографічних здібностей здобувачів освітиського колективу в системі освіти в реальному та віртуальному середовищі;

• бути обізнаними з сучасних напрямів хореографічного мистецтва, вміти критично ставитися до модних танцювальних течій;

• здатність створювати танцювальний репертуар різного рівня складності відповідно до соціальних та культурних потреб суспільства;

• здатність до саморозвитку на основі рефлексії результатів своєї професійної діяльності, здатність користуватися освітньо-комунікаційними технологіями, знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з поставленою задачею.

Застосування ІКТ навчання є підготовчим етапом перед проходженням студентами практики в хореографічних колективах. Це дає можливість проводити самоспостереження та самоаналіз власного професійного самовдосконалення, вміння застосовувати на практиці теоретичні знання, використовувати інноваційні педагогічні технології і прийоми педагогічного менеджменту, проводити науково-дослідні та творчо-пошукові експерименти.

Отже, аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що *інформаційно-комунікаційна компетентність майбутніх хореографів* – набуті компетенції у процесі вивчення фахових дисциплін щодо впровадження ІКТ у своїй майбутній професійній діяльності.

До спеціальних компетенцій віднесено: мережева (network), інтернетівська (internet-competency), гіпер-компетенція (hyper-competency), мультимедійна тощо.

Розроблені спеціальні компетенції включають систему базових теоретичних знань, способів практичної діяльності (умінь і навичок) і мотиваційно-ціннісних відносин (особистісних якостей), які необхідні для визначення структурних компонентів (ціннісно-мотиваційний, змістовий, діяльнісний, рефлексійний) сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Ціннісно-мотиваційний компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів містить мотиви, мету, потреби в професійному навчанні засобами ІКТ, вдосконаленні, самовихованні, саморозвитку, ціннісні установки актуалізації в професійній діяльності, стимулює творчий прояв особи в професійній діяльності. Він припускає наявність інтересу студентів до професійної діяльності, який характеризує потребу людини в знаннях, в оволодінні ефективними способами організації професійної діяльності. Змістовий компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів має забезпечити вільне володіння навичками опрацювання інформації та роботи з інформаційно-комунікаційними об’єктами, які відповідно впливають на формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів тощо. Рівень розвитку змістового компонента визначається повнотою, глибиною, системністю знань майбутнього хореографа щодо інформаційно-комунікаційної підготовки.

Діяльнісний компонент – це активне застосування ІКТ і комп’ютера в майбутній професійній діяльності як засобів пізнання і розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, самовдосконалення і творчості. Комунікативна складова цього компонента виявляється в умінні

встановлювати міжособистісні зв’язки в віртуальному середовищі, вибирати оптимальний стиль спілкування в різних ситуаціях, опановувати засобами вербального і невербального спілкування.

У діяльнісному компоненті сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів слід виокремити два рівні: базовий і предметно-орієнтований. Під базовим рівнем розуміється інваріант знань, умінь і досвіду, необхідний майбутнім хореографам для вирішення освітніх завдань, перш за все, засобами ІКТ загального призначення. На цьому рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності має сприяти використання ІКТ сучасного суспільства для пошуку, доступу, зберігання, вироблення, уявлення і обміну інформацією, а також комунікацію між людьми і роботу в Інтернеті.

Предметно-орієнтований рівень припускає оволодіння і формування готовності майбутніх хореографів до впровадження в освітню діяльність спеціалізованих ІКТ і ресурсів. Вивчення тих чи інших ІКТ та засобів має бути зумовлено потребами майбутніх хореографів в його професійній діяльності.

Рефлексійний компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів визначався відношенням студентів до себе і до світу, до своєї практичної діяльності та її здійснення. Вона включає самосвідомість, самоконтроль, самооцінку, розуміння власної значущості в колективі і розуміння результатів своєї діяльності, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе і самореалізації в професійній діяльності через засоби ІКТ.

Розвиток кожного компонента пов’язаний з визначенням його характеристик і властивостей як частини цілісної системи сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Дидактичні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі вивчення фахових дисциплін

Одним зі завдань нашого дослідження є виявлення та обґрунтування дидактичних умов технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки. Перш ніж перейти до вирішення поставленого завдання, визначимося з окремими науково-термінологічними поняттями.

У довідковій літературі суть поняття «умова» характеризується як обставина, на основі якої відбувається певна подія [116].

А. Семенова зазначає, педагогічні умови сприяють ефективній організації освітнього процесу шляхом залучення суб'єктів діяльності до активності з певною групою людей [162].

Вивчення наукової літератури, анкетування практикуючих хореографів, викладачів і студентів дає змогу виявити педагогічні умови, які підвищують інтересмайбутніх хореографів до професії та спонукають до застосування у навчальному процесі цифрових технологій. До цих педагогічних умов належать:

• мотивація до отримання знань;

• використання системи завдань із поступовим ускладненням;

• застосування форм, методів і засобів, що включаютьмайбутніх хореографів у творчу інформаційно-цифрову діяльність;

• взаємозв'язок між студентом і викладачем;

• організована інформаційно-мобільна діяльність;

• неперервний процес розвитку умінь щодо цифрового навчання під час навчання у ЗВО ;

• високий рівень володіння студентами ЗВО цифровими технологіями;

• урахування особливостей взаємодії студентів із освітнім середовищем ЗВО ;

• доступність різноманітних інформаційних джерел;

• технічне забезпечення навчального процесу;

• забезпечення навчально-методичними матеріалами; урахування рівнів комп'ютерної грамотностімайбутніх хореографів ;

• самостійність у роботі з інформацією;

• наявність потреби і сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до неперервної освіти [239].

Ураховуючи їх значну загальну чисельність і спираючись на практичну доцільність, на основі теоретичного узагальнення наведених аспектів визначаємо, що підвищення інтересумайбутніх хореографів до майбутньої професії та впровадження цифрових технологій у навчальний процес найсуттєвіше залежить від реалізації таких педагогічних умов:

1) *актуалізація мотиваційно-ціннісної складової підготовкимайбутніх хореографів* ;

2)організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення інформаційно-цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студента;

3) *створення індивідуальних освітніх маршрутів студентів при проходженні навчальної та виробничої практик*.

Зазначені педагогічні умови технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки перебувають у нерозривній єдності і становлять єдину систему, що характеризується наявністю компонентів, які сприяють досягненню бажаного результату, а саме – сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки.

Отже, перша педагогічна умова – *актуалізація мотиваційно-ціннісної складової підготовкимайбутніх хореографів* .

Отже, аналіз науково-педагогічної літератури показав, що суть професійно-пізнавального інтересу виражається:

• у постійному і самостійному здобуванні нових знань, удосконаленні професійно значущих умінь і навичок, шляхом упровадження в навчальний процес майбутніх хореографів технологій цифрового навчання, що мають відношення до професійної сфери;

• у сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів сумлінно працювати за своєю спеціальністю, прагненні використовувати здобуті знання для вирішення професійно важливих завдань, професійного становлення та кар'єрного зростання.

Отже, професійний інтерес формується на основі пізнавального усвідомлення, недостатності знань, спонукає студента до пошуку, аналізу нової професійно значущої інформації, тобто пізнавальний інтерес виникає як усвідомлена необхідність формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів ЗВО .

Друге педагогічна умова – *організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення інформаційно-цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студент*.

Виокремимо ряд умов, пов’язаних з інформаційною підготовкою, яка базується на засобах цифрових пристроїв, майбутніх хореографів:

• випереджаюче зростання всіляких інформаційних систем і технологій та загальною концепцією освіти;

• орієнтація на розвиток особистості студента та суспільства як самоцінності утворень;

• опора на внутрішній потенціал розвитку будь-якої системи;

• усвідомлення нової суті методів індивідуалізації та диференціації в освіті як методів, котрі намагаються відстояти право особистості на вибір найбільш доцільного шляху розвитку.

Тому процес інформаційно-методичного супроводу студентів містить різноманіття цілей і засобів професійної допомоги. По-перше, підготовку студентів слід співвіднести з основними пріоритетами модернізації охорони здоров’я та впровадженням різноманітних технологій цифрового навчання і враховувати зміну професійної позиції хореографа, пов’язане з прийняттям ним ідеї особистісного саморозвитку. По-друге, вдосконалення інформаційної підготовки полягає в переході на стратегію супроводу студентів, яка передбачає пошук, осмислення і опис алгоритмів діяльності і навчання майбутніх хореографів вибору та конструювання необхідних способів і методів їх професійної діяльності. По-третє, інформаційно-методичний супровід відноситься до сфери неперервної педагогічної освіти, і основним завданням є розвиток всіх суб’єктів освітньої системи, оскільки розвиток сучасної освіти вимагає гнучкого реагування на мінливу ситуацію, де педагогічний супровід набуває особливої значущості.

Застосування активних методів навчання стимулює пізнавальну діяльність студентів, яка в період інтенсивного розвитку цифрових ІКТ навчання, є найбільш важливим чинником оволодіння необхідної інформації [135].

Активізація пізнавальної самостійності є одним з чинників активізації пізнавальної діяльності. Педагогічна система стимулювання пізнавальної активності студентів є організований поетапний процес, в процесі якого використовуються різні форми, методи і прийоми навчання, виникає і наростає процес відображення і перетворення свідомості студента, узагальненість і узгодженість компонентів пізнавальної активності; формується цілеспрямованість, ініціативність, самостійність, внутрішня незалежність від обставин, що склалися.

Комплекс прийомів, методів стимулювання пізнавальної самостійності і творчої активності студентів представимо у вигляді таблиці (див. табл. 2.1).

Наступна педагогічна умова – *створення індивідуальних освітніх маршрутів студентів при проходженні навчальної та виробничої практик.*

Індивідуальний освітній маршрут визначається вченими як цілеспрямовано-проектована диференційована освітня програма, що забезпечує студентові позиції суб'єкта вибору, розробки та реалізації освітньої програми при здійсненні викладачами педагогічної підтримки його самовизначення і самореалізації (С. Воробйова [27], О. Жерновникова [48], Н. Лабунська [88], В. Лоренс [96] та ін.).

Структура індивідуального маршруту містить компоненти [27; 48; 88; 96]:

• цільовий (постановка цілей отримання освіти, грунтуючись на державних стандартах, мотивах та потребахмайбутніх хореографів);

• змістовний (структура і відбір змісту, систематизація та угруповання, встановлення міжпредметних зв'язків);

• діагностичний (визначення системи діагностики супроводу);

• організаційно-педагогічний (умови і шляхи досягнення мети).

Таблиця 2.1

Комплекс прийомів, методів стимулювання пізнавальної самостійності і творчої активності студентів

Комплекс прийомів, методів стимулювання	Стимулюючий вплив
Конструювання стимульних ситуацій, що спонукають студентів до самостійних рішень і дій: пошук різних шляхів і вирішення завдань, вільний вибір завдань (наприклад, вибір довільної теми для створення мультимедійної презентації), творча діяльність (формування і оформлення портфоліо), самоперевірки тощо.	Розвиток самостійної діяльності.
Використання нетрадиційних видів навчальних занять (професійно спрямованих, сюжетно-рольових занять, вебквестів тощо).	Долучають до вирішення практичних завдань, з якими можуть зустрічатися в майбутній хореографічній діяльності, накопичують необхідний досвід, стимулюють загальну активність студентів.
Використання різних пам’яток, схем, алгоритмів, інструкцій при організації самостійної діяльності.	Планування своєї діяльності при оволодінні новими прийомами отримання знань, організація цілепокладання, розвиток самостійності в прийнятті рішень.
Використання комплексу різних прийомів для включення в продуктивну самостійну діяльність і активізацію творчої активності студентів: • індивідуальна і групова форми організації навчання; • система диференційованих завдань для лабораторних і практичних робіт; • спільне вирішення завдань; • взаємодія викладача і студента в мережі інтернет; • персональні консультації на час проходження навчальних та виробничих практик; • проведення занять з	Розвиток таких якостей особистості, як організованість і самостійність, формування пізнавального інтересу до технологій цифрового навчання, вміння контролювати свою діяльність.

використанням технологій цифрового навчання.	

Отже, при побудові освітнього маршрутумайбутніх хореографів у процесі проходження навчальних та виробничих практик виокремимо декілька етапів:

Перший етап. Діагностика рівня розвитку і ступеня вираженості особистісних якостей студентів. На даному етапі виявлялися основні потреби і мотиви студентів, сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання, початковий рівень знань і умінь студентів.

Результати діагностики дали підстави стверджувати, що спільно зі студентами визначалися цілі і завдання маршруту, загальні рекомендації, які містять:

• зміст, що підлягає оволодінню знань (складання персональних завдань, які має виконати студент у процесі проходження навчальних та виробничих практик;

• види діяльності по оволодінню навчального змісту (відвідування лекцій, практичних занять з інформаційних технологій, факультативу, вивчення структури мережевої взаємодії студента і викладача, консультації тощо);

• очікувані індивідуальні результати;

• форми контролю (тестування, оцінювання персонально-виконаних завдань, проектів, мультимедіа презентацій тощо);

Другий етап. Фіксування студентом спільно з викладачем фундаментальних освітніх об’єктів. Знайомство зі змістом навчальної дисципліни, факультативу, персональних завдань тощо.

Ознайомлення студента зі змістом персональних завдань містить:

• інваріантний зміст (обов’язкове для ознайомлення усіма студентами);

• зміст, актуальний для студентів, що навчаються в межах певної теми або розділу;

• можливі варіанти виконання практичних завдань: тренажери (цифрові навчальні системи практичного призначення), практичні роботи, презентації та проекти, які можуть бути запропоновані різним студентам і не всі обов'язкові для виконання.

Третій етап. Кожен студент вибудовує свій індивідуальний освітній образ теми, визначає індивідуальні цілі; формулює ставлення до зазначених проблем; прогнозує свою успішність тощо.

У нашій експериментальній роботі було використано макет плану, розроблений Л. Байбородовою [8] (див. Додаток В).

Четвертий етап. Вибудовування індивідуального освітнього маршруту. Спільно з педагогом студент виступає в ролі організатора своєї освіти: формулює цілі, відбирає зміст навчання, становить навчально-тематичний план, вибудовує систему контролю і оцінки діяльності, встановлює терміни оволодіння навчальною інформацією.

Створюється індивідуальна програма на певний період практичної діяльності студента (наприклад, на час проходження практики в травматологічному відділенні) (див. Додаток Г).

Використовуючи цю таблицю, можна підібрати необхідні методи, прийоми роботи зі студентами та додати їх до традиційних, що є складовими базової програми підготовки фахівців.

П'ятий етап. Інтеграція з фахівцями: після складання та впровадження освітнього маршруту залучаються додаткові фахівці, які допомагають студентам вирішити складні професійні ситуації.

Шостий етап. Реалізація індивідуального освітнього маршруту і загальної освітньої програми. Виконання індивідуальних завдань студентами у процесі навчальних та виробничих практик. Викладач пропонує студентам індивідуальні завдання для виконання, забезпечує їх

необхідними алгоритмами. Зв’язок студентів і викладачів (відправлення завдань, консультації тощо) здійснюється через мережу інтернет за допомогою цифрових пристроїв та відповідних цифрових програм. Студенти надають результати виконаної роботи, наповнюють приватне портфоліо тощо.

Сьомий етап. Демонстрація особистих результатів і досягнень упродовж проходження навчальних та виробничих практик. На даному етапі кожен студент або група студентів надають свої результати навчання, проводиться колективне їх обговорення. Організовується робота по виявлення недоліків, проблем, з якими зіткнулися студенти.

Основними формами взаємодії є дискусії, проблемні семінари, конференції.

Восьмий етап. Рефлексійно-оцінний – на даному етапі відбувається зіставлення цілей і результатів діяльності студентів. Кожен студент оцінює свої досягнення, рівень особистих змін. Після оцінки та самооцінки надаються умови для корекції та планування подальшої індивідуальної діяльності.

Завершенням роботи за індивідуальним освітнім маршрутом є портфоліо як одна з форм оцінки досягнень студента.

Отже, упродовж усіх етапів побудови індивідуальних освітніх маршрутів студент додатково використовує певну технологію, створюючи тим самим власний інформаційний простір. У даному просторі виконуються різні операції з інформацією, а також встановлюються зв’язок і здійснюється взаємодія між учасниками освітнього процесу.

2.2. Обгрунтування технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі вивчення фахових дисциплін

У нормативно-правових актах, адресованих сучасній системі охорони здоров'я в аспекті її модернізації, виокремлено один з головних стратегічних напрямів держави в галузі освіти. Спрямованість роботи в даному напрямі визначає структурну перебудову охорони здоров'я, яка спрямована на технологічне вдосконалення навчального процесу; розробку методичних матеріалів, систем передачі знань з використанням цифрових ІКТ навчання.

Встановлено, що підготовка майбутніх хореографів у ЗВО відбувається в умовах моделювання освітньої системи і управління взаємодією її складових (навчання, професійна кадрова спрямованість тощо) і спрямована на досягнення цілей професійного розвитку і самовдосконалення.

Входження студентів в освітнє середовище ЗВО відбувається шляхом набуття досвіду і становлення їх суб'єктами професійного розвитку, шляхом вивчення дисциплін професійно-практичного циклу. Отже, вирішеня означеної проблеми можливе, якщо орієнтуватися при підготовцімайбутніх хореографів на системний підхід.

Провідні вчені (В. Беспалько, О. Іонова, Н. Кузьмін, В. Малафіїк, Л. Новіков, Л. Спірін та ін.) виокремлюють три основні позиції в розумінні суті системного підходу: опис об'єкта як цілісності; опис об'єкта як полісистеми; опис однієї суттєвої сторони об'єкта. З цієї причини основна ідея застосування системного підходу в дослідженні тлумачиться як «виявлення і облік закономірностей структури системоутворюючих зв'язків і відносин між різними підсистемами всередині даної системи і між системою і зовнішнім середовищем», як «певна дослідницька позиція,

в основі якої ідеї цілісності, складної організованості досліджуваних об’єктів, їх внутрішньої активності і динамізму» [2; 103; 114].

В аспекті нашого дослідження системний підхід розглядається як універсальний метод дослідження об’єктів: систем, структур, процесів та сприяє розкриттю цілісності об’єкта дослідження, неперервність зв’язків між окремими його компонентами – метою, змістом, способами, засобами, формами та результатами діяльності; відносини суб’єкт-суб’єктної взаємодії, а технологію формування інформаційно-комунікаційноїкомпентентностімайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки розглядаємо як спеціально сконструйовану педагогічну технологію, цілісність якої забезпечують її структурні та функціональні компоненти, що знаходяться у взаємозв’язку [239].

В. Алексєєнко [2] виокремив такі принципи системного підходу: цілісного підходу до об’єкта, ієрархічності, принцип диференціації-інтеграції, принцип множинності опису системи, принцип відкритості системи, принцип неперервного саморозвитку системи.

Таким чином, системний підхід допомагає визначити мету і стратегію вирішення складних проблем.

Для вирішення поставлених цілей необхідно враховувати методологію системного підходу, що містить чотири етапи:

1. Вивчення цілей і функцій об’єкта, його взаємодії з іншими об’єктами – вивчення об’єкта вцілому.

2. Розчленування об’єкта на елементи (підсистеми); визначення ролі, місця і функцій елементів, виходячи з цілей і функцій цілого, визначення основних відносин і зв’язків між елементами (підсистемами).

3. Вивчення властивостей елементів, відносин між ними і законів, які керують поведінкою елементів.

4. Синтез властивостей і поведінки цілого об’єкта з властивостей поведінки його частин (підсистем, елементів), що дозволяє визначити

закони, що керують поведінкою об’єкта та забезпечують виконання ним своїх функцій і досягнення цілей.

В результаті застосування системного підходу розкриваються механізми утворення системних властивостей об’єкта, здобуваються знання, необхідні для управління системними якостями досліджуваного об’єкта.

Системний підхід дозволяє розглядати освіту в ЗВО як складну цілісність. Складність визначається елементами її складу в цільову взаємодію, в яку аксіоматично вбудовується галузь знань навчальних дисциплін як систем, шляхом включення цілей та технологій їх досягнення. В результаті управління взаємодією складу цієї цілісності створюються педагогічні умови для становлення майбутніх фахівців як суб’єктів саморозвитку.

В умовах вирішення проблем сучасного суспільства, освіту слід спрямувати на комплексну підготовку фахівця, тобто навчати, беручи за ідею компетентно-орієнтовану освіту. Компетентнісний підхід виступає як одна з визнаних педагогічною наукою передумов поновлення професійної освіти.

Теоретичні засади компетентнісного підходу в освіті обґрунтовані у працях І. Беха, В. Байденко, Н. Бібік, Ю. Бойчука, В. Болотова, Б. Гершунського, Р. Гуревича, Ф. Гоноболіна, Б. Ельконіна, Е. Зеєра, І. Зимньої, І. Зязюна, В. Краєвського, А. Маркової, А. Новикова, О. Овчарук, Т. Орджи, О. Пометун, В. Радкевича, Дж. Равена, С. Ракова, Є. Рогова, В. Сєрікова, Л. Паращенко, Ю. Татура, Л. Тархана, В. Тушевої, С. Трубачової, Г. Фрейман, М. Холстеда, А. Хуторського та ін.

Беручи за основу одновну мету компетентнісного підходу зазначимо, що студентам ЗВО слід мати компетенції щодо застосування технологій цифрового навчання у майбутній професійній діяльності.

Відповідно до компетентнісного підходу зміст освіти студентів фахових ЗВО має бути зорієнтований на формування професійної компетентності майбутніх фахівців [15; 31; 131].

Розглядаючи мету, зміст, організацію процесу освіти і його результати, вчені трактують компетентнісний підхід як сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів. До принципів компетентнісного підходу віднесемо:

• зміст освіти є дидактично адаптований соціальний досвід для вирішення пізнавальних, світоглядних, моральних, політичних та інших проблем;

• організація освітнього процесу ґрунтується на створенні умов для формування в студентів досвіду самостійного вирішення поставлених завдань.

Для реалізації компетентного підходу особливої значущості набуває проблема співвідношення теорії пізнання і практики. Практика виступає провідною стороною, оскільки безпосередньо з'єднує людину з об'єктивною дійсністю. Теорія дозволяє розширити можливості практичної діяльності, сприяє формуванню нових умінь і компетентностей.

Необхідність формування спеціального наукового підходу, який мав би сприяти ефективному вивченню й розумінню закономірностей, функціонування та розвитку психолого-педагогічних явищ і процесів, здавна усвідомлювався фахівцями, так і виник особистісно-діяльнісний підхід.

Поступове набуття поняттям особистості інтегруючої ролі в різних психологічних школах (особливо – у психоаналізі, американському персоналізмі, гуманістичній психології, деяких напрямах вітчизняної психології), починаючи з другої половини XIX століття, створило умови

для становлення *особистісного підходу* при дослідженні психолого-педагогічних явищ, процесів [145].

Особистісний підхід в освіті, проголошений провідною тенденцією сучасної педагогічної теорії і практики, не має в сьогоднішній педагогічній свідомості однозначного розуміння. Виділимо окремі тлумачення цього феномена, що зустрічаються найбільш часто [145].

1. Особистісний підхід у освіті на рівні буденної, найбільш масової педагогічної свідомості розуміється як етико-гуманістичний принцип спілкування педагога і вихованця. До гуманізму, до прийняття дитини як особистості закликали педагогів як класики педагогічної думки – М. Монтессорі, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський, Л. Толстой та ін., так і сучасні педагоги-новатори, які надали даному принципу форму так званої педагогіки співробітництва.

2. Особистісний підхід розглядається як принцип синтезу напрямів педагогічної діяльності навколо її головної мети – особистості.

3. Особистісний підхід у педагогічному процесі сприяє тому, що ніякі зміни в життєдіяльності людини не можуть бути пояснені без розуміння їх місця і ролі в самореалізації особистості.

4. Особистісний підхід трактується як принцип свободи особистості в освітньому процесі в сенсі вибору нею пріоритетів, освітніх «маршрутів», формування власного, особистісного сприйняття змісту, що вивчається (особистісного досвіду).

5. Особистісний підхід тлумачиться як принцип надання пріоритету індивідуальності в освіті як альтернативи колективно-нівелюючому вихованню.

6. Особистісний підхід розглядається як ключовий методологічний принцип вивчення, дослідження, організації педагогічного процесу (зі специфічними цілями, змістом, технологіями), який орієнтований на розвиток і саморозвиток власне особистісних властивостей індивіда [145].

Саме в останньому розумінні розглядатимемо зазначений підхід. Принцип особистісного підходу в організації навчально-виховного процесу передбачає:

• визначення особистості студента головним суб'єктом педагогічного процесу, визнання його як соціальної цінності;

• дотримання принципу врахування індивідуальних особливостей особистості, що передбачає прояв поваги до її самобутності, унікальності та своєрідності;

• орієнтацію на особистість кожного вихованця як на мету, об'єкт, суб'єкт, результат навчання і виховання;

• ставлення до студента як до суб'єкта власного розвитку;

• проектування мети освіти якнайповнішого розвитку індивідуальних здібностей, реалізації індивідуально-особистісного життєвого проекту, визначення життєвих планів і способів самореалізації;

• врахування закономірностей процесу самовдосконалення особистості;

• самоорганізацію, реалізація якої відбувається у спеціально створеному педагогом навчальному середовищі, що передбачає спільну творчу діяльність організаторів, учителів, здобувачів освіти, громадськості у визначенні планів, програм, стратегій педагогічного процесу [114; 145].

Отже, *особистісний підхід доцільно розглядати як сукупність концептульних уявлень, принципів, цільових установок, орієнтацій, методико-психодіагностичних та психолого-педагогічних засобів, які сприяють більш глибокому й повному баченню, розумінню особистості студента (вихованця) і на цій основі – її гармонійному розвитку*.

У експериментальному педагогічному дослідженні виключно важливим є *поєднання особистісного й діяльнісного підходів*, бо саме в такий спосіб досягається необхідна цілісність у формуванні (вихованні) будь-якої якості особистості, у виборі та запровадженні технологій, форм,

методів та засобів експериментальної роботи. Адже саме діяльність є основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості. Діяльність людини є процесом, у якому здійснюються переходи між полюсами суб'єкт-об'єкт, тобто відбувається перехід об'єкта в його суб'єктивну форму і, водночас, у діяльності здійснюється перехід в об'єктивні результати [92].

Основними принципами діяльнісного підходу, як зазначають педагоги й психологи [136], є:

• принципи розвитку й історизму;

• предметності;

• активності, що включає активність надситуативну як специфічну особливість психіки людини;

• інтеріоризації – екстеріоризації як механізмів засвоєння суспільно-історичного досвіду;

• єдності побудови внутрішньої і зовнішньої діяльності;

• системного аналізу педагогічних явищ, процесів.

Отже, *особистісно-діяльнісний підхід* передбачає створення відповідних умов застосування технологій формування інформаційно-комунікаційної компетентності при підготовцімайбутніх хореографів до професійної діяльності, і до того ж він дає змогу враховувати особистісні можливості й здібності майбутнього фахівця.

Розроблена нами технологія функціонує на основі системного, компетентнісного і особистісно-діяльнісного підходів. Системний підхід дозволяє розглядати модель як сукупність компонентів, що у відношенні один з одним і утворюють певну цілісність. Компетентнісний підхід дозволяє розглядати індивідуальну освітню діяльність студентів в процесі професійної підготовки в ЗВО як засіб формування їх загальних спеціальних і професійних компетенцій. Особистісно-діяльнісний підхід

при конструюванні і здійсненні педагогічного процесу орієнтує на особистість того, хто навчається, його цілі, потреби і інтереси.

Результатом осмислення й узагальнення теоретичного доробку учених (І. Глазкова, В. Гриньова, В. Євдокимов, О. Ісаєва, Л. Кайдалова, О. Попова, І. Прокопенко та інших) з досліджуваної проблеми та власного практичного досвіду стала розробка технології, концептуальну основу якої становлять *наукові підходи* (системний, особистісно-орієнтований, інформаційний та діяльнісний) та *основні принципи організації процесу навчання* (науковості, системності, неперервності, індивідуального підходу, гуманізації, диференціації, міждисциплінарної інтеграції, креативності тощо).

Розроблена технологія формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки включає такі етапи: мотиваційно-цільовий, когнітивно-діяльнісний та рефлексійно-корегувальний.

Мотиваційно-цільовий етап технології – етап, на якому забезпечується формування умайбутніх хореографів відповідних мотивів, потреб, інтересів, цінностей; студенти вчаться визначати професійні проблеми, аналізують проблемні ситуації, виокремлюють суперечності, визначають мету та основні можливості цифрових ІКТ навчання у процесі професійної підготовки (на даному етапі реалізується перша педагогічна умова – актуалізація мотиваційно-ціннісної основи цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки);

Професійна підготовкамайбутніх хореографів спрямована на розвиток професійних знань, розвиток професійних умінь і навичок, навичок спілкування, милосердя, емпатії, самовдосконалення, саморозвитку, самореалізації тощо. У педагогічному процесі мета є визначальним чинником, який робить вирішальний вплив на зміст і методи навчання. Мета являє собою узагальнений, передбачуваний результат навчання, до досягнення якого прагне педагог спільно зі студентами.

Цільовий компонент орієнтує на створення умов необхідних кожному студенту для усвідомленого вибудовування своєї освітньої та професійної діяльності.

Аналіз наукої літератури щодо професійної підготовки [14; 42; 65 та ін.] дає підстави стверджувати, що реалізація мотиваційно-цільового етапу технології виявляє потребу поєднання в підготовцімайбутніх хореографів підходів від професії, і від особистості, які не суперечать один одному.

Поєднання цих підходів передбачає активне залучення студентів у моделювання процесу підготовки, актуалізації взаємодії «викладач – зміст освіти – студент», орієнтування цієї взаємодії на включення суб'єктів процесу підготовки в творчий пошук і відкриття нового, професійно необхідного.

Цілі і завдання, які стоять перед студентом, вирішуються за допомогою цілого комплексу дій. Рівень якості професійної підготовки оцінюється в залежності від результату, зазначеного в цілях і реалізованого завдяки використанню педагогічних засобів, що відповідають меті, умовам і технологічним прийомам.

Стратегічні цілі освіти реалізуються в описі нормативних якостей професійної підготовки, спрямованої на надання населенню кваліфікованої допомоги для збереження і підтримання здоров'я в різні вікові періоди життя.

Виходячи з вимог, мотиваційно-цільовий етап технології дає можливість готуватимайбутніх хореографів з елементами випереджувального навчання, дозволяє вводити нові детермінанти в його навчально-професійну, практичну і подальшу професійну діяльність, забезпечуючи його самостійність. Детермінація навчально-професійної та практичної діяльності на основі позитивного цілепокладання студента отримує узагальнене вираження в світогляді, в розумінні свого місця в професійному співтоваристві.

Інтелектуальне, емоційне, практично-дієве ставлення до хореографії дозволяє задавати орієнтири, що визначають програму діяльності майбутнього працівника на багато років вперед. Цільовий компонент тісно пов'язаний з іншими компонентами технології.

Даний етап технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки визначається низкою наукових підходів (системний, особистісно-орієнтований та діяльнісний) та містить основні принципи організації процесу навчання (науковості, системності, неперервності, індивідуального підходу, гуманізації, диференціації, міждисциплінарної інтеграції, креативності тощо).

Когнітивно-діяльнісний етап технології включає теоретичну, практичну та науково-методичну підготовку студентів, що реалізується через доцільний вибір форм, методів і засобів професійного навчання; у студентів формуються уміння та навички аналізу, порівняння, зіставлення, аналогії, синтезу інформації; опанування ІКТ у майбутній професійній діяльності (на даному етапі реалізується друга педагогічна умова – організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студента). Даний етап містить базовий зміст навчальних дисциплін.

Методичне забезпечення підготовки студентів в ЗВО містить наступну навчально-програмну документацію:

1. Державний освітній стандарт, який є комплексом нормативних і організаційних документів, що визначає структуру і зміст професійних освітніх програм і створюють основу для необхідної якості підготовки фахівця в галузі хореографії.

2. Навчальний план – нормативний документ, що направляє діяльність ЗВО. Робочий план містить перелік і блоки навчальних предметів, обсяг і послідовність вивчення на основі ряду принципів, які

відображають основні положення і закономірності формування загальних і професійних компетенцій.

3. Робочі навчальні програми дисциплін «Інформатика і ІКТ», «Інформаційні технології в професійній діяльності», «Інформаційне забезпечення у професійній діяльності», складені відповідно до вимог державного освітнього стандарту за спеціальністю «Хореографія».

Метою вивчення дисципліни «Інформаційні технології в професійної діяльності» є оволодіння базовими знаннями інформатики, основами програмування і застосування інформаційних технологій, а в аспекті нашого дослідження – технологій формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів.

Зазначимо, що виробнича практика майбутніх фахівців є ланкою між теоретичним навчанням і майбутньої самостійної роботою випускників у ЗВО. Практична підготовкамайбутніх хореографів складається з двох складових: навчальна практика і виробнича практика.

Мета навчальної практики – отримання початкового професійного досвіду. Навчальна практика проводиться в хореографічних залах.

Наступним етапом оволодіння міждисциплінарного курсу або професійного модуля є виробнича практика за профілем спеціальності. У процесі проходження виробничої практики студенти розподіляються по робочих місцях і під керівництвом кваліфікованих фахівців виконують завдання, передбачені програмою практики. Упродовж проходження виробничої практики студенти закріплюють і вдосконалюють свої практичні навички, розвивають комунікативні навички, вчаться працювати з сучасними технологіями цифрового навчання: автоматизованими робочими місцями, інформаційними мережами тощо. По завершенні повного обсягу виробничого навчання студенти проходять переддипломну практику (стажування).

Переддипломна практика спрямована на закріплення всіх практичних навичок, отриманих упродовж навчання в ЗВО, а також підготовку до ліцензійного іспиту (практична частина).

Когнітивно-діяльнісний етап забезпечує оволодіння професійними і інформаційними компетенціями і подальше застосування їх студентами. У загальній логіці дослідження була розроблена методика педагогічної взаємодії студента і викладача в електронної освітньому середовищі.

Організація педагогічної взаємодії студента і викладача в електронній освітньому середовищі реалізується засобами інтерактивних елементів: особистими повідомленнями, електронною поштою, соціальними мережами, платформою сайту (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Засоби взаємодії викладача і студентів в освітньому середовищі ЗВО

Форми занять	Засоби організації взаємодії
Лекційні заняття	3D макети
Практичні заняття	Особисті повідомлення, електронні дискусії (соціальні мережі)
Консультації	Особисті повідомлення, електронна пошта, електронні дискусії (соціальні мережі), блог викладача
Перевірка знань	Блог викладача
Самостійна робота	Особисті повідомлення, електронна пошта, електронні дискусії (соціальні мережі)
Персональні індивідуальні заняття	Особисті повідомлення, електронна пошта, електронні дискусії (соціальні мережі), блог викладача

Система підтримки студентів і викладача в мережі інтернет забезпечує вільний доступ до різних дидактичних ресурсів, що належить освітній установі, дає можливість взаємодії комунікації суб’єктів освітнього процесу.

Організація професійної підготовки на основі індивідуальних освітніх програм, маршрутів та планів також здійснюється на основі взаємодії студентів і педагога і передбачає співробітництво і співтворчість. Проектуючи індивідуальні освітні маршрути в ЗВО , ми визначаємо його як варіативну структуру навчальної діяльності студента, що відображає його особистісні особливості, проектовану і контрольовану в межах проходження навчальних та виробничих практик. Зазначаючи про варіативну структуру навчальної діяльності студента, припускаємо про можливість вибору оптимальних форм, засобів, методів і темпів навчання, застосування тих способів навчання, які найбільше відповідають індивідуальним особливостям студентів і сприяють більш тісного знайомства з сучасними технологіями цифрового навчання.

Таким чином, запропонована організація навчання дозволяє найефективніше використовувати ресурси цифрові ІКТ навчання, за допомогою яких студент не лише взаємодіє з викладачем, отримуючи необхідні консультації, а й отримує необхідний досвід, опановуючи сучасними телефонними засобами.

На даному етапі обираються форми організації, методи і засоби професійного навчання.

Використання сервісів мережі інтернет, технологій цифрового навчання, програмних ресурсів в навчальному процесі змінює традиційну методику підготовки фахівців.

Слід зазначити, що технічні засоби мають такі дидактичні можливості [147]:

• є джерелом інформації;

• підвищують ступінь наочності, конкретизують хореографічні поняття, явища, події;

• організовують і направляють сприйняття;

• збагачують уяву студентів, посилюють інтерес студентів до навчання шляхом застосування оригінальних, нових конструкцій, технологій, приладів;

• економлять навчальний час, енергію викладача і студентів шляхом ущільнення навчальної інформації.

Стосовно до процесу підготовки студентів в ЗВО виокремимо такі напрями використання технічних засобів цифрового навчання:

1. Негайна зворотний зв'язок між користувачем і викладачем шляхом комунікаційних мереж. Дана можливість надає студенту активно взаємодіяти з викладачем, консультуватися і вирішувати різні види питань, обмін інформацією, надання результатів роботи, звітів, використовуючи мережу інтернет тощо.

2. Візуалізація навчальної інформації. При роботі з цифровими технологіями в процесі навчання використовуються різні технічні засоби для обробки, переробки інформації, можливості мережі інтернет тощо, які оптимізують процес підготовки студентів.

3. Мережеве зберігання різних обсягів інформації з можливістю її перегляду, передачі, а також легкого доступу і звернення студента до центрального банку даних. В даному контексті основну функцію виконує мережа інтернет, сервер сайту університету, який надає навчально-методичну, статистичну та персональну інформацію.

4. Автоматизація процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності. За допомогою цифрових пристроїв можливий продуктивний пошук необхідної інформації в різних пошукових сервісах мережі інтернет: goggle, mail, yandex тощо.

5. Персональний блог викладача, на якому розміщені всі необхідні навчально-методичні матеріали, створені умови для мережевої взаємодії зі студентами, розроблено майданчик для обміну інформацією [206].

Отже, завдяки застосуванню різних цифрових засобів, з’являються нові інструменти, що дозволяють налагодити спілкування між групами студентів і в процесі аудиторних занять, і за межами аудиторії. Вихід студентів «через мережу» дозволяє безперешкодно користуватися різними цифровими і навчальними ресурсами, тим самим «збагачувати» свої знання. Програмні засоби навчального призначення використовуються в навчально-виховному процесі: при підготовці студентів до оволодіння технологіями цифрового навчання та з метою розвитку особистості студента.

Виокремимо три основні напрями використання програмних ресурсів при підготовки студентів:

1. Проблемно-орієнтовані програмні засоби, спрямовані на вивчення та вирішення певної навчальної проблеми. До числа таких програмних ресурсів слід віднести, наприклад, пакет MS Office, в якому можливе вирішення приватних інформаційних ситуацій, перед якими постає кожен працівник: заповнення бланків за формами, запис рецептів, складання планів роботи тощо.

2. Об’єктно-орієнтовані програмні засоби, що дозволяють студенту контактувати з деяким програмно-об’єктним середовищем.

3. Предметно-орієнтовані програмні засоби, робота в яких здійснюється в певному середовищі.

Застосування наведених вище програмних засобів мотивує студентів до вирішення різних професійних завдань. Відрізняючись високим ступенем інтерактивності, програмні засоби сприяють створення унікальної навчально-пізнавального середовища, тобто середовища, призначеного для вирішення не лише професійних завдань, а й різних дидактичних (наприклад, пізнавальних, інформаційних, культурологічних тощо).

Рефлексійно-корегувальний етап технології здійснюється шляхом корекції змісту, форм і методів відповідної підготовки студентів ЗВО до цифрового навчання у процесі професійної підготовки на основі оцінки викладачами й самооцінки студентами результативності запровадженої технології (на даному етапі реалізується третя педагогічна умова – організація професійної підготовкимайбутніх хореографів на основі індивідуальних освітніх маршрутів при проходженні навчальної та виробничої практик).

Даний етап технології містить:

1. Електронно-навчальні засоби.

2. Контрольно-вимірювальні засоби.

3. Банки індивідуальних завдань.

4. Портфоліо студента.

Виходячи з вимог компетентнісного, системного та особистісно-діяльнісного підходів, результати інформаційної підготовки студентів визначаються в системному, узагальненому вигляді як ознаки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання [200].

Рефлексійно-корегувальний етап технології характеризується застосуванням критеріїв та системи показників прояву складових компонентів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання, на основі яких визначаються рівні їх сформованості (високий, середній, низький).

Результати представляються у вигляді сукупності загальних і професійних компетенцій і є основою відповідних узагальнених знань і умінь, що формуються поетапно відповідно до рівнів підготовки. На кожному етапі підготовки передбачається використання різних електронно-навчальних засобів, банків індивідуальних завдань (комплекс індивідуальних завдань, спрямованих на вирішення різних інформаційних

завдань, поставлених перед студентом у процесі проходження навчальних, виробничих і переддипломних практик), а також розроблених контрольно-оцінних засобів, призначених для проведення поточного контролю знань (вхідного, оперативного, рубіжного; проміжної атестації студентів (підсумкового контролю по завершенню вивчення дисципліни). Загальну оцінку підготовленості завершує наявність у студента портфоліо, в якому зосереджені всі основні результати інформаційної складової навчального процесу.

Отже, особливість запропонованої технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки в тому, що вона забезпечує цілісність інформаційної підготовки студентів на всіх етапах навчання в ЗВО і інтегрує її в процес вивчення спеціальних і професійних дисциплін [208; 209].

Ефективність запропонованої нами технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки и залежить від педагогічних умов, які теоретично обгрунтовані в підрозділі 2.1.

Висновки до розділу 2

Аналіз наукової літератури та власний досвід дав підстави стверджувати, що педагогічні умови, які сприяють ефективному впровадженню в навчальний процес технології є такі: актуалізація мотиваційно-ціннісної підготовкимайбутніх хореографів; організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення інформаційно-цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студента; створення індивідуальних освітніх маршрутів студентів при проходженні навчальної та виробничої практик.

Результатом осмислення й узагальнення теоретичного доробку учених з досліджуваної проблеми та власного практичного досвіду стала розробка технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів, концептуальну основу якої становлять *наукові підходи* (системний, особистісно-орієнтований, інформаційний та діяльнісний) та *основні принципи організації процесу навчання* (науковості, системності, неперервності, індивідуального підходу, гуманізації, диференціації, міждисциплінарної інтеграції, креативності тощо).

Розроблена технологія формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів включає такі етапи: *мотиваційно-цільовий*, на якому забезпечується формування у майбутніх хореографів відповідних мотивів, потреб, інтересів, цінностей; студенти вчаться визначати професійні проблеми, аналізують проблемні ситуації, виокремлюють суперечності, визначають мету та основні можливості цифрового навчання у процесі професійної підготовки (на даному етапі реалізується перша умова – актуалізація мотиваційно-ціннісної підготовкимайбутніх хореографів); *когнітивно-діяльнісний*, який включає теоретичну, практичну та науково-методичну підготовку студентів, що реалізується через доцільний вибір форм, методів і засобів професійного навчання; у студентів формуються уміння та навички аналізу, порівняння, зіставлення, аналогії, синтезу інформації; опановують інформаційно-цифрові технології у майбутній професійній діяльності (на даному етапі реалізується друга умова – організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення інформаційно-цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студента); *рефлексійно-корегувальний*, на якому здійснюється корекція змісту, форм і методів відповідної підготовки майбутніх хореографівдо формування інформаційно-комунікаційної компетентності на основі оцінки викладачами й самооцінки студентами результативності запровадженої

технології (на даному етапі реалізується третя умова – створення індивідуальних освітніх маршрутів студентів при проходженні навчальної та виробничої практик).

РОЗДІЛ 3
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

3.1 Організація експериментальної роботи

З метою перевірки висунутої в дослідженні гіпотези було організовано педагогічний експеримент, що проводився впродовж 2017–2021 рр. Зі студентами ЗВО.

Для проведення педагогічного експерименту було створено одну експериментальну групу (ЕГ), яка налічувала 180 студентів та одну контрольну групу, яка налічувала 182 студенти.

Експериментальна робота передбачала перевірку визначених педагогічних умов, які впроваджувалися в навчальний процес ЕГ. Навчальний процес в КГ протікав природнім шляхом, без втручання.

Для перевірки ефективності визначених педагогічних умов було уточнено відповідні критерії й показники цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки (див. табл. 3.1).

На підставі вищезазначених критеріїв і показників було виокремлено три рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів: високий, середній, низький.

Аналіз літератури дав підстави виокремити і якісно описати три рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки: низький, середній, високий – і пов’язати їх з етапами реалізації технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів [35; 61; 64; 68; 82 та ін.].

Таблиця 3.1

Критерії і показники формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів

Мотиваційний
1) мотиви, потреби, інтереси, що спонукають до цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки; 2) позитивне ставлення до використання цифрових технологій у майбутній професійній діяльності; 3) прагнення застосовувати ІКТ навчання у процесі проходження виробничої практики;
Когнітивно-інформаційний
1) розуміння ролі інформації та перспектив використання ІКТ; 2) знання базових понять, пов'язаних з ІКТ навчання, цифровими засобами в навчальній та професійній діяльності;
Операціонально-діяльнісний
1) сукупність умінь і навичок, необхідних студенту ЗВО для пошуку, передачі та зберігання інформації;
Рефлексійно-результативний
1) здатність адекватно оцінювати власну діяльність при використанні ІКТ навчання; 2) контроль, самоконтроль, оцінка та самооцінка процесу й результатів здійсненої діяльності з метою подальшої їх переоцінки

Нами була розроблена програма проведення моніторингових вимірювань сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання. Схарактеризуємо рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів.

Високий рівень:

• мотиваційний компонент (студенти усвідомлюють важливість використання ІКТ навчання у майбутній професійній діяльності. Студенти активно цікавляться проблемами використання різних ІКТ навчання у професійній діяльності, висловлюють бажання займатися науковими дослідженнями в означеному напрямі);

• когнітивно-інформаційний компонент (вільне володіння різними видами і засобами ІКТ навчання, наявність глибоких, систематичних знань у галузі ІКТ навчання усвідомлене застосування їх в професійної

діяльності. Самостійний пошук, обробка, передача необхідної інформації за допомогою телефонів, смартфонів тощо);

• операційно-діяльнісний компонент (студенти володіють високим рівнем самостійного застосування різних видів ІКТ навчання у професійній діяльності: правильна оцінка ситуації (версія операційної системи, наявність спеціалізованого програмного і апаратного забезпечення, працездатність локальної або глобальної мережі Internet тощо), варіанти використання програмних, апаратних, мережевих технологій в робочому процесі (створення мультимедіа презентацій, заповнення баз даних, використання спеціалізованого персонального забезпечення, архівування інформації тощо).

• рефлексійно-результативний компонент (яскраво виражений інтерес до вивчення ІКТ навчання технологій, цілеспрямоване саморозвиток і самовдосконалення навичок і прийомів роботи з технологіями, аналіз власної діяльності та подальша організація дій);

Середній рівень:

• мотиваційний компонент (студенти усвідомлюють важливість використання ІКТ навчання у майбутній професійній діяльності, цікавляться проблемами використання різних ІКТ навчання в професійної діяльності, однак потреба в готовністьмайбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки нестійка);

• когнітивно-інформаційний компонент (у студентів позитивне ставлення до процесу отримання знань в галузі ІКТ навчання технологій глибокі, але не системні. Студенти не бачать перспективи застосування отриманих знань);

• операційно-діяльнісний компонент (виконання самостійних завдань в галузі цифрових ІКТ навчання можливо тільки при наявності чіткого алгоритму або зразка. Студент демонструє вміння застосування цифрових ІКТ навчання тільки в навчальному процесі);

• рефлексійно-результативний компонент (студент прагне до постійного самовдосконалення і саморозвитку);

Низький рівень:

• мотиваційний компонент (студент не усвідомлює перспектив і значущості володіння цифровими технологіями в хореографічній діяльності);

• когнітивн-інформаційний компонент (студент має базовий рівень спеціальних і предметних знань. Знання в галузі цифрових ІКТ навчання базуються на залишкових знаннях шкільного курсу інформатики. Застосування отриманих знань в галузі ІКТ навчання неможлива без допомоги викладача);

• операційно-діяльнісний компонент (студент відчуває труднощі при використанні ІКТ навчання, що не здатний швидко знаходити рішення поставлених перед ними завдань);

• рефлексійно-результативний компонент (студент не здійснює аналіз власної професійної діяльності, прагнення до саморозвитку виражено нейтрально);

Моніторинг формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів був складений на основі виокремлених компонентів, показників і містить певні методики (див. табл. 3.2).

У 2017-2018 н.р. нами була уточнена структура методики формування та оцінювання підготовки майбутніх хореографів до використання ІКТ навчання у майбутній професійної діяльності, розроблена робоча програма і контрольно-оцінні засоби по організації навчання студентів на першому курсі, а також збиралася інформація для факультативу «Цифрові системи».

У 2018-2019 н.р. була розроблена технологія організації теоретичного і практичного навчаннямайбутніх хореографів, заснована на системному, особистісно-орієнтованому та компетентнісному підході. Був

також складений план по розробці і організації педагогічного експерименту.

З 2018 року застосовувалася методика підготовки студентів не тільки в теоретичній підготовці в ЗВО , а й у процесі навчальних, виробничих і переддипломної практик.

Індивідуальний і груповий супровід студентів упродовж усього процесу навчання було направлено на спільне і самостійне виконання персональних завдань, наповнення портфоліо, підготовку проектів. Вжиті дії дозволили поліпшити результати професійної підготовки студентів в галузі цифрових ІКТ навчання.

Таблиця 3.2

Моніторинг формування інформаційно-комунікаційної компетентності студентів

Компоненти	Показники	Методики
мотиваційний	мотиви, потреби, інтереси, що спонукають до цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки; позитивне ставлення до використання цифрових технологій у майбутній професійній діяльності; прагнення застосовувати цифрові ІКТ навчання у процесі проходження виробничої практики;	методика К. Замфір в модифікації А. Реана, концепція про внутрішню і зовнішньої мотивації
когнітивно-інформаційний	знання базових понять, пов’язаних з цифровими ІКТ навчання, цифровими засобами в навчальній та професійній діяльності;	вхідне тестування
	розуміння ролі інформації та перспектив використання цифрових ІКТ	практичні заняття

операційно-діяльнісний	сукупність умінь і навичок, необхідних студенту ЗВО для пошуку, передачі та зберігання інформації на цифрових пристроях;	практичні заняття, персональні завдання
рефлексійно-результативний	здатність адекватно оцінювати власну діяльність при використанні цифрових ІКТ навчання, самоконтроль, оцінка та самооцінка процесу й результатів здійсненої діяльності з метою подальшої їх переоцінки	портфоліо

Завдання формувального етапу експерименту полягала в реалізації етапів розробленої технології, що сприяють результативності реалізованого процесу підготовки студентів до використання цифрових ІКТ навчання. В експериментальній групі були внесені зміни в освітній процес відповідно до педагогічної технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкиі запропонованих педагогічних умов: формування умайбутніх хореографів мотивації до застосування технологій цифрового навчання у навчальному процесі як засобу професійного становлення; організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО в мережі інтернет через створення освітнього середовища на основі індивідуального супроводу студента; організація професійної підготовки на основі індивідуальних освітніх маршрутів при проходженні навчальної та виробничої практик. Підготовка велася на основі принципів інтеграції, взаємозв'язку і взаємодії. Згідно з навчальним планом, інформаційна підготовка студентів здійснюється тільки в період теоретичного навчання на першому та третьому курсах. В межах нашого дослідження цю прогалину було заповнено шляхом наслідування і взаємозв'язку освітніх програм з інформатики, цифрових ІКТ навчання у професійній діяльності з дисциплінами професійної підготовки.

Аналіз результатів проведеного діагностування дає підстави для висновку про переважання середнього і низького рівнів сформованості сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів студентів ЗВО до цифрового навчання у процесі професійної підготовки на констатувальному етапі педагогічного експерименту (див. табл. 3.3, 3.4, 3.5 та 3.6).

Таблиця 3.3

Результати експериментальної перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за мотиваційним критерієм (констатувальний зріз)

Критерії, показники, рівні	ЕГ	КГ
Мотиваційий 1. мотиви, потреби, інтереси, що спонукають до цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки: • високий	1,6 /5	1,9 /5
• середній	35,9 /111	39,2 /105
• низький	62,5 / 193	58,9 /158
2. позитивне ставлення до використання цифрових технологій у майбутній професійній діяльності: • високий:	2,9 /9	5,9 /16
• середній	32,1 /99	33,9 /91
• низький	65,1 /201	60,2 /161
3. прагнення застосовувати цифрові ІКТ навчання у процесі проходження виробничої практики; розуміння ролі інформації та перспектив використання цифрових ІКТ: • високий	11 /34	10,1 /27
• середній	42,1 /130	42,2 /113
• низький	46,9 /145	47,7 /128

Відповідна діагностика відбувалась за допомогою використання таких методів дослідження: тестування, бесіди, експертне оцінювання, аналізу усних і письмових робіт майбутніх фахівців.

На констатувальному етапі експерименту було встановлено, що тільки близько 2% студентів мають високий рівень щодо мотивів, потреб, інтересів, що спонукають до цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки. Приблизно такий самий відсоток (3%) студентів мають щодо позитивного ставлення до використання цифрових технологій у майбутній професійній діяльності. Трохи вищим виявився показник прагнення застосовувати цифрові ІКТ навчання у процесі проходження виробничої практики; розуміння ролі інформації та перспектив використання цифрових ІКТ: високий рівень спостерігався у більше ніж 11% опитаних. Викликало занепокоєння й тот момент, що студенти майже повністю ігнорують сучасні ІКТ навчання.

Узагальнені констатувальні дані експериментальної перевірки щодо сформованості когнітивно-інформаційного компоненту сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів до цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки відбито в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Результати експериментальної перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за когнітивно-інформаційним критерієм (констатувальй зріз)

Критерії, показники, рівні	ЕГ	КГ
Когнітивно-інформаційний 1. розуміння ролі інформації та перспектив використання цифрових ІКТ: • високий рівень	0,7 /2	1,2 /3
• середній рівень	42,1 /130	36,9 /99
•низький рівень	57,2 /177	61,9 /166
2. знання базових понять, пов’язаних з цифровими ІКТ навчання, цифровими засобами в навчальній		

та професійній діяльності: • високий рівень	-	-
• середній рівень	26,8 /83	23,9 /64
• низький рівень	73,2 /226	76,1 /204

Аналіз наведених у таблиці 3.4 даних засвідчив, що тільки в незначної частинимайбутніх хореографів (близько 1%) стан сформованості засвоєння базових понять, пов'язаних з цифровими ІКТ навчання, цифровими засобами в навчальній та професійній діяльності відповідав високому рівню, у той час як у більшості студентів зазначений показник знаходився взагалі на низькому рівні.

Узагальнені констатувальні дані експериментальної перевірки щодо сформованості сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за операційно-діяльнісним критерієм відбито в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Результати експериментальної перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за операційно-діяльнісним критерієм (констатувальний зріз)

Критерії, показники, рівні	ЕГ	КГ
Операційно-діяльнісний 1. сукупність умінь і навичок, необхідних студенту ЗВО для пошуку, передачі та зберігання інформації на цифрових пристроях: • високий рівень	-	-
• середній рівень	5,2 /16	3 /8
• низький рівень	94,8 /293	97 / 260

Аналіз наведених у таблиці 3.5 даних засвідчив, що стан сформованості сукупності умінь і навичок, необхідних студенту ЗВО для

пошуку, передачі та зберігання інформації на цифрових пристроях відповідав низькому рівню (майже 94,8% та 97% відповідно).

Узагальнені констатувальні дані експериментальної перевірки щодо сформованості сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за рефлексійно-результативним критерієм відбито в таблиці 3.6.

Аналіз результатів експериментальної роботи відбувався із застосуванням комплексу діагностичних методик, єдиних для експериментальних і контрольної груп, що дало можливість достовірно простежити динаміку рівнів сформованості сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів до цифрового навчання студентів ЗВО у процесі професійної підготовки.

Таблиця 3.6

Результати експериментальної перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за рефлексійно-результативним критерієм (констатувальний зріз)

Критерії, показники, рівні	ЕГ	КГ
Рефлексійно-результативним 1. здатність адекватно оцінювати власну діяльність при використанні цифрових ІКТ навчання: • високий	-	-
• середній	8,1 /25	10,1 /27
• низька	91,9 /284	89,9 /241
2. контроль, самоконтроль, оцінка та самооцінка процесу й результатів здійсненої діяльності з метою подальшої їх переоцінки: • високий	-	-
• середній	18,1 /56	16 /43
• низький	81,9 / 253	84 /225

Наступним етапом проведення педагогічного експерименту був

формувальний етап, на якому у навчальний процес впроваджувалась технологія цифрового навчання студентів ЗВО у процесі професійної підготовки.

3.2. Реалізація технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки

Формувальний етап дослідження відбувався відповідно до розробленої нами технології цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки. Метою формувального експерименту було впровадження технології цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки, перевірка ефективності її функціонування, реалізація якої не порушувала логіки навчально-виховного процесу і органічно в нього вливалася.

Запропонована технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкихарактеризується такими сутнісними ознаками:

• ґрунтується на визначеній методологічній позиції щодо суті сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів до цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки;

• спирається на низку обґрунтованих загальнодидактичних і специфічних принципів; залежить від умов;

• реалізується через низку завдань, спрямованих на формування структурних і вдосконалення функціональних компонентів означеної сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів;

• досягається за допомогою реалізації етапів технології; орієнтується на обґрунтовані критерії та показники; забезпечує результат, а саме – сформовану вмайбутніх хореографів готовність до цифрового навчання у процесі професійної підготовки.

Формувальний етап педагогічного експерименту був спрямований на перевірку розробленої технології цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки.

Реалізацію мотиваційно-цільового етапу технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкибуло спрямовано на актуалізацію мотиваційно-ціннісної основи цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки.

На даному етапі студенти мали можливість обирати, чи хочуть вони отримувати повідомлення, вирішувати завдання або переглядати відео на комп'ютері чи на цифровому телефоні. Для збирання даних про те, як студенти використовували цифрові ІКТ навчання в процесі підготовки до занять, було поєднано методи спостереження та опитування. Відвідування лекцій надало інформацію студентам про те, як було проведено відеоінструктаж, і надало змогу визначити, як саме дана навчальна інформація була використана на лекції [34].

Одразу ж після лекції опитувались окремі студенти, а наприкінці семестру – кожний студент. Також у процесі проведення педагогічного експерименту найважливіші питання обговорювався на форумі.

Всього до уваги бралося 5 лекцій із 12, передбачених програмою курсу (перша лекція була вступною). Одразу ж після лекції опитувались окремі студенти, а наприкінці семестру – кожний студент. Також хід експерименту висвітлювався і обговорювався на форумі.

Аналіз результатів опитування показав, що студенти були в цілому задоволені новими можливостями для навчання, які забезпечувалися

Інтернет-природою мережної СКМ Sage, та можливістю її використання на цифрових телефонах. Спостереження й бесіди також свідчать про те, що студенти готувалися до лекцій і що вони використовували для цього відео. Всі студенти використовували цифрові телефони для перегляду відео, зокрема в аудиторії. Деякі використовували його на регулярній основі, а інші – ні. Студенти стверджували, що перегляд відео до відвідування лекції покращує їхню інформованість про майбутні проблеми і, можливо, сприяє активній участі в слуханні і аналізові матеріалу лекції. Використання цифрових засобів навчання також надавало більше варіантів стосовно того, коли й де можна готуватися до лекцій.

У процесі проведеного аналізу результатів навчання було виокремлено три етапи використання цифрових телефонів для підтримки навчання:

I – студенти використовували мобільний телефон для перегляду відео без подальшої підготовки, тобто просто як спосіб зорієнтуватися у найближчій темі;

II – студенти використовували мобільний телефон для перегляду відео, перш ніж опановувати матеріал лекції та виконувати завдання, запропоновані викладачем;

III – студенти використовували цифрові телефони для навчання у LMS.

На першому етапі студенти використовували мобільний телефон для перегляду відео безпосередньо перед лекцією без подальшої підготовки, стверджуючи, що брак часу є чинником того, що вони використовували свій мобільний телефон у такий спосіб. Вони також переглядали відео у їдальні, в транспорті (якщо відео було попередньо завантажено) або під час перерви. Очевидно, що тут застосування цифрового телефону надає можливість підготуватися навіть «у останню хвилину» (з урахуванням того, що студентам незвично готуватися до лекції): попри те, що такі

студенти використовують мобільний телефон для перегляду відео без подальшої підготовки, є підстави вважати, що вони приходять на лекцію з деякими попередніми знаннями про неї, оскільки перегляд відео надає уявлення про деякі концепції і загальні риси майбутньої лекції.

На другому етапі студенти використовували цифрові телефони для більш ґрунтовної підготовки до лекцій, витрачаючи час не лише на перегляд відео, а й на застосування посібника, інших книг, Інтернет тощо. Це був саме тип студентської активності, яку ми бажали пробудити засобами відео. Такі студенти при опитуванні зазначали, що вони виконали відеоінструкції, і це позитивно позначилося на сприйнятті лекції. Думки з приводу застосування цифрових телефонів у процесі підготовки розділилися: якщо всі студенти використовували свої цифрові телефони для перегляду відео, то отримання допоміжної навчальної інформації відбувалося переважно у традиційний спосіб, за допомогою комп'ютера та книг.

На третьому етапі студенти включалися власне до процесу цифрового навчання. Крім перегляду відеофільмів, студенти використовували цифрові телефони для виконання тестових та отримання динамічної навчальної інформації, що з'являлися на сторінці курсу. Студенти високо оцінили можливість отримувати оновлення з курсу в будь-який час і в будь-якому місці.

Факультатив був спрямований на оволодіння студентами сучасними цифровими технологіями, на вивчення засобів обробки, передачі, зберігання інформації для використання знань, умінь, навичок в майбутньої професійної діяльності; використання отриманих знань у галузі інформаційних комп'ютерних систем.

Завдання факультативу:

• вивчити основні методи збору, зберігання і обробки інформації, а також шляхів її передачі через локальні і глобальні мережі;

• оволодіти програмним забезпечення, в тому числі і спеціальним, яке використовується для полегшення розрахунків, «введення-виведення» інформації;

• оволодіти навиками ведення документації, виконання різних проектів на цифровому телефонії;

• оволодіти інформаційними системами, що використовуються в установах міста.

Основними організаційними формами навчання були виокремили такі:

• вступна лекція, на якій студентів знайомлять з основними поняттями комп'ютерних систем, а також готують їх до подальшого оволодіння цифровими технологіями;

• практичні заняття, на яких студенти виконують прикладні хореографо-орієнтовані завдання; поглиблюють теоретичні знання в галузі цифрових систем; виробляють вміння в виконанні розрахунків, створення документів; опановують способами, прийомами самоосвіти і самоконтролю тощо;

• проект, призначений для закріплення, поглиблення, вдосконалення і реалізації набутих знань і вмінь студентів з певної теми або розділу дисципліни.

Успішність реалізації факультативу «Цифрові ІКТ навчання в хореографії» залежить від того, як реалізуються такі дидактичні принципи: цілісності і доступності; індивідуальних можливостей студентів; гуманітаризації і гуманізації навчання; самостійності та активізації діяльності; неперервності освіти.

Так, принцип цілісності відображає необхідність і місце факультативу в єдиній системі інформаційної підготовки студентів в ЗВО . Вимога доступності означає можливість вивчення документів, з якими студенти ЗВО працюватимуть у майбутньому; технологія передачі даних в

інформаційних системах; цифрові ІКТ навчання та Інтернет-ресурси в хореографії.

Принцип адаптивності передбачає реалізацію індивідуального підходу до студентів, облік їх індивідуальних можливостей при сприйнятті запропонованої навчальної інформації. Вимоги принципу гуманітаризації і гуманізації навчання пов’язані з необхідністю створення атмосфери спілкування і співпраці в процесі навчання студентів інформаційних технологій, з констатацією за все, що пов’язано з людиною і створюється для нього. вимога забезпечення свідомості навчання, самостійності та активізації діяльності студента передбачає самостійність при вивченні нової навчальної інформації і розуміння цілей, завдань, важливість введення факультативу. Активізація самостійної діяльності забезпечується шляхом:

• самостійного виконання поставлених перед студентом завдань (досягається в процесі виконання практичних завдань на цифровому телефоні);

• вибору режиму навчальної діяльності: інтерактивний (наприклад, робота з друкованими комп’ютерними тренажерами), мережевий (передача необхідної інформації, зберігання інформації на локальному та глобальному серверах);

• варіативності дій в разі прийняття самостійного вирішення (створення баз даних).

Принцип неперервності лежить в основі ідеї даного дослідження, тобто формування інформаційної компетенції студента відбувається упродовж усього процесу навчання в ЗВО . Набуті знання, вміння, навички і практичний досвід багато в чому посприяють підвищення професійного рівня працівника, здатного вільно орієнтуватися в різних цифрових ІКТ навчання і обирати необхідну інформацію.

У процесі реалізації *когнітивно-діяльнісного етапу* технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкивідбувалося з метою опанування студентами ЗВО системи методологічних, теоретичних, технологічних, методичних знань щодо цифрового навчання використовували взаємозв'язок освітніх програм курсів «Інформатика», «Інформаційне забезпечення в професійній діяльності», «Інформаційні технології в хореографії» з дисциплінами професійної підготовки. На даному етапі була реалізована друга педагогічна умова, у процесі впровадження якої студенти будували діаграми, графіки для звітів з виробничої практики, складали таблиці, отримували і передавали інформацію. Практичні завдання, зміст яких наповнений конкретними прийомами використання цифрових ІКТ навчання в пізнавальної діяльності студентів визначаються особливостями досліджуваної дисципліни, рівнем складності поставленої викладачем.

Завдання викладача – допомогти студенту найбільш ефективно організувати навчально-пізнавальну діяльність, раціонально спланувати і здійснити самостійну роботу, забезпечити формування загальнонавчальних і професійних компетенцій.

У першому розділі було встановлено, що формування інформаційної компетентності студентів має відбуватися в межах системного підходу, в процесі вивчення всіх предметів навчального плану.

Як показала експериментальне дослідження, працювати студентам із даними електронним посібником зручно і цікаво. Підібраний теоретичний матеріал в поєднанні з мультимедіа викликає у студентів позитивну мотивацію до навчання і розвиває інтерес до оволодіння цифровими технологіями. Присутність інтерактивності, гнучкості, узагальнення різноманітних типів наочної навчальної інформації, здатність ураховувати

індивідуальні здібності студентів і підвищувати їх мотивацію, сприяють формування умайбутніх хореографів інформаційної компетентності.

Нами було розроблено комплект контрольно-оцінних засобів, при розробці яких дотримувалися таких чинників:

• дидактичний взаємозв'язок між результатами освіти і формуванням інформаційної компетенції;

• формування інформаційно-комунікаційноїкомпетенції відбувається не лише через оволодіння змістом освітньої програми, але і в процесі навчальних, виробничих і переддипломної практик;

• при проектуванні контрольно-оцінних засобів акцент робився не лише на перевірку отриманих знань, а й на оцінку здатності до творчої діяльності студента, готового забезпечувати вирішення нових завдань, пов'язаних з недостатністю конкретних спеціальних знань і відсутністю загальноприйнятих алгоритмів професійної поведінки в майбутній професійній діяльності;

• при оцінюванні рівня сформованості інформаційної компетентності розроблялися практичні заняття, максимального наближені до майбутньої професійної діяльності;

• крім індивідуальних оцінок використовувалися групове оцінювання та взаімооцеіваніе, а також виконання лабораторних і практичних робіт в групах, розробка групових проектів і дослідних робіт тощо.

Таким чином, банк контрольно-вимірювальних засобів містить вимірювачі, різні за призначенням (компетентностно-орієнтовані тести, тести практичних умінь, комп'ютерні симуляції, практичні заняття тощо).

Особлива увага приділялася розробці профільних практичних робіт, багато з яких містять завдання, побудовані на кейс-методі. Вони також використовувалися як оцінні засоби рівня сформованості інформаційної компетентності, зокрема при використанні інтернет-технологій, електронно-методичних посібників, які роблять можливим включення в

них мультимедіа компонентів для наочності подання інформації, дозволяють забезпечити високу інтерактивність і зворотний зв'язок [73; 74].

Основна мета інформаційних систем призначення складається в інформаційній підтримці різноманітних завдань надання.

Основна мета когнітивно-діяльнісного етапу технології – розробка індивідуальних практичних завдань з метою більш детального ознайомлення з різними ІКТ системами. Наведемо приклад одного з практичних завдань: «Робота з базами даних, пошук, аналіз, систематизація отриманих результатів».

Мета роботи: оволодіння основними функціями і можливостями управління базами даних на прикладі різних мобільних додатків.

Хід роботи:

1. Ознайомтеся з будь-якою з наявних в базі даних мобільним додатком (Створити скріншот програми).

2. Познайомтеся зі словником, що містить стандартні фрази для заповнення форм.

3. Збережіть отримані дані (скріншоти, записи) на знімний носій, створіть презентацію на основі отриманих даних.

Таким чином, в процесі теоретичного навчання відбувається постійне оновлення змісту підготовки відповідно до досягненнями в розвитку хореографічної науки, техніки і технології. Такий підхід, з одного боку, дає можливість забезпечувати різноманіття, варіативність і гнучкість реалізації навчальних планів і програм, оперативне реагування на потреби суспільної і виробничої практики, з іншого – сприяє осмисленню студентом варіативної множинності вирішення професійних завдань, формування сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів до вибору варіанта дії відповідно до різноманіттям комп'ютерних програм і систем. Важливість теоретичних етапів навчання

полягає в отриманні необхідної теоретичного і практичного матеріалу, в придбанні досвіду в оволодінні технологіями.

Навчання з використанням мережі Internet забезпечує широку можливість інтерактивності, зворотного зв'язку при навчанні та управління процесом взаємодії. Студент використовує Інтернет і як джерело інформаційних ресурсів у вигляді баз даних, електронних бібліотек, інформаційних сайтів навчальних закладів та інших установ, наявних в численних серверах міжнародної мережі.

Однією з основних форм інтернет-взаємодії студентів є собистий кабінет користувача, створений на платформі офіційного сайту ЗВО .

Основне призначення особистого кабінету – взаємодія студентів один з одним, з викладачем, відправлення особистих повідомлень, отримання необхідної інформації тощо.

Блог використовується як основне середовище для навчання, спілкування та рефлексії. Наприклад, за допомогою блогу розвиваються навичи самопрезентації, письмовій комунікації, культури мережевого поведінки, вироблення індивідуального стилю діяльності, а також здатність синтезувати різні пізнавальні позиції в умовах діалогу з іншими студентами; формування інформаційної компетентності. У навчальному блозі розміщуються: освітні сюжети; відкриті завдання, запропоновані для самостійного і колективного обговорення; завдання для індивідуальної самостійної роботи і для малих груп співробітництва; практичні заняття, що містять інтерактивні елементи web 2.0: кросворди, тести, логічні схеми, аудіо-відео інформація тощо.

Структура блога викладача складається з трьох основних компонентів: візуального (дає уявлення про зовнішній вигляд блогу, його дизайні), змістовного (відображає зміст навчального та методичного матеріалу), зворотного зв’язку (форми та інструменти зворотного зв'язку з користувачами).

Основна мета створення блогу – здійснення дистанційного консультування, підтримка взаємодії з викладачем, використання освітніх програм із застосуванням цифрових ІКТ навчання, складання портфоліо студентів і викладача.

Результати виконаних завдань фіксуються викладачем як у час теоретичного навчання в ЗВО , так і у процесі проходження практики.

Поточний і підсумковий контроль проводиться з урахуванням виконаних лабораторних, практичних, індивідуальних, проектних завдань, а також наявності портфоліо студента.

На рефлексійно-корегувальному етапі реалізації технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкиз метою розвитку системи професійних умінь й здобуття досвіду діяльності з цифрового навчання було розроблено індивідуальний освітній маршрут проходження навчальної та виробничої практик майбутнього хореографа [199].

Організація процесу навчання в межах технологій реалізації індивідуальних освітніх маршрутів у процесі проходження навчальних та виробничих практик є певною структуру взаємодії студента і викладача, визначальну навчальну діяльність студентів, спрямовану на реалізацію цілей навчання.

Опишемо розробку і реалізацію індивідуального освітнього маршруту і виконання індивідуальних завдань студентами у процесі навчальних та виробничих практик на конкретному прикладі.

Крок 1. Розробка індивідуального освітнього маршруту на період проходження першої навчальної та виробничої практик. Педагог складає узагальнений план вивчення тем на період проходження першої навчальної та виробничої практики (4 тижні), з урахуванням структури і змісту навчальних і виробничих практикмайбутніх хореографів розробляє персональні завдання в межах професійних модулів. Спільно зі студентами

організовує інформаційну роботу, спрямовану на опис процесу технології взаємодії педагога і студентів, з'ясовує особливості взаємодії з хореографами тощо.

Студент знайомиться з технологією організації взаємодії викладача і студента в мережі інтернет (особистий кабінет, блог викладача, платформа сайту), формулює особисті цілі освоєння комп'ютерних технологій у відділеннях, вибирає підсумкову форму контролю на поточному етапі, визначає графік відправлення персональних завдань.

На даному етапі враховується ступінь підготовленості студентів. Їм надаються різнорівневі завдання, різні варіанти консультаційних карт, роз'яснюються цілі і завдання створення індивідуальних освітніх маршрутів.

Крок 2. Реалізація індивідуального освітнього маршруту на період першої навчальної та виробничої практик.

Педагог реалізує педагогічний супровід інформаційної підготовки студентів, проводить індивідуальні та групові консультації. Студент вибирає індивідуальний темп офолодіння навчальною інформацією, вивчає зміст персональних завдань, працює з різними джерелами інформації (мережа інтернет, навчальна і наукова література), співпрацює з хореографами , засвоює провідні види діяльності в процесі виконання завдань, взаємодіє з педагогом, наповнює персональне портфоліо. На даному етапі відбувається коригування персональних завдань і темпу виконання роботи.

Крок 3. Рефлексія реалізації індивідуального освітнього маршруту.

Педагог в межах позаурочного підсумкового заняття аналізує особливості проходження індивідуальних освітніх маршрутів студентами, здійснює підтримку в процесі презентації студентами результатів реалізації індивідуального освітнього маршруту (захист реферату,

доповіді, проекту, презентації), оцінює підсумки навчальної діяльності на якісному рівні.

Студент обирає форми представлення результатів (захист реферату, доповіді, проекту, презентації), демонструє портфоліо, обговорює результати вивчення цифрових ІКТ навчання, оцінює підсумки виконаної роботи.

Крок 4. Розробка і реалізація індивідуальних освітніх маршрутів у процесі другої виробничої практики.

Викладач з урахуванням особливостей проходження другої виробничої практики складає план організації інтернет-взаємодії студента і викладача, вносить індивідуальні рекомендації щодо продовження навчання за допомогою цифрових ІКТ навчання.

Студент з урахуванням даних діагностики та підсумків проходження першої практики розробляє індивідуальний освітній маршрут на основний період проходження практики наповнює персональне портфоліо.

Крок 5. Планування індивідуального освітнього маршруту на період переддипломної практики.

Завершальним етапом навчаннямайбутніх хореографів є проходження переддипломної практики. Саме на даному етапі студенти ЗВО набувають перших ІКТ-умінь.

Крок 6. Підсумкова діагностика студентів.

Таким чином, діяльність студентів в період виробничих практик носить особисто-творчий характер, спрямований на пошук і найбільш ефективне рішення навчальних і професійних завдань [198].

Для підготовки студентів до використання цифрових ІКТ навчання нами був розроблений персональний методичний комплект для студентів на період практики, який містить такі розділи: мотиваційний (цільова установка, характеристика досліджуваних питань, вимог до результатів виконання завдань); теоретичний (структурно-логічні схеми

досліджуваних теоретичних питань, картки з індивідуальними, завданнями, робочі зошити); методичний (інструкції і технологічні карти по виконанню завдань, вказівки і рекомендації тощо) [239].

Завдяки взаємодії викладача та студентів у мережі Internet створюється відповідна атмосфера, що містить психологічну підтримку, емоційну та інтелектуальну обстановку в групі.

Використання насиченого інформаційного та комунікаційного освітнього середовища, матеріально-технологічного та ресурсного процесу дозволяє індивідуалізувати освітні маршрути, актуалізувати вміння створювати інформацію і користуватися нею, організовувати комунікацію в межах діалогу, здійснювати рефлексію і переробку результатів попереднього етапу взаємодії тощо.

Принципами організації взаємодії суб'єктів в мережі інтернет нами виокремлено такі:

1. Принцип стимулювання і мотивації студентів до навчання на основі самоорганізації.

2. Принцип з'єднання колективної навчальної роботи з індивідуальним підходом у навчанні.

3. Принцип орієнтованості на особистісний інноваційний потенціал студентів.

4. Принцип відповідності навчально-інформаційної бази змісту навчання.

В процесі інтернет-взаємодії викладач постійно знаходиться в діалозі зі студентами, заохочує їх ініціативу.

Проілюструємо проектування індивідуального освітнього маршруту з реалізації інформаційного супроводумайбутніх хореографів .

Організація інформаційного супроводу регламентується навчальним планом, змістом робочих програм, складанням індивідуального освітнього маршруту, розкладом занять.

Виходячи з етапів побудови освітнього маршруту, оформляються такі документи:

• індивідуальний освітній маршрут (складання навчально тематичного плану, обсяг і тривалість курсу, вибудовування системи контролю і оцінки діяльності тощо), узгоджений зі студентами;

• розклад навчальних занять, визначення термінів оволодіння навчальною інформацією;

• рекомендації з технології навчання через мережу Internet (створення логіна / пароля, правила користування особистим кабінетом, відправлення завдань тощо).

Інформаційна взаємодія студентів в навчальному процесі передбачає наявність наступних режимів:

• online режим (одночасна взаємодія студентів один з одним, з викладачем за допомогою особистого кабінету);

• offline режим (виконання і відправлення самостійних (персональних) робіт для перевірки їх правильності виконання викладачеві).

Отже, реалізацію *мотиваційно-цільового етапу* технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкибуло спрямовано на актуалізацію мотиваційно-ціннісної основи цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки.

На даному етапі студенти мали можливість обирати, чи хочуть вони отримувати повідомлення, вирішувати завдання або переглядати відео на комп’ютері чи на цифровому телефоні. Для збирання даних про те, як студенти використовували цифрові ІКТ навчання в процесі підготовки до занять, було поєднано методи спостереження та опитування. Відвідування лекцій надало інформацію студентам про те, як було проведено

відеоінструктаж, і надало змогу визначити, як саме дана навчальна інформація була використана на лекції.

Одразу ж після лекції опитувались окремі студенти, а наприкінці семестру – кожний студент. Також у процесі проведення педагогічного експерименту найважливіші питання обговорювався на форумі.

Аналіз результатів опитування показав (87% респондентів), що студенти були цілком задоволені новими можливостями для навчання, які забезпечувалися цифровим навчальним середовищем. Спостереження й бесіди дають підстави стверджувати, що студенти готувалися до лекцій, зокрема, використовуючи цифрові телефони для перегляду відео, що сприяло активній участі студентів у прослуховуванні й аналізі матеріалу лекції. Крім перегляду відеофільмів, для виконання тестових завдань студенти використовували цифрові телефони. Все це мотивувало студентів, і вони високо оцінили можливість отримувати навчальну інформацію з курсу в будь-який час і в будь-якому місці.

У процесі реалізації *когнітивно-діяльнісного етапу* технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкиз метою опанування студентами ЗВО системи методологічних, теоретичних, технологічних, методичних знань щодо цифрового навчання використовували взаємозв’язок освітніх програм курсів «Інформатика», «Інформаційне забезпечення в професійній діяльності», «Інформаційні технології в хореографії» з дисциплінами професійної підготовки. На даному етапі була реалізована друга педагогічна умова, у процесі впровадження якої студенти будували діаграми, графіки для звітів з виробничої практики, складали таблиці тощо. Так одне із завдань називалося: «Робота з базами даних, пошук, аналіз, систематизація отриманих результатів». На даному етапі реалізації технології перевага надавалася тому, що студенти у процесі проходження виробничих практик мали оволодіти основними

функціями і можливостями управління базами даних. Це сприяло організації взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студента.

На *рефлексійно-корегувальному етапі* реалізації технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкизабезпечувався розвиток системи професійних умінь й здобуття досвіду діяльності з цифрового навчання. На даному етапі реалізації технології було розроблено індивідуальний освітній маршрут проходження навчальної та виробничої практик майбутнього хореографа, що здійснювалася шляхом:

• усвідомлення кожним студентом того, що реалізація індивідуального освітнього маршруту забезпечує досягнення цілей професійної підготовки з урахуванням його індивідуальних можливостей, потреб та інтересів. Викладач викликав інтерес до поставленої проблеми, забезпечення діагностики та самодіагностики можливостей, інтересів, потреб студента тощо. Дії студентів реалізовувалися через: аналіз інформації, самодіагностику, формулювання пропозицій про можливості індивідуального маршруту для досягнення цілей підготовки;

• розвитку у студентів здібностей використовувати цифрові ІКТ навчання, де дії студентів реалізовувалися через формулювання індивідуальних цілей проходження навчальної та виробничої практик;

• аналізу матеріалів діагностики студентів, що мотивували кожного студента до цілеспрямованих дій з проектування свого маршруту. Дії студентів були реалізовані через: аналіз матеріалів самодіагностики, систематизацію отриманої інформації, прогнозування своєї успішності, формулювання висновків;

• проектування індивідуального освітнього маршруту студента. Викладачі ставили перед собою мету мотивувати студентів до написання проекту освітнього маршруту, надати допомогу в його розробці;

• демонстрації власних результатів і досягнень студентів. Викладач проводив аналіз результатів реалізації студентами освітнього маршруту, створення умов для рефлексії й коригування маршруту. Дії студентів були реалізовані через: аналіз результатів реалізації маршруту, коригування маршруту.

• самодіагностики студентів, рефлексії, створення умов для планування студентами подальшої індивідуальної діяльності; проведення індивідуальних співбесід, аналізу звітів студентів, організації обговорення й аналізу. Дії студентів: аналіз результатів повторної діагностики, рефлексія, підготовка звітів, обговорення виконаних завдань, наповнення портфоліо.

Реалізація технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкина всіх її етапах передбачала упровадження в навчальний процес ЕГ такого комплексу прийомів, методів стимулювання пізнавальної самостійності та творчої активності студентів:

• конструювання стимульних ситуацій, що спонукали студентів до самостійних рішень і дій: пошук різних шляхів і вирішення завдань, вільний вибір завдань (наприклад, вибір довільної теми для створення мультимедійної презентації), творча діяльність (формування й оформлення портфоліо), самоперевірки та самоаналіз;

• використання нетрадиційних видів навчальних занять (професійно спрямованих, сюжетно-рольових занять, вебквестів; використання різних пам’яток, схем, алгоритмів, інструкцій при організації самостійної діяльності; використання комплексу різних прийомів для включення в продуктивну самостійну діяльність і активізацію творчої активності

студентів (індивідуальна і групова форми організації навчання, система диференційованих завдань для практичних робіт, спільне вирішення практичних завдань, взаємодія викладача і студента в мережі Інтернет, персональні консультації упродовж проходження навчальних та виробничих практик; проведення занять з використанням цифрових ІКТ навчання).

3.3. Аналіз результатів експериментальної роботи

Після впровадження етапів реалізації технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовкиу студентів ЕГ відбувались значні зміни у рівні сформованості компонентів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів до даного виду діяльності (див. табл. 3.7-3.10).

Проаналізуємо зрушення, що відбулися у мотиваційно-ціннісному компоненті сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів до цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки. Так, на початку експерименту більшість студентів ЕГ та КГ мали майже однаково низький рівень наявності професійної спрямованості, інтересу до майбутньої професії, розуміння значущості і потреби в оволодінні професії майбутньої хореографа, а саме: високий рівень діагностувався у 1,6% (ЕГ) та 1,8% (КГ); середній рівень у 35,9% (ЕГ) та 39,2% (КГ); низький рівень у 62,5% (ЕГ) та 58,99% (КГ).

Повторна діагностика показала позитивні зміни в ЕГ та КГ групах, однак, більш помітні зміни відбулись в ЕГ, що проявилися в стрімкому зростанні кількості студентів з високим рівнем – 75,1% та середнім – 24,9%, а також відсутності низького рівня. В КГ попри те, що зросла

частка студентів з високим рівнем з 1,9% до 5,9% та з середнім з 39,2% до 66,1%, все одно було зафіксовано присутність студентів з низьким рівнем 28%.

Також було встановлено позитивні зміни в позитивному ставленні до потреби використання цифрових ІКТ у майбутній професійній діяльності, що проявилися у зростанні в студентів високого рівня з 2,9% (на початок експерименту) до 64,08%, а також середнього рівня з 32,1% до 35,9%. Зазначені зміни відбулися шляхом зменшення кількості студентів з низьким та середнім рівнем. В той час як у контрольній групі також відбулись зміни: виросла кількість студентів з високим рівнем з 5,9% до 25%; з середнім з 33,9% до 47% та знизилася частка студентів з низьким рівнем з 60,1% до 28%.

Таблиця 3.7

Результати експериментальної перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за мотиваційним критерієм (контрольний зріз)

Критерії, показники, рівні	ЕГ	КГ
Мотиваційий 1. мотиви, потреби, інтереси, що спонукають до цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки: • високий	75,1 /232	5,96 /16
• середній	24,9 /77	66,04 /177
• низький	-	28 /75
2. позитивне ставлення до використання цифрових технологій у майбутній професійній діяльності: • високий:	64,1 /198	25 /67
• середній	35,9 /111	47 /126
• низький	-	28 /75
3. прагнення застосовувати цифрові ІКТ навчання у процесі проходження виробничої практики; розуміння ролі інформації та перспектив використання цифрових ІКТ:	78,9 /244	17,91 /48

• високий		
• середній	21,1 /65	61,19 /164
• низький	-	20,9 /56

Змінився інтерес до прагнення оволодіти цифровими технологіями; прагнення застосовувати цифрові ІКТ навчання у навчальній та професійній діяльності, в період виробничої практики. Найбільш помітні зміни відбулись шляхом зниження студентів з низьким рівнем в ЕГ та зростання з середнім та з високим рівнями, а саме: високий рівень зріс з 11% до 79,9% в той час як в КГ з 10,1% лише до 17,9%.

Відбулися зрушення в студентів у прагненні застосовувати засоби цифрових ІКТ у навчальної та пізнавальної діяльності, тобто низький рівень мали 53,1% ЕГ та 58,9% КГ, то після експерименту лише у 0,9% ЕГ та 35,8% КГ; середній рівень мали 43,1% ЕГ та 38,1% КГ, то після експерименту – 31,1% ЕГ та 54,1% КГ; високий рівень у ЕГ змінився з 3,9% до 67,9%.

Таблиця 3.8

Результати експериментальної перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за когнітивно-інформаційним критерієм (контрольний зріз)

Критерії, показники, рівні	ЕГ	КГ
Когнітивно-інформаційний 1. розуміння ролі інформації та перспектив використання цифрових ІКТ навчання: • високий рівень	78 /241	4,8 /3
• середній рівень	19,1 /59	54,1 /145
•низький рівень	2,9/9	41,1 /110
2. знання базових понять, пов’язаних з цифровими ІКТ навчання, цифровими засобами в навчальній та професійній діяльності: • високий рівень	32,2 /99	7,1 /19
• середній рівень	64,9 /198	47,7 /128
• низький рівень	3,9 /12	45,2 /121

Аналіз табличних даних дозволяє зробити висновок про наявність суттєвих змін у сформованості когнітивно-інформаціного компоненту сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання. Так, у ЕГ відсоток студентів, які показали високий рівень розуміння ролі інформації та перспектив використання технологій цифрового навчання значно виріс від 0,7% до 78%, тоді як у КГ – з 1,1% до 4,9%, а кількість студентів, яких було віднесено до низького рівня зменшилася з 57,3% до 2,9% (ЕГ) та з 61,9% лише до 41,1%.

Найбільш суттєві зміни відбулись за опереційно-діяльнісним критерієм. Так, спостерігався значний приріст високого рівня володіння технологіями пошуку, передачі, уявлення і зберігання інформації в обох групах, але у ЕГ на 41,1%, а у КГ на 25%; спостерігалось зниження низького рівня в ЕГ з 94,8% до 2,9 % та в КГ з 97% до 16,8%.

Таблиця 3.9

Результати експериментальної перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за операційно-діяльнісним критерієм (контрольний зріз)

Критерії, показники, рівні	ЕГ	КГ
Операційно-діяльнісний 1. сукупність умінь і навичок, необхідних студенту ЗВО для пошуку, передачі та зберігання інформації на цифрових пристроях: • високий рівень	41,1 /127	25 /67
• середній рівень	56 /173	58,2 /156
• низький рівень	2,9 / 9	16,8 /45

Звернули на себе увагу зміни, що відбулися в сформованості володіння основними відомостями про базах даних, їх структурі, засобах створення і роботи з ними: попри те, що на початок експерименту високий рівень не був зафіксований в жодній групі, однак після проведення

експерименту в ЕГ високий рівень спостерігався в 64,1% студентів, а в КГ лише в 4,8%; результативність роботи в ЕГ проявило себе в відсутності низького рівня в після експерименту, який на початок був 78%, в той час як в КГ даний показник змінився з 73,1% до 67,2%, що підкреслює недостатню та недосконалу роботу в означеному напрямі.

Динаміка сформованості сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки за рефлексійно-результативним критрієм проявлялася в здатності адекватно оцінювати власну діяльність при використанні цифрових ІКТ навчання в галузі хореографії. Так, в ЕГ низький рівень зменшився з 91,9% до 1,9%, а той час як у КГ зменшився з 89,9% до 41,8%, в високий рівень в ЕГ зріс на 31,1%, що є дуже помітно в порівнянні з КГ, де позитивні зміни відбулись лише на 1,9%.

Таблиця 3.10

Результати експериментальної перевірки сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності студентів за рефлексійно-результативним критерієм (контрольний зріз)

Критерії, показники, рівні	ЕГ	КГ
Рефлексійно-результативний 1. здатність адекватно оцінювати власну діяльність при використанні цифрових ІКТ навчання: • високий	31,1 /96	1,9 /5
• середній	67 /207	56,3 /154
• низька	1,9 /6	41,8 /112
2. контроль, самоконтроль, оцінка та самооцінка процесу й результатів здійсненої діяльності з метою подальшої їх переоцінки: • високий	50,5 /156	7,8 /21
• середній	48,6 /150	48,9 /131
• низький	0,9 /3	43,3 /116

Зміни, що відбулися у студентів експериментальної групи щодо здатності розвиватися щодо професійної активності, змістом якої є рішучі і нестандартні дії (до експерименту студентів з високим рівнем не було зафіксовано в обох групах, однак після проведення експерименту високий рівень мали 31,1% студентів ЕГ, та лише 1,87% КГ, тобто приріст в ЕГ становив 31,1%, в той час як у КГ – 1,87%.

Результати динаміки рівня сформованості сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки представлено на рисунках 3.1 – 3.4.

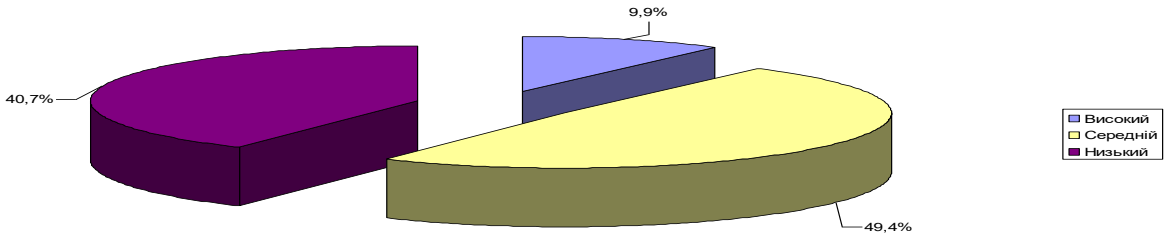

Рис. 3.1 Рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки у студентів ЕГ до експерименту.

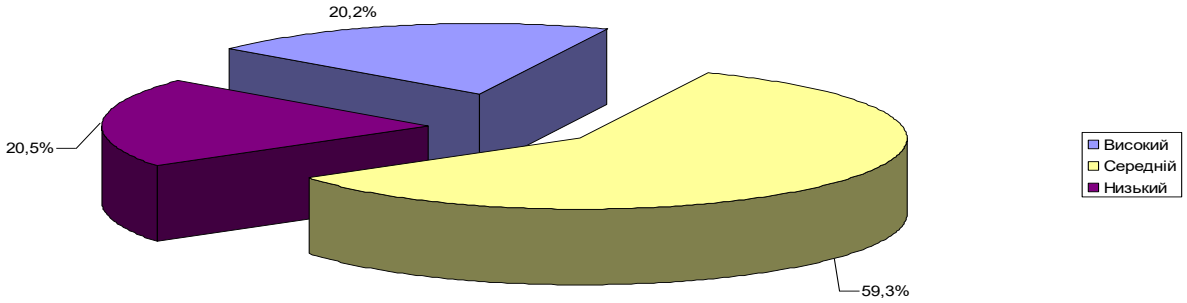

Рис. 3.2 Рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки у студентів ЕГ після експерименту.

З рисунків 3.1 та 3.2 визначаємо, що в експериментальної групі зміни всіх рівнів візуально помітні.

Наступні діаграми ілюструють зміни у контрольної групі.

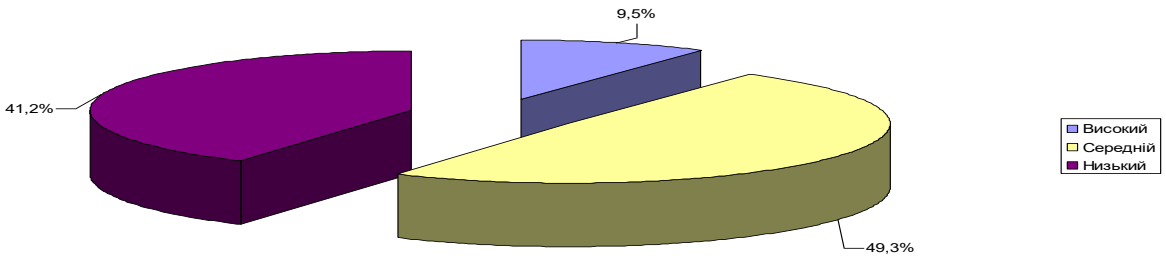

Рис. 3.3 Рівні сформованості сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки у студентів КГ (констатувальний зріз).

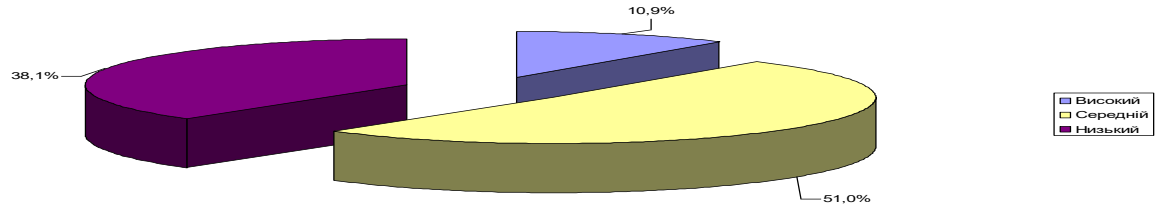

Рис. 3.4 Рівні сформованості сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки у студентів КГ (контрольний зріз).

Як бачимо з рисунків 3.3 та 3.4, у контрольній групі зміни всіх рівнів візуально непомітні.

Усі ці попередні висновки говорять про ефективність обґрунтованої технології цифрового навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки, але ці висновки є не досить обґрунтованими. Проведемо більш досконалий статистичний аналіз узагальнених даних.

На підставі даних таблиць 3.3-3.6 проведено статистичний аналіз і визначено середнє арифметичне $\bar{x}$, дисперсію σ^2, середньоквадратичне відхилення σ та коефіцієнта варіації V рівнів 4-х компоненту даної технології. Для визначення цих статистичних показників використовували такі формули:

$$\bar{x} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{s} x_i n_i, \qquad \sigma^2 = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{s} (x_i - \bar{x})^2 n_i, \qquad \sigma = \sqrt{\sigma^2} \qquad (1)$$

де x_i – це рівні показників (тобто, наприклад, для показника «інтерес щодо формування готовністьмайбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки» відповідають рівні низький,

середній і високий рівні з відповідними значеннями $x_1 = 0$, $x_2 = 1$, $x_3 = 2$), s – кількість рівнів відповідного показника, n_i – відсоток студентів відповідного рівня, n = 100 (кількість студентів відповідних рівнів переведено до відсотків). Якщо замість відсотків використовувати частину кількості студентів відповідного рівня, то формули (1) можна записати так:

$$\bar{x} = \sum_{i=1}^{s} x_i l_i, \qquad \sigma^2 = \sum_{i=1}^{s} (x_i - \bar{o})^2 l_i,$$

де $l_i = \frac{n_i}{n}$ – це частина кількості студентів.

Можливі відхилення значень показників від середнього характеризуються середньоквадратичним відхиленням (абсолютний показник розсіювання) – це є несуттєвою зміною для всіх показників обох компонентів. Відносним показником розсіювання значень показників навколо середнього є коефіцієнт варіації. Обчислюється він за формулою

$$V = \frac{\sigma \cdot 100}{\bar{x}}, \qquad (2)$$

де σ – це середньоквадратичне відхилення, а $\bar{x}$ – середнє арифметичне.

Результати статистичних характеристик наведено в таблицях 3.11 – 3.14.

Таблиця 3.11

Статистичні характеристики динаміки мотиваційного компоненту за його показниками

Групи	Середнє арифметичне, $\bar{x}$		Дисперсія, σ^2		Середньоквадратичне відхилення, σ		Коефіцієнт варіації, V	
	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз
мотиви, потреби, інтереси, що спонукають до цифрового								

навчаннямайбутніх хореографів у процесі професійної підготовки								
ЕГ	$\frac{275}{309} \approx 0{,}89$	$\frac{380}{309} \approx 1{,}23$	$\frac{142}{309} \approx 0{,}46$	$\frac{114}{309} \approx 0{,}37$	$\sqrt{0{,}46} \approx 0{,}68$	$\sqrt{0{,}37} \approx 0{,}61$	$\frac{0{,}68}{0{,}89} \approx 0{,}76$	$\frac{0{,}61}{1{,}23} \approx 0{,}50$
ЕК	$\frac{252}{268} \approx 0{,}94$	$\frac{273}{268} \approx 1{,}02$	$\frac{121}{268} \approx 0{,}45$	$\frac{131}{268} \approx 0{,}49$	$\sqrt{0{,}45} \approx 0{,}67$	$\sqrt{0{,}49} \approx 0{,}7$	$\frac{0{,}67}{0{,}94} \approx 0{,}71$	$\frac{0{,}7}{1{,}02} \approx 0{,}69$
позитивне ставлення до використання цифрових технологій у майбутній професійній діяльності								
ЕГ	$\frac{210}{309} \approx 0{,}68$	$\frac{300}{309} \approx 0{,}97$	$\frac{127}{309} \approx 0{,}41$	$\frac{111}{309} \approx 0{,}36$	$\sqrt{0{,}41} \approx 0{,}64$	$\sqrt{0{,}36} \approx 0{,}6$	$\frac{0{,}64}{0{,}68} \approx 0{,}99$	$\frac{0{,}6}{0{,}97} \approx 0{,}62$
ЕК	$\frac{180}{268} \approx 0{,}67$	$\frac{180}{268} \approx 0{,}67$	$\frac{113}{268} \approx 0{,}42$	$\frac{107}{268} \approx 0{,}40$	$\sqrt{0{,}42} \approx 0{,}65$	$\sqrt{0{,}4} \approx 0{,}63$	$\frac{0{,}65}{0{,}67} \approx 0{,}97$	$\frac{0{,}63}{0{,}64} \approx 0{,}98$
прагнення застосовувати цифрові ІКТ навчання у процесі проходження виробничої практики								
ЕГ	$\frac{219}{309} \approx 0{,}71$	$\frac{352}{309} \approx 1{,}14$	$\frac{130}{309} \approx 0{,}42$	$\frac{111}{309} \approx 0{,}36$	$\sqrt{0{,}42} \approx 0{,}65$	$\sqrt{0{,}36} \approx 0{,}6$	$\frac{0{,}65}{0{,}71} \approx 0{,}92$	$\frac{0{,}6}{1{,}14} \approx 0{,}53$
ЕК	$\frac{198}{268} \approx 0{,}74$	$\frac{204}{268} \approx 0{,}76$	$\frac{118}{268} \approx 0{,}44$	$\frac{115}{268} \approx 0{,}43$	$\sqrt{0{,}44} \approx 0{,}66$	$\sqrt{0{,}43} \approx 0{,}66$	$\frac{0{,}66}{0{,}74} \approx 0{,}89$	$\frac{0{,}66}{0{,}76} \approx 0{,}86$

Таблиця 3.12

Статистичні характеристики динаміки когнітивно-інформаційного компоненту за його показниками

Групи	Середнє арифметичне, $\bar{x}$		Дисперсія, σ^2		Середньоквадратичне відхилення, σ		Коефіцієнт варіації, V	
	конст.	контр. зріз	конст.	контр. зріз	конст.	контр. зріз	конст.	контр. зріз

	зріз		зріз		зріз		зріз	
розуміння ролі інформації та перспектив використання цифрових ІКТ								
ЕГ	$\frac{235}{309} \approx 0,76$	$\frac{229}{309} \approx 0,74$	$\frac{105}{309} \approx 0,34$	$\frac{127}{309} \approx 0,41$	$\sqrt{0,34} \approx 0,58$	$\sqrt{0,41} \approx 0,64$	$\frac{0,58}{0,76} \approx 0,76$	$\frac{0,64}{0,74} \approx 0,87$
ЕК	$\frac{201}{268} \approx 0,75$	$\frac{164}{268} \approx 0,61$	$\frac{94}{268} \approx 0,35$	$\frac{91}{268} \approx 0,34$	$\sqrt{0,35} \approx 0,59$	$\sqrt{0,34} \approx 0,58$	$\frac{0,59}{0,75} \approx 0,79$	$\frac{0,58}{0,61} \approx 0,95$
знання базових понять, пов'язаних з цифровими ІКТ навчання, цифровими засобами в навчальній та професійній діяльності								
ЕГ	$\frac{257}{309} \approx 0,83$	$\frac{272}{309} \approx 0,88$	$\frac{114}{309} \approx 0,37$	$\frac{136}{309} \approx 0,44$	$\sqrt{0,37} \approx 0,61$	$\sqrt{0,44} \approx 0,66$	$\frac{0,61}{0,83} \approx 0,74$	$\frac{0,66}{0,88} \approx 0,75$
ЕК	$\frac{231}{268} \approx 0,86$	$\frac{140}{268} \approx 0,52$	$\frac{97}{268} \approx 0,36$	$\frac{102}{268} \approx 0,38$	$\sqrt{0,36} \approx 0,6$	$\sqrt{0,38} \approx 0,62$	$\frac{0,6}{0,86} \approx 0,70$	$\frac{0,62}{0,52} \approx 1,19$

Таблиця 3.13

Статистичні характеристики динаміки операційно-діяльнісного компоненту за його показниками

Групи	Середнє арифметичне, $\bar{x}$		Дисперсія, σ^2		Середньоквадратичне відхилення, σ		Коефіцієнт варіації, V	
	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз
сукупність умінь і навичок, необхідних студенту ЗВО для пошуку, передачі та зберігання інформації								
ЕГ	$\frac{235}{309} \approx 0,76$	$\frac{275}{309} \approx 0,89$	$\frac{133}{309} \approx 0,43$	$\frac{114}{309} \approx 0,37$	$\sqrt{0,43} \approx 0,66$	$\sqrt{0,37} \approx 0,61$	$\frac{0,66}{0,76} \approx 0,87$	$\frac{0,61}{0,89} \approx 0,69$
ЕК	$\frac{201}{268} \approx 0,75$	$\frac{206}{268} \approx 0,77$	$\frac{113}{268} \approx 0,42$	$\frac{91}{268} \approx 0,34$	$\sqrt{0,42} \approx 0,65$	$\sqrt{0,34} \approx 0,58$	$\frac{0,65}{0,75} \approx 0,87$	$\frac{0,58}{0,77} \approx 0,75$

Таблиця 3. 14

Статистичні характеристики динаміки рефлексійно-результативного компоненту за його показниками

Групи	Середнє арифметичне, $\overline{x}$		Дисперсія, σ^2		Середньоквадратичне відхилення, σ		Коефіцієнт варіації, V	
	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз	конст. зріз	контр. зріз
здатність адекватно оцінювати власну діяльність при використанні цифрових ІКТ навчання								
ЕГ	$\frac{210}{309} \approx 0{,}68$	$\frac{253}{309} \approx 0{,}82$	$\frac{114}{309} \approx 0{,}37$	$\frac{90}{309} \approx 0{,}29$	$\sqrt{0{,}37} \approx 0{,}61$	$\sqrt{0{,}29} \approx 0{,}54$	$\frac{0{,}61}{0{,}68} \approx 0{,}90$	$\frac{0{,}54}{0{,}82} \approx 0{,}66$
ЕК	$\frac{180}{268} \approx 0{,}67$	$\frac{185}{268} \approx 0{,}69$	$\frac{97}{268} \approx 0{,}36$	$\frac{91}{268} \approx 0{,}34$	$\sqrt{0{,}36} \approx 0{,}6$	$\sqrt{0{,}34} \approx 0{,}58$	$\frac{0{,}6}{0{,}67} \approx 0{,}90$	$\frac{0{,}58}{0{,}69} \approx 0{,}84$
контроль, самоконтроль, оцінка та самооцінка процесу й результатів здійсненої діяльності з метою подальшої їх переоцінки								
ЕГ	$\frac{235}{309} \approx 0{,}76$	$\frac{275}{309} \approx 0{,}89$	$\frac{130}{309} \approx 0{,}42$	$\frac{108}{309} \approx 0{,}35$	$\sqrt{0{,}42} \approx 0{,}65$	$\sqrt{0{,}35} \approx 0{,}59$	$\frac{0{,}65}{0{,}76} \approx 0{,}86$	$\frac{0{,}59}{0{,}89} \approx 0{,}66$
ЕК	$\frac{198}{268} \approx 0{,}74$	$\frac{206}{268} \approx 0{,}77$	$\frac{115}{268} \approx 0{,}43$	$\frac{110}{268} \approx 0{,}41$	$\sqrt{0{,}43} \approx 0{,}66$	$\sqrt{0{,}41} \approx 0{,}64$	$\frac{0{,}66}{0{,}74} \approx 0{,}89$	$\frac{0{,}64}{0{,}77} \approx 0{,}83$

З метою з’ясування вірогідності результатів педагогічного експерименту нами була запропонована нульова гіпотеза (H_o) про те, що різниця даних в експериментальних і контрольних вибірках щодо рівнів готовністьмайбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки викликана помилками репрезентативності, а також альтернативна гіпотеза (H_1) про те, що різниця в даних експериментальних і контрольних вибірок викликана впровадженням експериментального фактора.

Отже, сформулюємо нульову та альтернативну гіпотези для перевірки виявлених відмінностей у рівнях формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки експериментальної та контрольної групи.

H_0 – рівні сформованості знань і вмінь з питань формування готовністьмайбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі

професійної підготовки контрольної та експериментальної груп, в яких впроваджувалася технологія, не мають істотних відмінностей.

H_1 – рівні сформованості знань і вмінь з питань формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки контрольної та експериментальної груп, в яких впроваджувався розроблена технологія, істотно різняться.

Для перевірки цих гіпотез виявилося доцільним застосування критерію Пірсона χ^2, оскільки вибірки груп студентів випадкові й незалежні, члени кожної вибірки також незалежні між собою, властивості виміряні за шкалою порядку, яка має три категорії: творчий, продуктивний, репродуктивний (с = 3). Значення статистики $T_{експ}$ обчислюється за формулою:

$$T_{експ} = \frac{1}{N_1 N_2} \sum_{i=1}^{3} \frac{(N_1 Q_{2i} - N_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}} \qquad (3)$$

де N_1 – кількість студентів у експериментальній групі; N_2 – кількість студентів у контрольній групі; Q_{1i} і Q_{2i} – кількість студентів, що знаходяться на певному рівні готовністьмайбутніх хореографів до цифрового навчання у процесі професійної підготовки: на творчому (i = 1), продуктивному (i = 2), репродуктивному (i = 3) в експериментальних і контрольних групах відповідно.

Для рівня значущості α = 0,05 і кількості ступенів вільності ν = с-1 = 2 критичне значення статистики $T_{кр}$ = 5,99. Згідно із правилом прийняття рішення, якщо розраховане значення $T_{експ} > T_{кр}$, то нульова гіпотеза відхиляється та приймається альтернативна: відмінності у розподілах студентів експериментальної й контрольної груп за рівнями сформованості є статистично значущими з ймовірністю 95%.

Розраховуємо необхідні числові дані:

$$T_{експ} = \frac{1}{N_1 N_2} \sum_{i=1}^{3} \frac{(N_1 Q_{2i} - N_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}} = (99179+9318+29957):5767=6,7>5,99= T_{кр}$$

Отже, одержане значення статистики $T_{експ.} > T_{кр}$. Таким чином, ми приймаємо альтернативну гіпотезу: відмінності у розподілах студентів експериментальної та контрольної груп за рівнями формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки є статистично значущими з ймовірністю 95%.

А що стосується порівняльної характеристики упровадження самої технології, то у нашому дослідженні використаємо коефіцієнт ефективності, який обчислюється за формулою:

$$k_{ефект} \frac{k_{ЕГ}}{k_{КГ}} \quad (4)$$

де $k_{ЕГ}$ – показник степеня оволодіння даною технологією в ЕГ;

$k_{КГ}$ – показник степеня оволодіння даною технологією в КГ.

Обидва показники обчислюються за формулою відповідно:

$$k = \frac{n_1 + 0{,}8 \cdot n_2}{n_0} \qquad (5)$$

де n_0 – заальна кількість питань;

n_1 – кількість правильних і повних відповідей;

n_2 – кількість правильних, але неповних відповідей.

Число 0,8 – умовний коефіцієнт цінності правильних та повних рішень.

Степінь офолодіння технологією в ЕГ:

$$k_{ЕГ} = \frac{401 + 0{,}8 \cdot 303}{1515} = 0{,}425$$

Степінь офолодіння технологією в КГ:

$$k_{КГ} = \frac{196 + 0{,}8 \cdot 94}{1020} = 0{,}266$$

Отже, отримуємо такий коефіцієнт ефективності:

$$k_{ефект}\frac{k_{ЕГ}}{k_{КГ}}=\frac{0,425}{0,266}=1,598$$

(у порівнянні з традиційним $k_{ефект}=1$). Тому слідує, що впровадження даної технології виявилося ефективним. Аналіз результатів дозволив експериментально довести, що застосування даної технології для майбутніх хореографів впливає на сформованість їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності.

Висновки до розділу 3

У результаті експериментальної перевірка ефективності технології формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки уточнено критерії (мотиваційний, когнітивно-інформаційний, операціонально-діяльнісний, рефлексивно-результативний), показники (мотиви, потреби, інтереси, що спонукають до формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів; позитивне ставлення студентів до формування інформаційно-комунікаційної компетентності ; прагнення застосовувати ІКТ навчання у процесі проходження виробничої практики; розуміння ролі інформації та перспектив використання ІКТ; знання базових понять, пов’язаних з ІКТ навчання, інформаційно-цифрові засоби в навчальній та професійній діяльності; сукупність умінь і навичок, необхідних студенту ЗВОу для пошуку, передачі та зберігання інформації; здатність адекватно оцінювати власну діяльність при використанні ІКТ навчання; контроль, самоконтроль, оцінка та самооцінка процесу й результатів здійсненої діяльності з метою подальшої їх переоцінки) і рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки (високий, середній, низький).

У результаті експериментальної перевірки технології отримано більш суттєві зміни рівнів сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки експериментальної групи, ніж у контрольної.

Таким чином, у процесі проведення педагогічного експерименту знайшла підтвердження гіпотеза про те, що запропонована технологія формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у процесі професійної підготовки є ефективною.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів порівняльно-педагогічного пошуку, аналізу джерельної бази надав підстави зробити такі висновки.

1. З’ясовано суть ключових понять дослідження. *Підготовка майбутніх хореографів до професійної діяльності* – це процес становлення професійних орієнтацій студентів і мотивів діяльності, оволодіння майбутніми хореографами у процесі професійної підготовки системою знань про сучасні інноваційні форми і методи навчання в реальному та віртуальному середовищі, формування вмінь, розвиток необхідних професійних якостей для ефективного формування професійної компетентності. Проведений аналіз наукової літератури дав підстави стверджувати, що *професійна компетентність майбутніх хореографів* до професійної діяльності характеризується здатністю студентів використовувати основи теорії та методології хореографії в професійній діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес хореографічного навчання з урахуванням соціокультурної ситуації та рівня розвитку хореографічних здібностей здобувачів освітиського колективу в системі освіти в реальному та віртуальному середовищі. *Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутніх хореографів* – набуті компетенції (мережева (network), інтернетівська (internet-competency), гіпер-компетенція (hyper-competency), мультимедійна) у процесі вивчення фахових дисциплін щодо впровадження ІКТ у своїй майбутній професійній діяльності.

Розроблені спеціальні компетенції включають систему базових теоретичних знань, способів практичної діяльності (умінь і навичок) і мотиваційно-ціннісних відносин (особистісних якостей), які необхідні для визначення структурних компонентів (ціннісно-мотиваційний, змістовий,

діяльнісний, рефлексійний) сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Виокремлено особливості формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін: актуалізація потенційних можливостей освітнього процесу за допомогою впровадження інтерактивних методів навчання, зумовлених вимогами хореографічної діяльності; активізація практико-орієнтовного проектного навчання, в зокрема хореографічній діяльності, пов'язаній з функціонуванням об'єктів професійної діяльності.

2. Визначено зміст структурних компонентів інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

Ціннісно-мотиваційний компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів містить мотиви, мету, потреби в професійному навчанні засобами ІКТ, вдосконаленні, самовихованні, саморозвитку, ціннісні установки актуалізації в професійній діяльності, стимулює творчий прояв особи в професійній діяльності. Він припускає наявність інтересу студентів до професійної діяльності, який характеризує потребу людини в знаннях, в оволодінні ефективними способами організації професійної діяльності. Змістовий компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів має забезпечити вільне володіння навичками опрацювання інформації та роботи з інформаційно-комунікаційними об’єктами, які відповідно впливають на формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів тощо. Рівень розвитку змістового компонента визначається повнотою, глибиною, системністю знань майбутнього хореографа щодо інформаційно-комунікаційної підготовки.

Процесуальний компонент – це активне застосування ІКТ і комп’ютера в майбутній професійній діяльності як засобів пізнання і

розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, самовдосконалення і творчості. Комунікативна складова цього компонента виявляється в умінні встановлювати міжособистісні зв'язки в віртуальному середовищі, вибирати оптимальний стиль спілкування в різних ситуаціях, опановувати засобами вербального і невербального спілкування.

У процесуальному компоненті сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів слід виокремити два рівні: базовий і предметно-орієнтований. Під базовим рівнем розуміється інваріант знань, умінь і досвіду, необхідний майбутнім хореографам для вирішення освітніх завдань, перш за все, засобами ІКТ загального призначення. На цьому рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності має сприяти використання ІКТ сучасного суспільства для пошуку, доступу, зберігання, вироблення, уявлення і обміну інформацією, а також комунікацію між людьми і роботу в Інтернеті.

Особистісно-рефлексійний компонент сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів визначався відношенням студентів до себе і до світу, до своєї практичної діяльності та її здійснення. Вона включає самосвідомість, самоконтроль, самооцінку, розуміння власної значущості в колективі і розуміння результатів своєї діяльності, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе і самореалізації в професійній діяльності через засоби ІКТ.

Розвиток кожного компонента пов'язаний з визначенням його характеристик і властивостей як частини цілісної системи сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів.

3. Теоретично обґрунтовано технологію формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін на таких етапах: *професійно-мотиваційний*, на якому забезпечується формування у майбутніх хореографів відповідних

мотивів, потреб, інтересів, цінностей; студенти вчаться визначати професійні проблеми, аналізують проблемні ситуації, виокремлюють суперечності, визначають мету та основні можливості цифрового навчання у процесі професійної підготовки (на даному етапі реалізується перша умова – актуалізація мотиваційно-ціннісної підготовкимайбутніх хореографів); *змістово-діяльнісний*, який включає теоретичну, практичну та науково-методичну підготовку студентів, що реалізується через доцільний вибір форм, методів і засобів професійного навчання; у студентів формуються уміння та навички аналізу, порівняння, зіставлення, аналогії, синтезу інформації; опановують інформаційно-цифрові технології у майбутній професійній діяльності (на даному етапі реалізується друга умова – організація взаємодії студентів і викладачів ЗВО у мережі Інтернет через створення інформаційно-цифрового навчального середовища на основі індивідуального супроводу студента); *рефлексійно-корегувальний*, на якому здійснюється корекція змісту, форм і методів відповідної підготовки майбутніх хореографівдо формування інформаційно-комунікаційної компетентності на основі оцінки викладачами й самооцінки студентами результативності запровадженої технології (на даному етапі реалізується третя умова – створення індивідуальних освітніх маршрутів студентів при проходженні педагогічної практики).

4. Уточнено критерії (мотиваційний, когнітивно-інформаційний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-результативний), показники (наявність професійної спрямованості, інтерес до майбутньої професії, розуміння значущості і потреби в оволодінні професією майбутнього хореографа; позитивне ставлення до використання ІКТ у майбутній професійної діяльності; прагнення оволодіти ІКТ; прагнення застосовувати ІКТ у майбутній професійній діяльності; розуміння ролі інформації та перспектив використання ІКТ в хореографії; знання базових понять, пов’язаних з ІКТ, володіння цифровою грамотністю; здатність адекватно

оцінювати власну діяльність щодо використання ІКТ; розвиток професійної активності, змістом якої є рішучі і нестандартні дії, установка на самовдосконалення) і рівні (високий, середній, низький) сформованості в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О.В. Підготовки майбутніх фахівців хореографії до інноваційної професійної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Педагогічний альманах*: зб. наук. праць. Херсон, 2018. Вип.39. С. 90-95.

2. Авраменко О.В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів: констатувальний етап. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2018. Вип. 58-59. С.52-60.

3. Авраменко О.В. Суть і зміст підготовки майбутніх хореографів до професійної діяльності. *Теорія та методика навчання та виховання*: зб. наук. праць. Х.: ФОП Петров В. В., 2018. Вип. 44. С. 4–16.

4. Авраменко О.В. Технологія формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності. *Професійна освіта, методологія, теорія та технології : зб. наук. праць.* / [ред. колегія: Доброскок І.І. (голов. ред) та ін.]. Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2017. Вип. 5.С. 5-20.

5. Авраменко О. В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у закладах вищої освіти спортивного профілю. *Молода спортивна наука України* : зб. тез доповідей. Львів, 2018. Вип. 22. Т. 4. С. 76.

6. Авраменко О. В. Упровадження технологій дистанційного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій*: матер. ІІ Всеукр. наук. конф. (26-27 жовтня 2018 р., Дніпро). Дніпро, 2018. С. 97-99.

7. Авраменко О. В. Засоби формування інформаційно-комунікаційноїкомпетентності майбутніх хореографів. Дистанційна освіта: реалії та перспективи: матер. І Всеукр. наук.-практ. конф. (12 грудня 2018 р., Харків). Х.,2018. С.5-7.

8. Авраменко О. В. Веб-квест як засіб формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів. *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15- 16 травня 2019). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. С. 94–96.

9. Авраменко О. В. Голос як засіб професійної діяльності майбутніх хореографів. Голос представників голосомовних професій: актуальні проблеми, досвід та інновації: матеріали Міжнародної міждисциплінарної науково- практичної конференції (Харків 16 квітня 2019 р.). Х., 2019. С.11-13.

10. Авраменко О.В. Діагностика сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів (констатувальний етап). Фізичне виховання та спорт в закладах вищої освіти: матер. Всеукр. наук.- практ. конф. (2 травня 2020 р., Харків). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. С.58-61.

11. Авраменко О.В. Формування в майбутніх хореографів інформаційно- комунікаційної компетентності: методичні рекомендації. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 76 с.

12. Алєксєєв О. М. Застосування технологій дистанційного навчання дисциплін професійної і практичної підготовки студентів машинобудівних спеціальностей: теоретичні основи : монографія. К., 2011. 440 с.

13. Алєксєєв О. М. Теоретичні і методичні основи застосування технологій дистанційного навчання дисциплін професійної і практичної підготовки студентів машинобудівних спеціальностей : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.10. К., 2012. 40 с.

14. Алієв Х. М. Дистанційні освітні технології: суть, ознаки, особливості. *Педагогічний альманах*. Херсон, 2017. Вип. 35. С. 98-103.

15. Алієв Х. М. Зарубіжний досвід упровадження дистанційного навчання в університетах. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. Бердянськ, 2017. Вип. 15. С. 127-134.

16. Алтухов В.А. Вплив народних танців на естетичний розвиток дітей дошкільного віку. *Innovative solutions in modern science*. Vol. №8 (17), 2017. P. 5–23.105.

17. Алтухов В.А. До проблем організації освітнього процесу на уроці хореографії. *Problèmes et perspectives d`introduction de la recherche scientifique innovante.* Vol. 4. Bruxelles, 2019. P. 101–108.

18. Андрощук Л. М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії : дис. … канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Умань, 2009. 200 с.

19. Андрощук Л. М. Індивідуальний стиль діяльності як засіб вираження творчої особистості педагога-хореографа. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики*. К. : НПУ, 2005. Вип. 4. С. 6–10.

20. Арестенко В. В. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів до використання нових інформаційних технологій на уроках хімії: дис. ... канд. пед. наук. К., 2004. 212 с.

21. Базурін В. М. Розвиток дослідницьких умінь майбутніх учителів математики і фізики у процесі навчання інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2012. 20 с.

22. Байло М. Ю., Яворська Р. Ю. Особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій в технологічній освіті (на прикладі застосування WEB-камер). *Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти*. Вінниця, 2011. Вип. 8. С. 355-358.

23. Бербец В. Організаційно-дидактичні принципи та функції використання інформаційно-комунікаційних засобів у процесі підготовки майбутніх учителів технологій. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університ*у. 2013. Ч. 3. С. 28−34.

24. Бермудес Д. В. Особливості запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 2018. Вип.1 (9). С. 13−19.

25. Бермудес Д. В. Перспективи запровадження хореографічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Хореографічно-педагогічна освіта: теорія і практика [монографія] / за заг. ред. д-ра. пед. наук Г. Ніколаї]. Суми: ФОП «Цьома С. П.», 2017. С. 504–512.

26. Биков В.Ю. Структура актуальних напрямів досліджень проблем дистанційної професійної освіти. *Вісник Академії дистанційної освіти*. К., 2003. №1. С. 22 27.

27. Білоус В. С. Основи інформаційної культури майбутнього вчителя. *Бібліотеки ВНЗ та основні напрямки їх роботи в системі підвищення якості освіти* : матеріали регіон. наук.-практ. конф. (Луганськ, 12-13 березня 2009). Луганськ, 2009. С. 71-79.

28. Благова Т. О. Хореографічна підготовка вчителя у системі вищих педагогічних навчальних закладів в Україні 20-х рр. ХХ ст. *Витоки педагогічної майстерності* : зб. наук. праць. Полтава, 2011 С. 65-70.

29. Благова Т.О. Дослідження етапів професіоналізації народно-сценічної хореографії в історико-культурній динаміці. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2017. Вип. 7 (15). С. 36–40.

30. Благова Т.О. Пріоритети професійно-практичної підготовки хореографа в умовах закладів вищої освіти. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 2018. Вип. 1(11). Суми: ФОП Цьома С.П., 3–10.

31. Благова Т.О. Професійно-практична підготовка хореографа в умовах вищої педагогічної освіти. *Мистецтво та освіта*, 2017. 1(83). С. 48–52.

32. Благова Т.О. Розвиток хореографічної освіти в Україні: історико-педагогічний концепт : монографія. Полтава : ТОВ : АСМІ, 2020. 488 с.

33. Благова Т.О. Формування концептів професії балетмейстера у контексті розвитку української хореографічної освіти. *Естетика і етика педагогічної дії*, 2018. Вип. 17. С. 140–151.

34. Благова Т.О. Формування професійних компетентностей балетмейстера-педагога у структурі вищої хореографічної освіти: теоретичний аспект. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. *Педагогічні науки*, 2018. Вип. 3 (94). Житомир: ЖДУ. С. 21–26.

35. Близнюк М. М. Формування основ інформаційної культури у студентів вищих навчальних закладів прикладного та декоративного мистецтва: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/ Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2000. 208 с.ук: 13.00.04 / Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. Т., 2003. 193 с.

36. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. … докт. пед. наук : 13.00.01. К., 1998. 458 с.

37. Бойкова В. О. Моделі і методи створення інформаційних технологій навчання : автореф. дис. … канд. техн. наук : 05.13.06. Херсон, 2001. 23 с.

38. Бойченко Н. В., Алексєнко Я. В., Алексєєва І. Я. Інноваційні технології в системі підготовки спортсменів-єдиноборців. *Проблемы и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных*

заведениях : материалы статей XI Международной научной конференции (Белгород, 6 февраля 2015). Белгород – Харьков – Красноярск, 2015. С. 25-27.

39. Бондаренко З. В. Методика навчання інформаційних технологій розв'язування диференціальних рівнянь у технічних університетах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2010. 20 с.

40. Брескіна Л. В. Професійна підготовка майбутніх вчителів інформатики на основі сучасних мережних інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2003. 16 с.

41. Бугайчук К. Л. Мобільне навчання: сутність і моделі впровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів МВС України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. К., 2012. Вип. 1(27). Режим доступу: http://www. nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/2012_1/619-1916-1-RV.pdf.

42. Бурдун О. Особливості впровадження інформаційних технологій у загальноосвітніх школах України: (1950-1985 рр*.). Рідна школа.* 2010. № 1/2. С. 67-71.

43. Великий тлумачний словник сучасної української мови [гол. ред. В. Т. Бусел; редакт.-лексикогр. Бусел В. Т., Василега-Дерибас М. Д. та ін.]. 5-те вид. К., 2005. 1728 с.

44. Вища освіта і Болонський процес : навч. посібник / за ред. В. Г. Кременя. Тернопіль, 2004. 384 с.

45. Войтко С. В. Ринок інформаційно-комунікаційних технологій: структура та аналіз. Вісник національного університету «Львівська політехніка». Логістика. 2007. № 594. С. 384–392.

46. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. К., 2006. 256 с.

47. Воронкін О. С. Тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій навчання студентів вищих навчальних закладів

України (друга половина XX – початок XXI століття) : дис. … канд. пед. наук : 13.00.10. Старобільськ, 2016. 497 с.

48. Воронцова Е. В. Інформатизація освіти і зародження нового освітнього середовища як основи нової української школи. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2017. № 4. С. 3–7.

49. Вступ у дистанційне навчання: навч.-метод. посібник / за ред. А. М. Галаган. К., 1999. 95 с.

50. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Х., 2006. 572 с.

51. Гаврілова Л. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій: дис. … доктора пед.наук, Київ 2015. 235 с.

52. Гевко І. В. Інклюзивна освіта в Україні: сучасний стан та проблеми розвитку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського*. Миколаїв, 2019. № 1(64). С. 52–58.

53. Гевко І. В. Підвищення якості підготовки майбутніх фахівців професійної освіти в галузі комп'ютерних технологій засобами 3–D моделювання. *Вісник національного педагогічного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів, 2019. Випуск № 2(158). С. 203–211.

54. Гевко І., Борисов В. Питання менеджменту в сучасній освіті. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки.* Черкаси, 2019. Випуск № 1. С. 193–200.

55. Гевко І., Коляса П. Методика навчання комп'ютерної графіки студентів закладів вищої освіти. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2019. № 3 (170). С. 6–12.

56. Гевко І., Невмержицька О. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній концепції дистанційного навчання. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2019. № 2 (169). С. 41–45.

57. Гевко І., Турубара О. Вплив інформаційних компетенцій на підготовку майбутнього фахівця. *Вісник національного педагогічного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів, 2019. Випуск № 1(157). С. 28–33.

58. Гончаренко Л., Костенко О. ІКТ та підвищення якості навчання. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2012. № 5. С. 25–28.

59. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К., 1997. 376 с.

60. Гончарова О. М. Вдосконалення організаційних форм навчання студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. *Нові технології навчання.* К., 2008. Вип. 52. С. 21–24.

61. Гончарова О. М. Теоретико-методичні основи особистісно-орієнтованої системи формування інформатичних компетентностей студентів економічних спеціальностей : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. К., 2007. 40 с.

62. Горбатюк Р. М. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у самостійній підготовці майбутніх учителів. *Трудова підготовка в сучасній школі.* 2012. № 4. С. 38-41.

63. Гриньова В. М. Становлення професійно-педагогічної культури викладача вищого навчального закладу. *Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів*: Матеріали міжвуз. наук.-практ. конф (Харкыв, 12 квытня 2012 р.). Х., 2002. С.17 22.

64. Гриньова В. М. Сутність понять «професіоналізм» та «професійна підготовка». *Педагогіка та психологія*: Х., 2004. Вип. 25. С. 75-87.

65. Гриньова В. М., Карпова Л. Г. Професійна компетентність учителя: суть, структура, умови формування : навч. посібник. Х., 2011. 109 с.

66. Гриньова М. В. Педагогічні технології: теорія та практика : навч.-метод. посібник. Полтава, 2012. 232 с .

67. Грітченко А. Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі вищого навчального закладу. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2011. № 39(1). С. 97−102.

68. Гуревич Р. Готовність педагогів до професійного використання інформаційних і комунікаційних технологій. *Філософія педагогічної майстерності.* Вінниця, 2008. Вип. 8. С. 76-94.

69. Гуревич Р., Коношевський Л., Сумський В. Нові інформаційні технології в інженерно-педагогічній освіті. *Педагог професійної школи*. К., 2001. Вип. 1. С. 311-317.

70. Гуржій А. М. Комп'ютерні технології загального призначення/ А. М. Гуржій, Т. В. Зайцева, О. В. Співаковський. Херсон: Айлант., 2001. 215 с.

71. Гурін Р. С. Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2006. 21 с.

72. Данильчук Л. Сутність і зміст поняття «інформаційно-комунікаційні технології». *Педагогіка і психологія професійної освіти.* 2012. № 4. С. 123-130.

73. Демченко С. О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. Кіровоград, 2005. 218 с.

74. Денисова Л. В. Гіпермедійне інформаційне середовище навчання як засіб професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту : автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00.04. К, 2010. 22 с.

75. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / М. Л. Смульсон та ін. ; за ред. М. Л. Смульсон. Кіровоград, 2012. 240 с.

76. Дмітренко, Н. Є. Інформаційна компетентність як вагома складова професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* , 2015. Вип. (4 (82)). С 31-35. URL: http://eprints.zu.edu.ua/20382/1/31-35.pdf.

77. Доценко С. О. Досвід організації дистанційного навчання в Китаї. *Педагогічний альманах*, 2021. 47. doi.org/10.37915/pa.vi47.145.

78. Доценко С. О. Творчі методи прийняття ефективних рішень. *Професійна освіта : методологія, теорія та технології*. Київ : Пед. думка, 2017. Вип. 6. С. 138–158.

79. Доценко С. О., Гавриш І. В., Щербакова О. О. STEM-освіта як засіб підвищення творчого потенціалу особистості в рамках науково-педагогічного проекту «Інтелект України». *Perspectives of research and development : collection of scientific articles*. Dublin, Ireland : SAUL Publishing Ltd., 2017. P. 119–125.

80. Доценко С.О., Прокопенко А.І., Підчасов Є.В., Москаленко В.В., Лебедєва В.В. Технології дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів. Навчальний посібник. Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди; «Мітра», 2019. – 81 с.

81. Доценко С. О, Овчар Н.,Титарчук М. В., Чепелєв О. О. Аспекти використання інформаційних технологій і дистанційного навчання під час світової пандемії. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя : КПУ, 2021. Вип. 74. 188 с. Т. 1, С.76-81

82. Доценко С., Бойчук Ю., Боярська-Хоменко А. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів: досвід харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. *Дидактика*. Чернігів : Десна Поліграф, 2021. Вип 1. С. 7-14

83. Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О. Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир, 2003. 192 с.

84. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

85. Жалдак М. І. Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2011. №. 11. С. 3−15.

86. Жерновникова О. А., Перетяга Л. Є., Ковтун А. В., Кордубан М. В., Наливайко О. О., Наливайко Н. А. Технологія формування цифрової компетентності майбутніх учителів засобами гейміфікації. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020. Том 75 (№1). С. 170–185. DOI: https://doi.org/10.33407/itlt.v75i1.3036.

87. Жукова В. М., Козуб Г. О. Спецкурс як один з етапів формування інформатичної компетентності майбутнього вчителя математики». *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2002. Ч. III. № 15 (250). С. 18-26 .

88. Жукова О. А. Формування комунікативної компетентності засобами використання ігрових методів як однієї із складових соціально-психологічного тренінгу. *Проблеми забезпечення макроекономічної рівноваги в сучасних умовах розвитку економіки:* зб. тез доп. X симп. (м. Харків, 23 листопада 2017 р.). Харків, 2017. С. 231–232.

89. Івасюк І. Д. Впровадження інформаційних технологій у закладах освіти Вінницької області. *Комп'ютер у школі та сім'ї.* 2012. № 1. С. 3-5.

90. Ільніцька Л. ІКТ з метою формування профільних компетентностей. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2012. № 3. С. 22-23.

91. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів: автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2008. 20 с.

92. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології : колективна монографія / В. Ю. Биков та ін. К., 2005. 252 с.

93. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / М. Ю. Кадемія та ін. Л., 2008. 186 с.

94. Іонова О. М. Системний та синергетичний підходи у педагогічних дослідженнях: навч. посіб. Х, 2011. 50 с.

95. Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С., Шестопалюк О. В. Підготовка майбутніх вчителів до використання ІКТ : навч.-метод. посіб. Вінниця, 2009. 100 с.

96. Кадемія М. Ю., Шестопалюк О. В. Методика професійного навчання з інформаційних технологій : навч. посіб. Вінниця, 2007. 308 с.

97. Кадемія М. Ю. Сучасні методи та інноваційні технології навчання. *Професійно-технічна освіта.* К., 2004. № 2. С.49-51.

98. Кайдалова Л.Г. Педагогічні технології як засіб формування компетентностей майбутніх фахівців охорони здоров’я. *Педагогічна освіта : теорія і практика*. Вип. 17 (2–2014). С.49-53.

99. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи в схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 0 260 с.

100. Калініна Л. Управління загальноосвітнім навчальним закладом із використанням мережевих інформаційних технологій. *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 18-26.

101. Карпенко Є. М. Педагогічні умови формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх учителів іноземних мов у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2014. 20 с.

102. Кириленко Н. М. Педагогічні умови ефективного застосування ігрових комп'ютерних технологій. *Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Наукові записки. Серія : Педагогіка і психологія.* Вінниця, 2010. Вип. 32. С. 336-340.

103. Кисла І. Г. Підходи до формування інформаційно-цифрової компетентності вчителя загальноосвітнього навчального закладу. *Інформаційні технології в освіті.* 2008. No 2. С. 27-34.

104. Кізім С. С. Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в процесі вивчення електротехніки. *Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти*. Вінниця, 2011. Вип. 8. С. 439-442.

105. Кіріленко О. Г. Поняття «дистанційна освіта» і «дистанційне навчання». *Педагогіка та психологія*. Х., 2002. Вип. 22. С. 13-19.

106. Кіріленко О. Г. Педагогічні умови підготовки викладачів вищих технічних навчальних закладів до організації дистанційного навчання : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Х., 2008. 235 с.

107. Кіт Г. Г., Імбер В. І. Застосування інформаційних технологій у науково-дослідній роботі : навч.-метод. посіб. Вінниця, 2007. 48 с.

108. Кіяшко О.О. Інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2001. 20 с.

109. Коваль Т. І. Використання сучасних електронних навчальних платформ у підготовці фахівців з вищою освітою. *Іноземні мови*. 2013. № 1. С. 43−44.

110. Коваль Т. І., Сисоєва С. О., Л. П. Сущенко. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посібник. К., 2009. 380 с.

111. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред.пед. учеб. заведений. М., 2003. 176 с.

112. Козакова Г.О. Форми і методи реалізації інформаційно-програмного забезпечення дистанційної освіти. *Вісник Нац. техн. ун-ту України „Київ. політехн. ін-т". Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка*. К., 2002. №2. С. 129−140.

113. Коновалова В. В. Особливості впровадження мобільного навчання в навчально-виховний процес вищої школи. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (Полтава, 20-24 лютого 2018). Полтава, 2018. С. 148-152.

114. Коновалова В. В. Успішність професійної діяльності викладача, її сутність і структура. *Джерело педагогічної майстерності*. Х., 2015. Вип.1 (53). С. 124-132.

115. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Український педагогічний журнал*. 2015. №1. С. 8-15.

116. Кущенко О. С. Формування культури Інтернет-комунікації майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 20 с.

117. Лев А. Електронні засоби навчання. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. К., 2012. № 7/8. С. 40-45.

118. Левочко М. Т. Професійна підготовка майбутніх спеціалістів з бухгалтерського обліку в вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2003. 23 с.

119. Левшин М. М. Неперервність у формуванні інформаційної культури майбутніх учителів і здобувачів освіти початкових класів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. К., 2003. Вип. № 6. С. 91-95.

120. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность А. Н. Леонтьев. М., 2004. 352 с.

121. Лубіна Є. Мобільне навчання у дидактиці вищої школи. *Вісник Львівського ун-ту. Серія: Педагогіка*. Львів, 2009. Вип. 25. Ч. 2. С.61-66.

122. Лукащук М. М. Дидактичні умови використання нових інформаційних технологій в навчанні біології і хімії в коледжах : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2007. 22 с.

123. Лукін В. Є. Термінологія дистанційної освіти та дистанційне навчання *Наук. записки Ніжин. держ. ун-ту ім. М. Гоголя*. Ніжин, 2005. №4. С. 17-19.

124. Люшук К. Ю. Дидактичні засади застосування інноваційних педагогічних технологій у процесі вивчення науково-природничих дисциплін у медичних коледжах : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.09. Луцьк, 2005. 24 с.

125. Мартиненко О. В. Проблеми формування готовності майбутніх педагогів до викладання шкільного курсу хореографії : монографія [ред. А. І. Омельченко]. Донецьк : вид-во «Ноулідж», 2010. С. 121–137.

126. Методичні рекомендації для батьків і педагогів щодо використання сценаріїв сучасних сервісів і цифрових застосунків в організації художньо-продуктивної діяльності дітей /Укладачі: Штефан М., Ворожбіт-Горбатюк В., Доценко С. Харків, 2021. 28 с.

127. Морозова Т. Ю. Теоретико-методологічні засади вищої інформаційно-технологічної освіти в Україні : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. К., 2011. 36 с.

128. Мурована І. Аналіз програм з хореографічного навчання для загальноосвітніх та позашкільних закладів. Наукові записки, 2014. Вип. 132, С. 147−150.

129. Мурована І. Науковий аналіз історіографічних та фундаментальних досліджень з хореографії. *Наукові записки*, 2016. Вип. 147. С. 202−207.

130. Наливайко О. О., Жерновникова О. А., Чорноус Н. А. Інтулектуальна компетентність: суть, компоненти, рівні сформованості. *Педагогіка та психологія*. Х., 2017. Вип. 58. С. 33-42.

131. Наливайко О. О., Алієв Х. М. Упровадження дистанційних освітніх технологій в університетах США. *Сучасні концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах* : матер. X міжрегіон. наук.-метод. інтернет-конф. (Харків, 5-6 грудня 2017 р.). Х., 2017. С. 209-211.

132. Наливайко О.О. Формування інформаційно-цифрової компетентності як результату професійної підготовки студентів класичних університетів. *Педагогічний альманах*. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. Вип. 40. С. 129–134.

133. Наливайко О.О., Манченко О. Ю., Рудченко О. Ю. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців журналістики. Наукові записки кафедри педагогіки. Харків, 2019. Вип. 44. С. 169–177.

134. Наливайко О.О., Перетяга Л.Є. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у закладах вищої освіти КНР. Педагогіка та психологія. Харків: ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2019. Вип. 59. С. 134–141.

135. Наукові підходи до педагогічних досліджень : колективна монографія / за заг. редакцією чл.-кор. НАПН України В.І. Лозової. Х., 2012. 348 с.

136. Олійник В. В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні: Стислий аналітичний огляд. К., 2001. 53 с.

137. Омельяненко Г. А. Формування науково-дослідницьких умінь у бакалаврів із фізичного виховання і спорту засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2012. 20 с.

138. Осіпова І. Л., Шматкова А. І. Музично-ритмічне виховання з елементами хореографії: посібник для молоді, яка навчається у навчальних закладах. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 86 с..

139. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. рекомендації / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.]; За заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. К.: Атіка, 2010. 88 с.

140. Панченко Л. Ф. Теоретико-методологічні засади розвитку інформаційно-освітнього середовища університету : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.10. Луганськ, 2011. 44 с.

141. Пархоменко О. М. Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії в процесі фахової підготовки : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2016. 210 с.

142. Пархоменко О. М. Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки: автореф. дис. … канд. пед. наук: 13.00.04/ Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К., 2016. 20 с.

143. Петрович С. Д. Цілі та завдання застосування інформаційно-комунікаційних технологій для підготовки майбутніх фахівців з обчислювальної техніки. *Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти*. Вінниця, 2011. Вип. 8. С. 487-491.

144. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів : автор. дис … д-ра пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2009. 40 с.

145. Пєхота О. М. Особистісно орієнтована освіта і технології. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / під ред. І. А. Зязюна. К., 2000. С. 274-298.

146. Пєхота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. та ін. Освітні технології : навч.-метод. посібник / за заг. ред. О. М. Пєхоти. К. : А.С.К., 2001. 256 с.

147. Пєхота О. М., Старєва А. М. Особистісне орієнтоване навчання: підготовка вчителя. Миколаїв, 2006. 272 с.

148. Підлипська А. М. Тенденції розвитку наукових досліджень у галузі хореографічної культури в Україні. К.: Літера, 2011. 33 с.

149. Подзигун О. А. Педагогічні умови застосування інформаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2009. 209 с.

150. Пометун О. Компетентнісний підхід найважливіший орієнтир сучасної освіти. *Рідна школа*. К., 2005. № 1. С. 65-69.

151. Попова О. В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті : автореф. дис. … д-ра пед. наук : 13.00.01. Х., 2001. 39 с.

152. Провайдинг цифрового освітнього середовища. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Укладачі: Доценко С., Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т., Лебедєва В. Харків, 2021. 36 с.

153. Прокопенко А.І., Олійник Т.О., Москаленко В.В., Лебедева В.В. Формування цифрової грамотності майбутніх педагогів в умовах інклюзивної освіти. *Загальна теорія здоров'я і здоров'язбереження:* колективна монографія за загальною редакцією проф. Ю. Д. Бойчука С. 453-460.

154. Прокопенко А. І., Доценко С. О., Москаленко В. В, Лебедєва В. В., Толяренко Н. І., Алієв Х. М. Технології дистанційного навчання:

діяльності та ресурси MOODLE: навч. посіб. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2021. 50 с.

155. Прокопенко А.І., Андрієвська В.М. Компоненти готовності вчителя початкової школи до використання ІКТ як інструмента формування метапредметних ІКТ-умінь здобувачів освіти. *Педагогіка і психологія*, 2018. Вип. 59. С. 139-149.

156. Раков С. А. Математична освіта : компетентнісний підхід з використанням ІКТ : монографія. Х., 2005. 360 с.

157. Рафальська М. В. Формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів інформатики у процесі навчання методів обчислень: дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2010. 284 с.

158. Рашевська Н. В. Мобільні інформаційно-комунікаційні технології навчання вищої математики студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.10. К., 2011. 21 с.

159. Реброва О. Є. Теорія і методика формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії : дис. … д-ра. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2013. 544 с.

160. Рибалка В. В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників : монографія. К., 1998. 160 с.

161. Рожко М. М. Формування пластичної культури студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2006. 222 с.

162. Романовський, В. Гриньова, О Жерновникова, Л. Штефан, В. Фазан. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів математики: констатувальний етап. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2018. Том 65 (№3). С. 184–200. DOI: https://doi.org/10.33407/itlt.v65i3.2412. URL: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2412.

163. Рябчиков М. Л., Борисенко Д. В. Проблематика аналізу практичної ефективності впровадження інформаційно-комунікаційних навчальних технологій. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2013. № 40-41. С. 151−155.

164. Савчук Л. О. Формування інформатичної складової фахової підготовки майбутніх економістів у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності : дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2009. 265 с.

165. Саюнко Т.В. Творчість у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів хореографії. Полтава, 2011. 63 с.

166. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. М. : НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.

167. Семеріков С. О. Нові засоби дистанційного навчання інформаційних технологій математичного призначення. *Тестування і моніторинг в освіті*. 2008. №2. С. 42–50.

168. Семеріков С. О. Фундаменталізація навчання інформатичних дисциплін у вищій школі : монографія. Кривий Ріг, 2009. 340 с.

169. Сердюк Т. І. Художньо-естетична школа майбутніх учителів хореографії: формування досвіду : [монографія]. Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2011. 273 с.

170. Слобожанінов П. А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій : дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2017. 295 с.

171. Собченко Т. М., Доценко С. О. Цифрова компетентність майбутнього фахівця філологічного та природничого профілю. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2019. Вип. 53. С. 40–55.

172. Стасько Б. В. Педагогічне спрямування хореографічної підготовки майбутніх учителів початкових класів: дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. К., 1993. 142 с.

173. Степанюк І. В. Хореографічна освіта як чинник формування національної свідомості. *Філософія освіти*. № 24, 2011. Розділ ІІІ. С. 118-121.

174. Стефаненко П. В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. К., 2002. 425 с.

175. Тараненко Ю. П. Підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів: дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Бердянськ, 2017. 282 с.

176. Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх учителів хореографії засобами українського народного танцю : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2002. 262 с.

177. Теплицький І. О., Семеріков С. О., Поліщук О. П. Модель мобільного навчання в середній та вищій школі. *Комп'ютерне моделювання в освіті* : матер. ІІІ Всеукр. наук.-метод. семінару (Кривий Ріг, 24 квітня 2008 р.). Кривий Ріг, 2008. С. 45-46.

178. Ткаченко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Л., 2009. 260 с.

179. Триус Ю. В., Герасименко І. В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі. *Теорія та методика електронного навчання*. Кривий Ріг, 2012. Вип. ІІІ. С. 299-308.

180. Тутова О. В. Методична система формування професійної готовності майбутнього вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в евристичному навчанні математики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2010. 20 с.

181. Уваров Ф. Ю. Новые информационные технологии и реформа образования. Информатика и образование. 1994. № 3. С. 3–14.

182. Філімонова О. Актуальні проблеми підготовки майбутніх хореографів. Луганськ, 2008. 19 с.

183. Філімонова О. Ю. Актуальні проблеми розвитку хореографічного мистецтва на сучасному етапі: матер. Всеукр. наук-практ. конф. Луганськ, 2009. С. 102–107.

184. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : посібник / О.В. Білоус, О. О. Гриценчук та ін. К. : Атіка, 2014. 212 с.

185. Фриз П. І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: Навч.-метод. посібник для студентів спеціальності «хореографія». Дрогобич, 2006. 198 с.

186. Хатько А. В. Формування інформатичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю : дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. Бердянськ, 2012. 272 с.

187. Шавальова О. В. Реалізація компетентнісного підходу у підготовці студентів педагогічних університетів в умовах комп'ютеризації навчання : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2001. 24 с.

188. Шмирова О. Дистанційне навчання як різновид сучасних педагогічних технологій. *Новий колегіум*. Х., 2005. №6. С. 54−58.

189. Шуневич Б.І. Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки. К., 2005. 365 с.

190. Ягупов В. В. Педагогіка : навчальний посібник. К., 2002. 560 с.

191. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки учителів початкової школи : монографія. Умань, 2014. 456 с.

192. Яшанов Я. С. Теоретико-методичні засади системи інформатичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : дис. … канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2010. 240 с.

193. Allison P. C. Constructing children's physical education experiences : understanding the content for teaching. Publisher Boston : Allyn and Bacon, 2000. 245 p.

194. Avramenko O., Humeniuk S. Implementation of technology for the formation of information and communication competence among future choreographers. *Journal of Education, Health and Sport*. 2020. Vol. 10 (6). P. 394–404. URL: http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2020.10.06.041.

195. Barrett H. C. Electronic Portfolios – A chapter in Educational Technology ABC-CLIO Encyclopedia. URL: http://electronicportfolios.com/portfolios/ encyclopediaentry.htm.

196. Bawden D. Information and digital literacies: A review of concepts. Journal of Documentation. 2001. Issue 57(2). P. 218-260.

197. Bednall T.C., Kehoe E.J. Effects of Self-Regulatory Instructional Aids on Self-Directed Study. Instructional Science: An International Journal of the Learning Sciences. 2011. Vol. 39. №2. P. 205–226.

198. Ben Youssef A., Dahmani M. The Impact of ICC on Student Performance in Higher Education: Direct Effects, Indirect Effects and Organizational Change. Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento (RUSC). UOC. 2008. URL: http://www.uoc.edu/rusc/ 5/1/dt/eng/benyoussef_dahmani.pdf.

199. Blahova T. Formation of concepts of higher choreographic education in Ukraine. Association agreement: driving integrational changes: Collective monograph. Accent Graphics Communication. Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 617–628.

200. Bolger B.B., Rowland G., Reuning-Hummel C., Codner S. Opportunities for and Barriers to Powerful and Transformative Learning

Experiences in Online Learning Environments. *Educational Technology*. 2011. Vol. 51. №2. P. 36–41.

201. Bordas-Beltrán J. L. Mexican students' perspectives on ICT competencies. A gender-based analysis. *Revista Latina de Comunicación Social*. 2018. Vol. 73. P. 462– 477.

202. Brolpito A. Digital skills and competence, and digital and online learning. Turin : European Training Foundation, 2018. 84 p. .

203. Burhan-Horasanlı E. Reflective practice-oriented online discussions: A study on EFL teachers' reflection-on, in and for-actio. *Teaching & Teacher Education*. 2016. No. 59. P. 372–382. doi:10.1016/j.tate.2016.07.002.

204. Chen F. Formation of ICT-Competence of Future University School Teachers. Eurasia Journal of Mathematics Science and Technology Education. 2017. Vol. 13 (8). P. 4765–4777.

205. Deborah W., Lombardo B. Curriculum and Instruction: The Secondary School Physical Education Experience, 2012. 125 p.

206. Dennen V. P. From message posting to learning dialogues: Factors affecting learner participation in asynchronous discussion. *Distance Education*. 2005. No.26 (1). P. 127–148. doi:10.1080/01587910500081376

207. DeSeCo. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft). URL: http://www.deseco.admin.ch.

208. DeSeCo. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft). URL: http://www.deseco.admin.ch.

209. Developing critical social justice literacy in an online seminar / Bondy E. *Equity & Excellence in Education*. 2015. No. 48 (2). P. 227–248.

210. European Union. Key Competencies for Lifelong Learning. Recommendation of the European Parliament and to the Council of 18 December 2006 (2006/962/EC). Official Journal of the European Union. 2006. 30 December. P. 394.

211. Ferrari A. Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. – Euaropean Commission Joint Research Center. Institute of Prospective Tdechnologies Studies.: European Union, 2012. 92 p.

212. Garrison D. R. Cognitive presence for effective asynchronous online learning: The role of reflective inquiry, self-direction and metacognition. *Elements of quality online education: Practice and direction Needham*. MA: Sloan Consortium, 2003. P. 47–58.

213. Harm B., Martin M. Competence-based VET in the Netherlands: background and pitfalls. *Journal of Vocational Education and Training*, 2004. Vol. 56. P.523–538.

214. Hevko I. V. Readiness of a future geography teacher to use ICT in the educational process. *Journal of Education, Health and Sport*. Poland, 2019. Vol. 9 №4. P. 655–661. http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.3661404

215. Hevko I., Lutsyk I. Innovative technologies in the educational process. Journal of Education, Health and Sport. Poland, 2019. Vol. 9. № 9. P. 708–714.

216. Hevko Ihor Information technologies in education: opportunities and negative consequences. *Journal of Education, Health and Sport*. Poland, 2019; Vol. 9 №1. P. 69–77. http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.2539555

217. Hoffmann T. The meanings of competency. *Journal of European Industrial*, 1999. Vol.23. 6. P.275–285.

218. Imran A.S., Pireva K., Dalipi F., Kastrati Z. An Analysis of Social Collaboration and Networking Tools in eLearning. In: Zaphiris P., Ioannou A. *Learning and Collaboration Technologies.* LCT 2016. Lecture Notes in

Computer Science. Vol 9753. Springer. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-39483-1_31

219. Kanuka H. The influence of instructional methods on the quality of online discussion. British Journal of Educational Technology. 2007. Vol. 38 (2). P. 260–271. doi:10.1111/j.1467- 8535.2006.00620.x

220. Khatuntseva S., Kabus N., Portyan M., Zhernovnykova O., Kara S., Knysh S. The Method of Forming the Health-Saving Competence of Pedagogical Universities' Students. *Revista Românească pentru Educaţie Multidimensională*, 2020, Vol. 12, Issue 1, P. 185–197. doi:10.18662/rrem/208. (WoS)

221. Kim H. J. Design of e-teaching portfolio system framework for e-tutor competency management. *International Journal on Advanced Science, Engineering and Information Technology*. 2018. Vol. 8. Is. 1. P. 192– 198.

222. Kołodziejczak, B. ICT competencies for academic E-learning. Preparing students for distance education – authors' proposal. *ICTE Journal*, 2017. 6 (3). P. 14–25.

223. Kozina Z., Safronov D., Kozin S., Bugayets N., Peretyaha L., Shepelenko T. Use of non-traditional recovery means to improve performance of 11-12-year-old athletes specializing in rowing and canoeing. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019. 19(1). 756-64. Scopus https://efsupit.ro/images/stories/April2019/Art108.pdf.

224. Kozina Zh., Abrosimov E., Safronov D., Peretyaha L., Dovzhenko T., Bugayets N. Development of cognitive and neurodynamic function of 6 -year -old children using the integrated application of the game of Go and exercise of game character. *Journal of Physical Education and Sport*, (2018). 18(4). 2483-2496, DOI:10.7752/jpes.2018.04373

225. Kozina, Z., Cretu, M., Boichuk, Y., Drachuk, A., Konnova, M. Fitness aerobics as a means of recovery the physical capacity of young volleyball players (boys and girls).*Trends in Sport Sciences*, 2018. 3(25). P. 131-

142 URL: http://www.tss.awf.poznan.pl/files/2018/Vol%2025%20no%203/3_Kozina_TSS_2018_325_131-142.pdf.

226. Kozina Zh., Cretu M., Safronov D., Gryn I., Shkrebtii Y., Bugayets N. Dynamics of psychophysiological functions and indicators of physical and technical readiness in young football players aged 12–13 and 15–16 years during a 3-month training process. *Physiotherapy Quarterly*, 2019. 27(3). P. 20-37.

227. Kozina Zh., Shepelenko T., Cretu M., Safronov D., Bugayets N., Polianskyi A., Protsevskiy V. The Effectiveness of Autogenic Training in the Preparation of Elite Athletes in Rhythmic Gymnastics. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2019. 8(2.1). 790-799. http://sportsscience.org/index.php/health/article/view/732/

228. Laura H. Salganik, Dominique S. Rychen, Urs Moser, John W. Konstant. Projects on Competencies in the OECD Context: Analysis of Theoretical and Conceptual Foundations, SFSO, OECD, ESSI, Neuchatel, 1999. P. 124-135.

229. Paul R., Elder L. Critical Thinking Competency Standards. *The Foundation for Critical Thinking*. 2006. 57 p.

230. Petukhova L. E. Information competence of the future specialist as a pedagogical problem. Computer at school and family. 2008. №6. P. 3–5.

231. Quality in education and training. European Centre for the Development of Vocational Training, 2011. P. 23–24.

232. Romani J. Strategies to Promote the Development of E-competencies in the Next Generation of Professionals: European and International Trends: monograph. Communication and Information Technology Department. Latin-American Faculty of Social Sciences, Campus Mexico (FLACSO-Mexico). 57 p.

233. Stavroula, H. E-portfolios as professional identities for university learners in an English for communication and media program. *International*

Journal of Language Studies. 2017. Vol. 11 (3). P. 151–166.

234. The Development of Teacher ICT competence and confidence in using Web 2.0 tools in a STEM professional development initiative in Trinidad. *Caribbean Teaching Scholar,* 2017. Vol. 7. April. P. 25–46.

235. The Digital Literacy resource pack Launched by Becta, 2009. URL: http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk.

236. Trubavina, S. Dotsenko, O. Naboka, M. Chaikovskyi, H. Meshko. Developing digital competence of teachers of Humanitarian disciplines in the conditions of COVID-19 quarantine measures. Published under licence by IOP Publishing Ltd. *Journal of Physics: Conference Series, Volume 1840, XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICon-MaSTEd 2020) 15-17 October 2020, Kryvyi Rih, Ukraine*. URL: http:// https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1840/1/012052/pdf.

237. Tulinayo F. P. Digital technologies in resource constrained higher institutions of learning: a study on students' acceptance and usability. International Journal of Educational Technology in Higher Education. – 2018. URL: https://doi.org/10.1186/s41239-018-0117-y.

238. Venville A. Exploring the Potential of a Collaborative Web based Eportfolio in Social Work Field Education. *Australian Social Work*. – 2017. Vol. 70 (2). P. 185–196.

239. Views of Academicians, School Administrators, and Teachers Regarding the Use of E-Portfolios in Transition from Elementary Education to Secondary Education / S. Ada, H. Suna, F. Elkonca, I. Karakaya. *Theory and Practice*. 2016. Vol. 16, № 2. P. 375–397.

240. Zhukova O. Soft Skills And Hard Skills As The Basis For The Formation And Development Of Employees In Conditions Of Technological Innovations. *InterConf*, 2021. (42). P. 271-279. https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2021.024.

ДОДАТКИ

Додаток А

Список публікацій Авраменко Олени Валеріївни

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дослідження:

1. Авраменко О.В. Підготовки майбутніх фахівців хореографії до інноваційної професійної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Педагогічний альманах*: зб. наук. праць. Херсон, 2018. Вип.39. С. 90-95.

2. Авраменко О.В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів: констатувальний етап. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2018. Вип. 58-59. С.52-60.

3. Авраменко О.В. Суть і зміст підготовки майбутніх хореографів до професійної діяльності. *Теорія та методика навчання та виховання*: зб. наук. праць. Х.: ФОП Петров В. В., 2018. Вип. 44. С. 4–16.

4. Авраменко О.В. Технологія формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології : зб. наук. праць.* / [ред. колегія: Доброскок І.І. (голов. ред) та ін.]. Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2017. Вип. 5.С. 5-20.

5. Avramenko O., Humeniuk S. Implementation of technology for the formation of information and communication competence among future choreographers. *Journal of Education, Health and Sport*. 2020. Vol. 10 (6). P. 394– 404. URL: http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2020.10.06.041.

Наукові праці апробаційного характеру:

6. Авраменко О. В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів у закладах вищої освіти спортивного профілю. *Молода спортивна наука України* : зб. тез доповідей. Львів, 2018. Вип. 22. Т. 4. С. 76.

7. Авраменко О. В. Упровадження технологій дистанційного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій*: матер. ІІ Всеукр. наук. конф. (26-27 жовтня 2018 р., Дніпро). Дніпро, 2018. С. 97-99.

8. Авраменко О. В. Засоби формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів. Дистанційна освіта: реалії та перспективи: матер. І Всеукр. наук.-практ. конф. (12 грудня 2018 р., Харків). Х.,2018. С.5-7.

9. Авраменко О. В. Веб-квест як засіб формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів. *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15- 16 травня 2019). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. С. 94–96.

10. Авраменко О. В. Голос як засіб професійної діяльності майбутніх хореографів. Голос представників голосомовних професій: актуальні проблеми, досвід та інновації: матеріали Міжнародної міждисциплінарної науково- практичної конференції (Харків 16 квітня 2019 р.). Х., 2019. С.11-13.

11. Авраменко О.В. Діагностика сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів (констатувальний етап). Фізичне виховання та спорт в закладах вищої освіти: матер. Всеукр. наук.- практ. конф. (2 травня 2020 р., Харків). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. С.58-61.

Опубліковані праці,

які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Авраменко О.В. Формування в майбутніх хореографів інформаційно- комунікаційної компетентності: методичні рекомендації. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 76 с.

Додаток Б

Апробація результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ОЛІМПІЙСЬКИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

СЕРТИФІКАТ

Олена АВРАМЕНКО

(Прізвище, ім'я, по батькові)

учасник вебінару

«ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ІНВЕНТАРЮ ДЛЯ РОЗВИТКУ СИЛОВИХ, ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА КООРДИНАЦІЇ»

06 травня 2021 р.

Міністр молоді та спорту України — Вадим Гутцайт

Президент НОК України — Сергій Бубка

Директор олімпійського інституту НУФВСУ — Марія Булатова

МІНІСТЕРСТВО МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

СЕРТИФІКАТ

Олена АВРАМЕНКО

(Прізвище, ім'я, по батькові)

учасник вебінару

«ЗНАЧЕННЯ РІЗНОБІЧНОЇ РУХОВОЇ ПІДГОТОВКИ В СПОРТІ»

23 березня 2021 р.

Міністр молоді та спорту України — Вадим Гутцайт

Президент НОК України — Сергій Бубка

Директор олімпійського інституту НУФВСУ — Марія Булатова

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СЕРТИФІКАТ

учасника ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії»

Авраменко Олени Валеріївни

Проректор з наукової роботи,
доктор фізико-математичних наук, професор І.М. Конет

23 - 24 жовтня 2018 року
м. Кам'янець-Подільський

МІНІСТЕРСТВО
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
СЕРТИФІКАТ
Олена АВРАМЕНКО
(Прізвище, ім'я, по батькові)
учасник вебінару
«ВІТАМІНИ, МІНЕРАЛИ ТА ПИТНИЙ РЕЖИМ
У ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ»
27 квітня 2021 р.
Міністр
молоді та спорту України
Вадим Гутцайт
Президент
НОК України
Сергій Бубка
Директор
олімпійського інституту НУФВСУ
Марія Булатова

WORLD HEARING CENTER

Poland

1804

Ukraine

INŠTITÚT JURAJA PÁLEŠA V LEVOČI

Slovakia

СЕРТИФІКАТ

засвідчує, що

Авраменко Олена Валеріївна

взяв(ла) участь у роботі І Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції

«ГОЛОС ПРЕДСТАВНИКІВ ГОЛОСОМОВНИХ ПРОФЕСІЙ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЇ»

(16 квітня 2019р., м.Харків)

Голова організаційного комітету,
ректор ХНПУ імені Г.С.Сковороди,
академік НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор І. Ф. Прокопенко

Всеукраїнська науково-практична конференція

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ»

СЕРТИФІКАТ

учасника конференції

Авраменко Олени

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)
к.е.н.,професор В.Є.Єрмаченко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
№02071211

Кафедра фізичного виховання та спорту
22 травня 2020 року
ХНЕУ імені С.Кузнеця
м. Харків, Україні

МІНІСТЕРСТВО
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
СЕРТИФІКАТ
Олена АВРАМЕНКО
(Прізвище, ім'я, по батькові)
учасник вебінару
«СУЧАСНА СИСТЕМА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ: ПРОБЛЕМИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ»
13 травня 2021 р.
Міністр молоді та спорту України
Вадим Гутцайт
Президент НОК України
Сергій Бубка
Директор олімпійського інституту НУФВСУ
Марія Булатова

АСОЦІАЦІЯ СУЧАСНОГО ТА ЕСТРАДНОГО ТАНЦЮ УКРАЇНИ

КЛАССИФИКАЦИОННАЯ КАРТА

www.acety.org

Авраменко Елена
«Рапид»
г. Харьков
является членом АСЭТУ на 2022 год

Срок действия карты - до 31.12.2022 г.

ПРИВИЛЕГИИ, КОТОРЫЕ ВЫ ПОЛУЧАЕТЕ С КАРТОЙ АСЭТУ:

- **Возможность допуска к экзамену на судейскую категорию АСЭТУ**
- **Возможность размещения в Каталоге судей АСЭТУ**
- **Возможность повышения судейской категории АСЭТУ**
- **Возможность отслеживания своей судейской биографии (учитывается судейство во всех мероприятиях АСЭТУ) на сайте acety.org**
- **Возможность формирования и печати Информационной справки (биографии судьи АСЭТУ) на сайте acety.org**
- **Возможность участия в Конгрессах, Обучающих сессиях для тренеров/хореографов/судей**
- **Возможность получения скидки на участие в МК, проводимых под эгидой АСЭТУ**
- **Возможность входа без оплаты на все мероприятия АСЭТУ**

Карта АСЭТУ является именной, не подлежит возврату и передаче, срок действия карты не переносится.

Президент ВОО АСЭТУ — **Гладыш А.С.**

Додаток В

Макет плану, розроблений Л. Байбородовою на основі якого кожен студент вибудовує свій індивідуальний освітній образ теми, визначає індивідуальні цілі; формулює ставлення до зазначених проблем; прогнозує свою успішність тощо.

Індивідуальний освітній план майбутнього хореографа

Особова картка студента (уявлення про себе)	
Група	
Місце і дата народження	
Основні захоплення	
Мої сильні і слабкі сторони	
Мої відмінності від інших однолітків	
Сфера професійних інтересів	
Сфера моїх життєвих інтересів	
Сфера моїх життєвих інтересів (яке місце хочу зайняти в суспільстві)	
Мої негативні і позитивні якості	
Мої цілі та завдання	
Мої перспективні життєві цілі: Ким хочу стати, яку отримати професію? Чи буду отримувати додаткову освіту в ЗВО ?	
Найближчі цілі, завдання: Які додаткові розділи технологій цифрового навчання хотіли б ви вивчати? Які навчальні вміння і навички розвивати?	
Завдання в практичній діяльності (персональні завдання з технології цифрового навчання)	
Завдання по формуванню конкретних якостей, необхідних для досягнення перспективної мети	
Мої плани	
Передбачуваний напрям освіти в ЗВО	
Передбачуваний навчальний заклад після закінчення навчання	
Передбачуване місце роботи після закінчення навчання в ЗВО	
Моя програма дій	
Самопізнання своїх можливостей і схильностей: У чому, де, в яких галузях знань я себе спробую?	

З ким та де консультуватимуся? До кого звернуся за порадою?	
Навчання у процесі навчальних та виробничих практик: Вивченню яких технологій цифрового навчання слід приділити більше уваги? Які технології цифрового навчання Ви хотіли б вивчати на поглибленому рівні? Як ви вважаєте, вивчення яких технологій цифрового навчання сприятиме вашому успіху в майбутній професійній діяльності?	
Як я буду розвивати необхідні для реалізації моїх життєвих планів якості: На навчальних заняттях У позаурочний час У спілкуванні зі студентами У практичній діяльності	
Хто і в чому мені може допомогти? Викладачі Батьки Друзі Фахівці з хореографії	

Додаток Г

Потенціал електронного портфоліо як засобу формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх хореографів

Одним із сучасних засобів формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів, який все більш активно використовується в освітніх закладах вищої освіти, є електронний портфоліо.

Засобами електронного портфоліо можливо формувати ІКТ-компетентність майбутніх хореографів і проводити оцінку рівнів її сформованості. В даний час електронний портфоліо розглядається як: технологія [23]; метод [67]; продукт [32], процес [54]; засіб [112].

Далі представимо аналіз потенціалу електронного портфоліо як засобу формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівв умовах інформатизації освіти.

І.В. Роберт, С.В. Панюкова, А.А. Кузнецов, А.Ю. Кравцова позначають засобами інформатизації і комунікації (засоби ІК) освітнього призначення як «засоби інформаційних і комунікаційних технологій, що використовуються разом з навчально-методичними, нормативно-технічними та організаційно-інструктивними матеріалами, що забезпечують реалізацію оптимальної технології їх педагогічного використання» [34].

В.В. Гріншкун і С.Г. Григор'єв [12] розглядають засоби інформатизації освіти як програмно-апаратні засоби, що функціонують на базі комп'ютерів і систем телекомунікацій, забезпечують операції по роботі з інформацією в сфері освіти і націлені на досягнення психолого-педагогічних цілей навчання і виховання. При цьому авторами розглядається електронний портфоліо в контексті переваг використання засобів ІКТ в організаційно-управлінській діяльності установ загальної

середньої освіти. Дана діяльність пов'язана перш за все з веденням індивідуальних портфоліо хореографів і здобувачів освіти, а також портфоліо проектів, з урахуванням гнучкого налаштування прав доступу [123].

А.А. Атабекова розділяє засоби інформатизації на три групи: електронні засоби навчання, інструментальні та прикладні програми та інформаційні ресурси мережі Інтернет [34].

Виходячи з положення того, що електронний портфоліо є одним з ефективних засобів формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів в умовах інформатизації освіти, уявімо аналіз сучасних тенденцій розвитку інформаційного освітнього середовища ЗВО, дидактичних і організаційно-методичних аспектів реалізації електронного навчання і дистанційних освітніх технологій.

У нашому дослідженні ми дотримуємося точки зору, що електронний портфоліо може виступати як один із засобів формування ІКТ-компетентності в умовах розвитку сучасного електронного інформаційно-освітнього середовища ЗВО, таким, що відповідає вимогам сучасних стандартів, при реалізації моделей змішаного навчання в умовах інформатизації підготовки. Завдяки створенню і подальшому розвитку бакалаврами - майбутніми педагогами індивідуальних електронних портфоліо в рамках реалізації спеціалізованих дисциплін за підтримки електронних навчальних курсів, створених на основі моделі змішаного навчання, відбувається ефективне формування ІКТ-компетентності.

Незважаючи на ряд досліджень, які представляють електронний портфоліо здобувачів освіти як важливий компонент електронного інформаційно-освітнього середовища ЗВО [34] на даний момент відсутні наукові роботи, які розглядають електронний портфоліо як

засіб формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівв умовах інформатизації підготовки.

В даний час електронний портфоліо все частіше стає значущим компонентом електронного інформаційно-освітнього середовища ЗВО для формування ІКТ-компетентності. В Україні розробки та впровадження е-портфоліо здійснюються як на державному рівні, прикладом чого може служити «портфель досягнень» випускників загальноосвітньої школи, можливість врахування портфоліо їх навчальних і позанавчальних досягнень при зарахуванні до ЗВО.

Серед основних дидактичних цілей використання е-портфоліо майбутніми педагогами в контексті формування його ІКТ-компетентності можна відзначити наступні:

- *систематизуючу* (систематизація, розміщення і зберігання необхідної навчальної і освітньої інформації в електронному середовищі);

- *рефлексивно-оцінююча* (усвідомлення майбутніми педагогами значущості використання індивідуального е-портфоліо для особистісного і професійного розвитку, демонстрація готовності до використання засобів е-портфоліо в різних видах діяльності);

- *змістовна* (дозволяє реалізувати міждисциплінарний підхід і наступність між досліджуваними і вивченими раніше дисциплінами);

- *організаційно-мотиваційна (* сприяє розвитку навичок цілепокладання, планування і прогнозування, самоорганізації діяльності, формуванню і підтримці інтересу до навчального процесу та різних видів діяльності (науково-дослідницької громадської, культурно-творчої, спортивної);

- *демонстраційно-результативна* (представляє можливість демонстрації освітніх результатів, особистісних і професійних досягнень

майбутнього педагога в режимі 24/7 для різних учасників освітнього процесу).

Згідно найбільш поширеній точці зору, електронний портфоліо дозволяє демонструвати студентам компетенції, академічні та професійні досягнення у відкритому освітньому просторі.

Дослідники все частіше пов'язують актуальність використання електронного портфоліо в університетах з реалізацією принципів компетентнісного підходу, відображених в стандартах ОП, можливістю формуючого оцінювання освітніх результатів здобувачів освіти, з трансформацією навчального процесу, переходом від контролю з боку організації до самоконтролю з боку студента. Використання е-портфоліо не тільки сприяють підвищенню внутрішньої мотивації студента, фіксації дефіцитів і проблем в освоєнні навчальної програми, але і дозволяє визначати особисті освітні інтереси, рефлексії освітньої діяльності та її результатів, забезпечує накопичення багатовимірних доказів індивідуального досвіду і досягнень протягом усього життя, а також їх подальшої інтеграції за межами академічного простору.

Підходи до визначення поняття «електронного портфоліо» і основні його моделі описані в багатьох вчених.

О.Г. Смолянинова [45] описує його як запуск рефлексивних процесів в освіті дорослих, надання допомоги в плануванні професійної кар'єри, мотивації на освітні та професійні досягнення.

Слід зазначити, що автор [67] визначає е-портфоліо і як технологію автентичного оцінювання та презентації освітніх результатів, представлених у формі індивідуальних досягнень, які зачіпають значущі складові особистості студента: мотиваційну, інструментальну і когнітивну.

А.С. Тазутдінова [89] визначає портфоліо як технологію в системі підготовки студента до майбутньої педагогічної діяльності; Е.В. Игонина [67] е-портфоліо студента називає засобом діагностики його професійних компетенцій; Н.І. Подгребальная, Л.А. Халілова [112] розглядають портфоліо як формування дослідницьких здібностей; Е.Н. Баликіна [56] відносить оцінне електронне портфоліо до форми і процесу організації (колекція, відбір і аналіз) зразків і продуктів навчально-пізнавальної діяльності здобувача освіти.

На думку М.А. Пінської [23], портфоліо є дієвим інструментом оцінювання індивідуальних освітніх досягнень так як він дозволяє контролювати і фіксувати індивідуальні досягнення здобувачів освіти на різних освітніх етапах, а також забезпечує розвиток їх оцінюючої самостійності.

Спираючись на дані дослідження, *електронний портфоліо (е-портфоліо)* розглядатимемо як сукупність результатів навчально-пізнавальної здобувачів освіти, призначену для подальшого аналізу і комплексного оцінювання особистісного і професійного розвитку, створену з використанням засобів ІКТ, ресурсів і сервісів телекомунікаційних мереж. Артефакти е-портфоліо (що підтверджують матеріали: проекти, звіти, документи, відгуки, рецензії, продукти освітньої та наукової діяльності та ін.) створюються, змінюються і пред'являються майбутнім педагогом для підтримки рефлексії, забезпечення взаємодії з учасниками освітнього процесу, проектування і реалізації індивідуальних освітніх маршрутів протягом всього періоду навчання.

Незважаючи на існуючий ряд досліджень, в науковій літературі відсутнє цілісне дослідження з позиції використання засобів

електронного портфоліо у формуванні ІКТ-компетентності майбутніх хореографів і розробки методики її формування в умовах розвитку інформаційно-освітнього середовища ЗВО фактично не проводилося.

Недостатньо розроблено навчально-методичне забезпечення для формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів в умовах розвитку інформаційно-освітнього середовища ЗВО, і недостатньо розроблена в зв'язку з цим методика її формування.

Удосконалення процесу навчання майбутніх хореографів в умовах інформатизації базується на *дидактичних властивостях* і *дидактичних функціях* електронного портфоліо. При розгляді засобів електронного портфоліо для формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівслід уточнити використовувані базові визначення: дидактичні властивості і дидактичні функції.

Згідно визначенню Е.С. Полат [34] під *дидактичними властивостями* засобів навчання розуміються ті якості, які можуть бути використані з дидактичними цілями в навчально-виховному процесі.

П.В. Сисоєв [56] під дидактичними властивостями сучасних ІКТ називає основні характеристики, ознаки конкретних технологій, що відрізняють одні від інших, які є важливими для дидактики як в плані теорії, так і в плані практики. Під *дидактичними функціями* сучасних ІКТ розуміються «зовнішні прояви засобів ІКТ, що використовуються в навчально-виховному процесі для реалізації поставлених цілей» [249].

Уявімо основні дидактичні функції електронного портфоліо майбутнього педагога, такі як:

- *індивідуалізація і диференціація* процесу навчання (вибір способів, прийомів, темпу навчання з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти, рівня розвитку їх здібностей до навчання; групування на підставі певних особливостей для окремого

навчання; можливість побудови індивідуальних освітніх траєкторій на модуль, на семестр або на весь період навчання);

- *оцінювання, взаімооцінювання і самооцінювання* для проведення підсумкового та проміжного контролю за окремими модулями і / або дисципліною, в тому числі при державній підсумковій атестації; для коригування індивідуальної освітньої траєкторії;

- *розвиток умінь самостійної навчальної діяльності* для вдосконалення організації викладання, посилення мотивації до навчання, підвищення індивідуалізації навчання і продуктивності самопідготовки здобувачів освіти;

- *персоніфікованість освітніх результатів за* окремими модулями і / або дисциплінами для реалізації безперервної саморефлексії та саморозвитку, формування потреби в самостійній інтерпретації власного педагогічного досвіду і самонавчання, здатності до самостійного вирішення проблемних ситуацій в освітньому процесі.

Хванг [212] при розгляді дидактичних властивостей е-портфоліо позначає його значимість для розвитку компетентностей і особистісного розвитку здобувачів освіти.

Зарубіжні дослідники Денен Шрофф і Лім стверджують, що студенти при накопиченні і демонстрації артефактів в індивідуальних е-портфоліо проектують траєкторію особистісного і професійного розвитку, підвищують навички критичного мислення і самооцінки і навчання. Основні дидактичні властивості електронного портфоліо майбутнього педагога включають наступні.

Інтерактивність е-портфоліо дозволяє створювати умови, в яких студенти виступають в ролі активних учасників освітнього процесу, включені в пізнавальну і комунікативну діяльність. Викладач спрямовує діяльність студентів на досягнення поставлених цілей заняття

і виконує функцію помічника в режимах онлайн і оффлайн, вибудовуючи діалог з здобувачам освітии засобами е-портфоліо.

Дидактична властивість інтерактивності е-портфоліо пов'язана з потребою різних учасників освітнього процесу до використання доступних засобів для реалізації комунікації.

Інтерактивність е-портфоліо пов'язана з інтеграцією різних технологій в освіті в різних контекстах для підтримки здобувачів освіти різними способами. Прайс і Кірквуд [218] визначили наступні актуальні форми та засоби ІКТ в системі вищої освіти:

- змішане навчання / електронне навчання / гібридні курси;
- аудіо / підкасти;
- відео ресурси / лекції / ігри;
- мультимедійні інструменти;
- віртуальні лабораторії / польові роботи;
- блоги;
- спільні інструменти / вікі;
- онлайн-форуми / конференції / форуми;
- електронний портфоліо;
- онлайн-курси;
- системи електронного голосування / особистого реагування і допоміжні технології.

Інтерактивність е-порфоліо дозволяє студентам насамперед зрозуміти: чи ефективно вони вивчають матеріал або виконують поставлені перед ними завдання. Викладачеві необхідно враховувати дидактичні можливості також мобільних пристроїв в аудиторній або позааудиторній роботі студентів, при оцінюванні та аналізі артефактів в індивідуальних е- портфоліо.

До іншої ***значущої дидактичної властивості е-портфоліо відноситься мультимедійність (мультимодальність).***

На думку О.Г. Смолянинової [78], мультимедіа є багатофункціональним засобом навчання, що забезпечує функціонування відповідного навчального середовища, особистісно-орієнтований і практико-орієнтований підходи. Електронний портфоліо може включати анімацію, аудіо- та відеокліпи, опубліковані в мережі Інтернет і створені студентами самостійно, презентації, зображення, фотографії, посилання на профілі і сторінки в соціальних мережах, авторські блоги, Інтернет-форуми, хмарні сервіси.

Відзначимо, що в сучасних зарубіжних дослідженнях одним з актуальних властивостей е-портфоліо поряд з мультимедійністю вказується «мультимодальність». Автори пов'язують значимість даної властивості з активним розвитком цифрових і мобільних технологій, які внесли зміни в способи, форми комунікації і взаємодії різних учасників освітнього процесу.

Під «мультимодальністю» розуміється інтегроване використання різних способів комунікації визначає мультимодальність як інтегроване використання різних семіотичних ресурсів (наприклад, мова, зображення, звук і музика) в текстах і комунікативних подіях.

Використання дидактичної властивості мультимодальних е-портфоліо в навчанні дозволяє встановити взаємодію між різними учасниками освітнього процесу і реальністю. Мультимодальність присутня на всіх рівнях життя, використовується різними джерелами комунікації: в мережі Інтернет, рекламі, телебаченні, соціальних мережах та інших.

Дидактична властивість «мультимодальних» е-портфоліо дозволяє використовувати в освітньому процесі різні способи комунікації, що

сприяють підвищенню рівня мотивації студентів і їх включеності в навчання завдяки динамічності і можливості реалізації творчого підходу.

Мультимодальність е-портфоліо пов'язана з необхідністю реалізації процесу безперервного формуючого оцінювання освітніх результатів і рівня освоєння компетенцій студентів з використанням різних способів комунікації і зворотного зв'язку. При розробці і подальшому розвитку індивідуального е-портфоліо потрібно враховувати основні компетенції і цілі, сформульовані до початку процедури оцінювання.

Ми поділяємо точку зору дослідників в тому, що можливо підвищувати рівень сформованості компетенцій студентів засобами е-портфоліо при створенні наступних організаційно-педагогічних та методичних умов:

- використовувати різні способи оцінювання, включаючи взаємооцінювання і самооцінювання для активного включення здобувачів освіти в освітній процес;
- надавати викладачам детальну актуальну інформацію про поточну навчальну діяльності студентів, їх індивідуальний освітній прогрес;
- інтегрувати е-портфоліо в процес навчання та інформаційно-освітнє середовище;
- розробити і використовувати методичну систему супроводу викладачів і студентів з використання е-портфоліо;
- визначати критерії оцінювання рівня сформованості компетенцій здобувачів освіти;

- виконувати безперервну рефлексію і саморефлексію студентів, в тому числі для обґрунтування вибору завдань з метою досягнення запланованих освітніх результатів.

Поряд з інтерактивністю і мультимедійністю ще однією ***значущою дидактичною властивістю е-портфоліо є публічність*** . Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що дослідниками властивість публічності Інтернет-технологій досить докладно розглянуто на прикладі вікі-технології.

[Сысоев, 2013] при вивченні дидактичних властивостей вікі-технології описує публічність як доступність вікі-статті всім зареєстрованим користувачам незалежно від того, на якій відстані один від одного вони знаходяться.

Слідом за П.В. Сисоєвим Д.О. Свиридов [45] в дисертаційному дослідженні визначає «публічність» як унікальну властивість вікі-технології в наданні можливості декільком користувачам працювати з одним загальним документом за допомогою мережі Інтернет, перебуваючи на необмеженій відстані один від одного.

Дослідники пов'язують дидактичну властивість публічності з можливістю організації онлайн-взаємодії між різними учасниками освітнього процесу та ефективної самостійної навчальної роботи студентів в групах в позааудиторний час, реалізацію педагогічної технології «навчання у співпраці».

У зв'язку з цим представляється необхідним описати дидактичну властивість е-портфоліо «публічності», яка поряд з іншими значущими дидактичними властивостями будуть покладені в основу розробки методики формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів.

Четвертою ***дидактичною властивістю е-портфоліо є нелінійність.*** При описі даної дидактичного властивості ми спираємося

на підхід, покладений в основу визначення «нелінійності» як визнання «Об'єктивної багатоваріантності шляхів еволюції, наявність вибору з альтернативних шляхів і певного темпу еволюції » [34].

Л.А. Микешина [78], розглядаючи комп'ютеризацію в контексті нових методологій і синергетичної наукової парадигми, описує нелінійний стиль мислення користувачів. Для цього стилю характерний розгляд різних явищ щодо еволюції систем як еволюційної необоротної стадії будь-якого процесу, яка містить інформацію про його минуле і майбутнє і допускає багатоваріантність.

Іншим аспектом опису нелінійного стилю мислення є структура та управління системами, які безпосередньо залежать від процесів на верхніх або нижчих рівнях. У свою чергу, людські дії повинні враховувати потенції середовища, управління складними системами успішно лише як нелінійне, з урахуванням особливостей і тенденцій їх еволюції, а також ефективності малих впливів.

Дидактична властивість нелінійності е-портфоліо пов'язано з : можливістю розширення змісту та внесення коригувань різними учасниками освітнього процесу (автором е-портфоліо, іншими студентами, викладачами, батьками, експертами, роботодавцями); нелінійністю структури і вибудовуванням матеріалів е-портфоліо (структурування і ефектне подання результатів особистісного і професійного розвитку, демонстрування індивідуального прогресу і персоніфікованих освітніх результатів під час навчання, рефлексивне вибудовування кар'єрних планів, проектування індивідуальних освітніх траєкторій).

Можливість реалізації дидактичної властивості нелінійності е-портфоліо і управлінням його контентом пов'язана з технічними ресурсами інструментальних середовищ. До основних систем

управління контентом е-портфоліо відносяться наступні інструментальні середовища: GoogleSites, uCoz, Wix, Weebly, Jimdo, 4portfolio.ru, Mahara.

Ми погоджуємося з думкою Е.З. Галімулліной, Л.Ю. Жесткова [12], що е-портфоліо також можна створювати гіпертекстовими інструментальними засобами в програмах сімейства Microsoft для подання прикладів робіт, які прикладаються до основного документа в окремій папці (наприклад, Word, PowerPoint, Publisher і ін.).

Серед популярних мультимедіа HTML засобів створення е-портфоліо є Macromedia Dreamweaver, Microsoft Office Share Point, Designer Aptana Studio. Активно використовуються для створення е-портфоліо WordPress, в тому числі з об'єднанням з BuddyPress - потужним плагіном, здатним приймати WordPress.org і забезпечувати роботу сайту як блог з соціально-мережевими функціями, такими як профілі користувачів, активність потоків, груп користувачів і багато іншого (https://buddypress.trac.wordpress.org/ticket/4889).

Аналіз актуальних інструментальних середовищ створення і розвитку е-портфоліо студентів ЗВОдозволив нам виділити наступні характеристики:

- взаємодія з міжнародними соціальними мережами (Facebook, Twitter і ін.);
- збільшення ресурсів аудіо-, відеоінформації за допомогою фотогалерей Flickr, YouTube і т.п., доступ в світові пошукові системи Google і т.д. (IPortfolio mobile);
- посилення інтерактивного спілкування в е-портфоліо в рамках ЗВО і за його межами с допомогою додатків Word Press, Web 4.0 .; ведення в ньому блогів, обмін новинами, розміщення формальних та

неформальних результатів навчання протягом усього життя (lifelong interactive portfolios);

- створення е-портфоліо за допомогою різних додатків (Mahara) і веб-платформ (WordPress);
- взаємодія з системами управління навчання (LMS): Moodle, JoomlaLMS, ATutor, OpenACS і ін.

Поряд з представленими дидактичними властивостями е-портфоліо в даному дослідженні розглянемо ***властивість інтегративності,*** яка базується на інтегративному підході інформатизації освіти.

Интегративність розглядається як обов'язкова характеристика навчально-пізнавального середовища на базі використання ІКТ, що передбачає можливість її інтеграції з системою освіти, як на рівні змісту, так і на рівні організації [56].

М.В. Хохлова, С.В. Лукашов [67] розглядають властивість е-портфоліо в контексті встановлення зв'язків між структурними елементами електронних портфоліо студентів і суб'єктами освітнього процесу на різних рівнях: змістовому, технологічному і організаційному.

Формування і розвиток змісту і структури електронного портфоліо дозволяє ефективно реалізувати принципи безперервності, інтерактивності, індивідуалізації, практико-орієнтованості, наочності, доступності та відкритості, активності і самостійності, систематичності, системності.

Дидактична властивість інтегративності е-портфоліо пов'язана з реалізацією формуючого оцінювання для визначення рівня сформованості та розвитку загальнокультурних, загально-професійних компетенцій майбутніх хореографів, освоєння трудових дій і трудових

функцій в процесі підготовки і реалізації професійних проб відповідно до професійних стандартів.

Е-портфоліо дозволяє системно використовувати навчально-методичне забезпечення та електронні освітні ресурси ЕІОС в процесі підготовки хореографів, реалізуючи принципи діалогічності, об'єктивності, сприяє формуванню та утриманню позитивної мотивації, раціонального поєднання особистісної та професійної спрямованості діяльності, індивідуалізації і внутрішньої диференціації, рефлексії, презентабельності.

Дидактичне властивість інтегративності е-портфоліо дозволяє:

- системно створювати динамічно навчальний онлайн-контент;

- розробляти навчально-методичне забезпечення для реалізації дисциплін засобами ЕН і ДОТ за підтримки електронних навчальних курсів;

- сприяти підвищенню мотивації студентів до навчання і підтримувати їх самостійну роботу в електронному середовищі;

- ефективно реалізовувати різні форми і види оцінювання освітніх результатів для подальшої демонстрації у відкритому цифровому просторі.

Проведений аналіз досліджень по використанню різних дидактичних властивостей електронного портфоліо показав, що перераховані властивості є основою при розробці методик формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів засобами е-потфоліо. При аргументації вибору дидактичних властивостей і відповідних дидактичних або методичних функцій портфоліо автори не суперечили один одному, а доповнювали і розширювали можливості використання його при формуванні ІКТ-компетентності майбутніх хореографів.

При розгляді традиційної функції оцінювання навчальних та професійних досягнень майбутніх хореографів засобами портфоліо дослідники звертають увагу на значимість електронного портфоліо при формуванні ІКТ-компетентності в умовах інформатизації педагогічної освіти і розвитку електронного інформаційно-освітнього середовища ЗВО.

Реалізація е-портфоліо в сучасному ЕІОС ЗВО можлива за допомогою різних інформаційних середовищ і ресурсів LMS Moodle. Актуальними ресурсами створення, підтримки і розвитку е-портфоліо студентів є наступні: Mahara, Seesaw, Edublogs, Blogger, WordPress, сайти Google.

Дослідження показало, що, незважаючи на існуючі дослідження в області формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів [67], залишається актуальною розробка теоретичних і методичних підходів формування ІКТ-компетентний майбутніх хореографівзасобами е-портфоліо.

З урахуванням дидактичного потенціалу електронного портфоліо в рамках даного дослідження визначені критерії підходів до розробки структури і формування його змісту майбутні в умовах інформатизації підготовки та використання в інформаційно-освітньому середовищі, розділені на три групи: професійні, навчальні та особистісні.

Перша група критеріїв «професійні» ґрунтуються на результатах формування і розвитку компетентностей майбутніх хореографів за наступними напрямами: використання ІКТ, взаємодія з учасниками освітнього процесу, здійснення професійних проб, науково-дослідна робота, проектна діяльність. Дана класифікація дозволяє визначати професійні освітні результати в основних напрямках діяльності майбутнього хореографа і його професійного розвитку. Крім того,

основним фактором і критерієм розвитку особистості студента, формуванням у нього професійних компетенцій і освітніх результатів стає реальна професійна або квазіпрофесійна дійсність.

Навчальні критерії включають в себе результати навчальної діяльності: підсумки проміжних атестацій, виконані роботи з дисциплін, результати практик.

До третьої групи – особистісної ми відносимо результати творчої реалізації діяльності хореографа, наприклад, участь в благодійних громадських і культурно-просвітницьких заходах, волонтерська діяльність, флеш-моби, творчі та професійні конкурси тощо.

В основу запропонованих критеріїв розробки структури і розвитку змісту е-портфоліо майбутнього хореографа покладено такі вимоги: педагогічні, техніко-технологічні, ергономічні.

Педагогічні вимоги забезпечують реалізацію професійної спрямованості в ІОС, використання міждисциплінарних зв'язків, підтримку педагогічної рефлексії, індивідуалізацію процесу навчання, в тому числі при проектуванні ІОТ, реалізацію дидактичного потенціалу е-портфоліо, його системного використання в умовах ЕІОС, навчально-методичне забезпечення, ефективне використання ЕН і ДОТ.

Техніко-технологічні вимоги дозволяють створювати відкриту архітектуру, що забезпечує можливість редагування і розвитку контенту, інтеграцію з ЕІОС ЗВО, дотримуватися конфіденційності особистих даних і захисту персональної інформації, що забезпечує доступність для використання ПК, мобільними пристроями.

Ергономічні вимоги дозоляють створити комфортну та продуктивну аудіо-візуальнеувзаємодію з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, інтеграцію з різними електронними ресурсами при взаємодії в ІОС з різними учасниками освітнього процесу з

урахуванням специфіки педагогічного профілю підготовки для реалізації запропонованого підходу до інформатизації формування ІКТ-компетентності.

З огляду на особливості функціонування е-портфоліо в ЕІОС була розроблена структура і зміст електронного портфоліо майбутнього хореографа, що включають інваріативну і варіативну компоненти з урахуванням специфіки педагогічного профілю підготовки, спрямовані на ефективну реалізацію запропонованого підходу інформатизації формування ІКТ-компетентності.

Е-портфоліо майбутнього хореографа включає в себе наступні розділи:

- "Про себе";
- «Індивідуальна освітня програма (ІОП)»;
- «Освітні результати»;
- «Тьюторські практики»;
- «Web-ресурси, корисні посилання»;
- «Рефлексія»;
- «Відгуки, рекомендації»;
- «Галерея».

Далі зупинимося більш детально на кожному з розділів розробленого е-портфоліо майбутнього хореографа.

Розділ «Про себе» містить коротку інформацію про автора е-портфоліо та його звернення до аудиторії, формує попереднє враження про його професійні, освітні та особистісні траєкторії діяльності.

У наступному розділі е-портфоліо «Індивідуальна освітня програма (ІОП) » опублікована інформація про освітні цілі і завдання, які визначаються автором, опис (перелік) запланованих освітніх результатів, засоби (інструменти) їх досягнення. На наш погляд, даний

розділ є одним із значущих розділів е-портфоліо майбутнього хореографа, пов'язаний з самовизначенням, формуванням індивідуальної траєкторії розвитку.

У розділі «Освітні результати» зазначено, що матеріали згідно заданої класифікації в супроводі з підтверджуючими документами (свідоцтва, дипломи, сертифікати, публікації тощо).

Наявність додаткових структурних елементів в підрозділі «Професійні результати» обумовлено їх значимістю для оцінювання освітніх результатів магістрів і вимагає більш детального розгляду. До професійних результаів відносяться: ІСТ, комунікативні, власне-педагогічні, науково-дослідні, проектні, методичні. Навчальні результати складаються з робіт з дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку», звіти і щоденники практик, проекти індивідуальних освітніх траєкторій. Особистісні результати можуть бути представлені розвитком і актуалізацією різних якостей педагога, роботами мистецьких заходів.

У структуру е-портфоліо майбутнього хореографа ми включили значимий компонент - «тьюторські практики». На наш погляд, даний розділ повинен містити розробки ресурсних карт, проекти індивідуальних освітніх маршрутів, траєкторій, авторські методичні розробки, забезпечувати підтримку онлайн-взаємодії хореографа, сприяти формуванню його професійних компетенцій.

В рамках розділу «Web-ресурси, корисні посилання» майбутні хореографи публікують список посилань на web-ресурси з їх коротким описом, значущими для професійної діяльності педагога, і які можуть використовуватися в його професійній діяльності. Крім того, даний розділ допускає можливість розміщення посилань на інші значущі роботи студентів.

В іншому розділі «Рефлексія» студенти заповнюють рефлексивні звіти, чек-листи оцінювання індивідуальних е-портфоліо, аналізують етапи своєї професійної, освітньої діяльностей, визначають дефіцити, планують подальші шляхи особистісного і професійного розвитку.

Слід зазначити, що одним із завдань даного етапу є створення та впровадження в персональний е-портфоліо мультимедійного елемента, що містить в собі рефлексію, погляд з позицій вчителя і здобувача освіти. Оформлення та його уявлення можливо в будь-якій формі, наприклад, включення додаткової сторінки в структуру або публікація відеоролика на вітальній сторінці е-портфоліо.

На наш погляд, розділ «Відгуки і рекомендації» може бути варіативним і заповнюватися на розсуд майбутнього хореографа.

Розділ «Галерея» містить різні аудіо-, відеофайли, фото, схеми, презентації, візуалізують результати і досягнення майбутнього хореографа.

Ми вважаємо, що в рекомендовану структуру е-портфоліо на розсуд майбутнього хореографа допустимо включення додаткових розділів з урахуванням індивідуальних освітніх запитів здобувачів освіти.

Також протягом усього навчання і ведення власного е-портфоліо передбачається безперервний обмін рефлексивними записами та коментарями між студентами, оцінювання змісту викладачем, взаємооцінювання і самооцінювання власних результатів.

Процес студентського взаємооцінювання може бути як відкритим, так і обмеженим. Студенти можуть ділитися своїми аргументами, коментарями з викладачами і зовнішніми експертами.

Таким чином, ми виділяємо шість обов'язкових розділів інтерактивного е-портфоліо майбутнього хореографа: «Про себе»,

«Індивідуальна освітня програма »,«Освітні результати », «Тьюторські практики» , «Web-ресурси, «Корисні посилання», «Рефлексія». В свою чергу, розділи «Відгуки, рекомендації», «Галерея» є варіативними і заповнюються за бажанням майбутнього хореографа.

Крім того, поряд з інваріативними розділами допустимо створення додаткових авторських розділів. До основних параметрів оцінювання е-портфоліо майбутнього хореографа можна віднести такі як:

- наявність всіх обов'язкових розділів;

- включення навчальних, освітніх і професійних результатів;

- виконані завдання з дисциплін, звітні роботи з практик;

- демонстрація особистісного і професійного розвитку, професійних компетентностей, індивідуальних результатів навчання і критичного мислення;

- неперервне наповнення артефактами практик, коментарями відповідно до вимог і норм сучасної української мови та особливостями жанру;

- включення індивідуальних відео-роликів про реалізації технологій і практик в освіті (в тому числі використання е-портфоліо) з позицій різних учасників освітнього процесу.

Для ефективного використання дидактичного потенціалу е-портфоліо, запропонованих критеріїв підходів його формування та розвитку представимо розподіл навчальних дисциплін. Дані дисципліни орієнтовані на формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівза допомогою е-портфоліо по семестрах і описані в таблиці 9.

При розробці змісту дисциплін, орієнтованих на формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівза допомогою е-портфоліо, грунтувалися на модульному принципі.

В даному дослідженні ми виходимо з визначення освітнього модуля, що використовується в сучасній освітній практиці, як послідовність навчальних заходів, об'єднаних в тематичні цілісні розділи або блоки, з певною логічною завершеністю по відношенню до встановлених цілей і результатів виховання, навчання, формують компетенцію або групу компетенцій [45].

В рамках дослідження були розроблені наступні модулі дисциплін, спрямовані на формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівза допомогою е-портфоліо: базовий, практико-орієнтований, особистісно-професійний. Представлені модулі орієнтовані на формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівв результаті забезпечення досягнення сформульованих певних освітніх результатів. Дані освітні результати перевіряються і співвідносяться з результатами освітньої програми в цілому, і кваліфікаційними характеристиками майбутнього хореографа: узагальненими трудовими функціями.

Позначимо місце дисципліни пролонгованої, розподіленої, динамічно оновлюваної дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку» в навчальному плані освітньої програми за напрямом підготовки «Педагогічна освіта» освітнього профілю «Хореографія » відповідно до сформульованих принципів з урахуванням її модульної структури (таблиця 10).

Проектування і розподіл модулів дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку » в процесі підготовки майбутніх хореографіввідображає принцип безперервності формування ІКТ-компетентності з урахуванням індивідуалізації навчання в контексті логіки програмованих освітніх результатів [98].

Принцип практико-орієнтованості дозволяє в рамках реалізації спроектованих модулів створювати на інтегрованому змісті наповнення

дисципліни освітніми просторами, наближеними до ситуацій професійної діяльності майбутніх хореографів, для здійснення ними послідовних усвідомлених дій. Освітні результати по модулях дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку» задаються трудовими діями, забезпечують виконання узагальнених трудових функцій професійних стандартів педагога і фахівця в області вихованн (Посада «Хореограф»).

Дисципліна «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку» представлена в процесі підготовки майбутніх хореографівсистемоутворюючою дисципліною в блоці дисциплін інформатичного циклу, що формують ІКТ-компетентність, яка передбачає:

- знання основ інформаційної та операційної грамотності, системного використання е-портфоліо в професійній діяльності майбутнього хореографа;
- принцип безперервності в поданні та дослідженні дидактичних властивостей і методичних функцій е-портфоліо;
- принцип практико-орієнтованості і пов'язаності з реалізацією різних видів практик і дисциплін, передбачених навчальним планом;
- форму і засоби демонстрації освітніх результатів за окремими модулями дисциплін, з дисциплін, практик, освітньої програми в цілому;
- реалізацію зворотного зв'язку і системної рефлексії з використанням засобів е-портфоліо майбутнього хореографа, в тому числі різних ресурсів ЕІОС: сайти, форуми, вебінари; конференції тощо;
- підтримку навчальної мотивації із застосуванням електронного навчального курсу з дисципліни.

Як зазначалося вище, дисципліна «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку» передбачає включеність результатів діяльності майбутніх хореографівза окремими освітніми модулями, дисциплінами, різних видів практик і освітній програмі в цілому. Використання е-портфоліо в процесі підготовки майбутніх хореографів дозволяє проектувати послідовну діяльність формування ІКТ-компетентності, задає загальну логіку розгортання освітньої програми напряму підготовки 44.03.01 Педагогічна освіта.

Відповідно до навчального плану представимо опис дисциплін поряд з «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку», що входять в блок дисциплін інформатичного циклу, формують ІКТ-компетентність майбутніх хореографів. У навчальному плані розглядаються дисципліни включені в технологічний та інформаційно-комунікаційний модуль.

Дисципліна «Інформатика» освоюється в першому семестрі. Загальний час, відводиться на її вивчення, - 108 годин (54 год. - контактна практична робота, 54 год. - самостійна робота).

Інша дисципліна, що відноситься до дисциплін інформаційного циклу, - «ІКТ в освіті». Дана дисципліна вивчається майбутніми педагогами в 3-му семестрі із загальним обсягом 144 години, з них лекцій – 34 години, 40 годин - контактна практична робота, 70 годин – самостійна робота.

У навчальному плані передбачена ще одна дисципліна інформаційного циклу - «Соціальні сервіси, хмарні і дистанційні освітні технології », що реалізується в 7-му і 8-му семестрах навчання майбутніх хореографів. Загальний обсяг навчального часу дисципліни складає 180 годин, включаючи лекції - 25 годин, контактну практичну роботу – 56 годин, самостійну роботу – 90 годин.

При вивченні даних дисциплін майбутні хореографи знайомляться з дидактичними можливостями застосування ІКТ в навчанні і професійній діяльності, освоюють і реалізують найбільш ефективні прийоми застосування інформаційних технологій з урахуванням вимог ОП за напрямом підготовки «Педагогічна освіта».

Дисципліна «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку» є значущою в процесі навчання майбутніх хореографів, так як дозволяє системно формувати їх ІКТ-компетентність, орієнтовану на професійний стандарт педагога і фахівця в галузі виховання, і спрямовану на ефективне використання дидактичних функцій і методичних властивостей е-портфоліо.

Розподіл модулів дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку » засноване на принципі послідовності в формуванні ІКТ-компетентності майбутніх хореографів, що дозволяють в процесі навчання освоювати трудові дії і трудові функції для вирішення професійних завдань в інформаційно-освітньому середовищі.

Особливістю реалізації модульного підходу в процесі навчання даної дисципліни є те, що він передбачає принцип проектування освітнього процесу від результатів навчання до його змісту, що дозволяє послідовно формувати ІКТ-компетентність, застосовувати адекватну систему оцінювання та контролю засвоєння знань, що дозволяє своєчасно коригувати процес навчання.

Відповідно до зазначених принципів реалізації дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку » були розроблені три модулі: базовий, практико-орієнтований, особистісно-професійний.

Модулі формуються таким чином, щоб їх зміст можливо було доповнювати і оновлювати відповідно до вимог інформаційного суспільства в процесі освоєння дисципліни «Е-портфоліо в

особистісному і професійному розвитку». Кожен модуль складається з розділів, зміст яких включає теоретичний матеріал і практичні завдання, самостійні роботи, орієнтовані на формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів(таблиця 1).

Таблиця 1

Модулі дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку»

Модуль	Назва модуля
Базовий	**Розділ 1. Основи інформаційної та операційної грамотності майбутнього хореографа (*1 семестр*)** Зміст модуля: *Визначення інформаційної та операційної грамотності. Перегляд, пошук і аналіз даних, інформації та освітнього контенту.Оцінка і управління даними, інформацією і контентом в діяльності майбутнього хореографа. Пошук джерел інформації, інноваційного досвіду супроводу в освіті. Роль і напрямки використання електронного портфоліо в діяльності майбутнього хореографа. Мережевий етикет майбутнього хореографа. Етичні та правові норми використання ІКТ (в тому числі неприпустимість несанкціонованого використання і нав'язування інформації) для взаємодії в ЕІОС, в мережі Інтернет. Методи, засоби та ресурси для організації і реалізації комунікації [186] майбутнього хореографа з різними учасниками освітнього процесу (е-портфоліо, програми: Distype, МАКАТОН, Proloquo2Go, система PECS, додатки iPad, цифровий ресурс Talking mats, онлайн-словники мов жестів, онлайн-ресурс навчальних символів Widgit і ін.).* *Можливості використання дистанційних технологій спілкування та колективної роботи з здобувачам освітии, консультування батьків (законних представників) з використанням ІКТ.* **Розділ 2. Основи використання е-портфоліо та інструментальні середовища його розробки (*1 семестр*)** Зміст модуля: *Визначення електронного портфоліо (О.Г. Смолянинова, В.Ю. Переверзєв і С.А. Синельников, Хелен Барретт, J.Zubizarreta, N.Strudler і K.Wetzel, D. Cambridge і ін.). Цілі і завдання використання е-портфоліо в освіті. Функції е-портфоліо. Типологія е-портфоліо. Е-портфоліо в оцінюванні освітніх результатів. Е-портфоліо: продукт і / або процес (Хелен Барретт, О.Г. Смолянинова).*

	Програми та онлайн-ресурси створення е-портфоліо. Класифікація засобів створення е-портфоліо: системи управління контентом (Google Sites, Wix, Mahara, WordPress і інші), гіпертекстова технологія (MS Word, MS Power Point, MS Publisher), Мультимедіа HTML-засоби (Macromedia Dreamweaver, Microsoft Office Sharepoint Designer, FrontPage, Aptana Studio та ін.)
Практико-орієнтований	**Розділ 3. Комунікація і співробітництво майбутнього хореографа в електронному інформаційно-освітньому середовищі *(2 семестр)*** Зміст модуля: *Взаємодія з різними учасниками освітнього процесу з використанням ІКТ та засобів е-портфоліо в умовах ЕІОС. Варіативність і відкритість освітнього середовища. Координація взаємодії різних суб'єктів освітнього середовища. Інформаційна безпека при використанні е-портфоліо. Співпраця з використанням ІКТ. Організація і реалізація спільної діяльності, проектування і створення ресурсів і знань, в тому числі з дотриманням вимог і правил мережевого етикету. Проведення виступів, дистанційних консультацій з здобувачам освіти, виступ в якості посередника між різними учасниками освітнього процесу для обміну даними, інформацією і освітнім контентом.* **Розділ 4. Е-портфоліо майбутнього хореографа: структура, зміст, розробка, розвиток *(2 семестр)*** Зміст модуля: *Визначення е-портфоліо майбутнього хореографа. Загальна і відмінності е-портфоліо майбутнього педагога і майбутнього хореографа. Пошук в мережі Інтернет і аналіз існуючих прикладів е-портфоліо хореографів. Розробка структури та змісту е-портфоліо хореографа. Презентація е-портфоліо майбутнього хореографа. Оцінка і розвиток е-портфоліо майбутнього хореографа*
Особистісно-професійний	**Розділ 5. Е-портфоліо в проектуванні індивідуальних освітніх маршрутів *(7 семестр)*** Зміст модуля: *Використання засобів ІКТ при проектуванні індивідуальних освітніх маршрутів (е-портфоліо, ментальні карти, картки PECS, візуальні соціальні історії, ресурсні онлайн-карти). Проведення психолого-педагогічної діагностики та рефлексії. Засоби е-портфоліо для самооцінювання і створення рефлексивних текстів, аналізу соціокультурного досвіду і досвіду*

	професійних проб. Проектування індивідуальних освітніх маршрутів *різних учасників освітнього процесу засобами електронного портфоліо з урахуванням індивідуальних характеристик особистості, накопиченої раніше статистичної інформації, результатів психолого-педагогічних діагностик, індивідуальних освітніх особливостей і потреб здобувачів освіти.* **Розділ 6. Е-портфоліо для особистісного та професійного розвитку майбутнього хореографа *(7 семестр)*** Зміст модуля: *Використання е-портфоліо для створення освітніх продуктів різних учасників освітнього процесу з урахуванням індивідуальної освітньої практики і досвіду на різних щаблях освіти.Ввизначення дефіцитів сформованості ІКТ-компетентності майбутнього хореографа і способів вдосконалення індивідуальної ІКТ-компетентності майбутнього хореографа засобами е-портфоліо. Підтримка розвитку ІКТ-компетентності інших учасників освітнього процесу. Застосування е-портфоліо і ресурсів ІКТ для саморозвитку, реалізації інноваційного досвіду у власній практиці. Використання е-портфоліо, інтернет-ресурсів, програмних засобів при розробці методичних матеріалів для забезпечення супроводу здобувачів освіти. Використання е-портфоліо для особистісного та професійного розвитку майбутнього хореографа.* *Оцінка компетенцій майбутнього хореографа засобами індивідуального е-портфоліо*

Реалізація описуваної дисципліни здійснювалася на основі моделі змішаного навчання за підтримки електронного навчального курсу (ЕОК) «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку». При розробці ЕОК «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку» були враховані вимоги Положення про реалізацію електронного навчання і дистанційних освітніх технологій в СФУ [67]. Відповідно до Положення дисципліна (модуль), що реалізується із застосуванням ЕН і ДОТ, для досягнення результатів навчання в повному або частковому об'ємі передбачає - від 10 до 70% трудомісткості із застосуванням ЕН і ДОТ за весь термін реалізації дисципліни.

Використання електронного портфоліо майбутніми хореографами в умовах змішаного навчання при реалізації розробленого ЕОК забезпечує організацію освітнього процесу, орієнтованого на активізацію їх самостійну роботу в електронному середовищі [76].

На думку С.Б. Велединського і М.Ю. Дорофеєвої [111] ключовим компонентом навчального процесу в змішаному навчанні стає електронне середовище, яке не тільки містить навчальні матеріали, а й інтенсифікує взаємодію між викладачем і студентами, студентами і контентом, студентами один з одним.

Дослідники відзначають, що змішане навчання дозволяє реалізовувати кілька типів комунікації (синхронну і асинхронну комунікації), сприяють більш успішній адаптації освітнього процесу до потреб і особливостей студентів, розвитку у студентів почуття відповідальності за власне навчання [67].

Зарубіжні дослідники Garrison D. [198], Burhan-Horasanlı E. I Ortaçtepe D . [176] підкреслюють, що самостійна робота студентів в онлайн-середовищі пов'язана з особливостями мислення і дозволяє проводити безперервний процес рефлексії, цілепокладання, розвивати метакогнітивні здатності, здійснювати комунікацію з різними учасниками освітнього процесу, отримувати і накопичувати індивідуальний інтерактивний досвід, сприяє соціальному і когнітивному пізнанню, що особливо актуально для майбутніх хореографів.

Ми поділяємо позицію щодо того, що асинхронна комунікація в електронному середовищі забезпечує спільне навчання і є важливим педагогічним інструментом для підвищення здатності здобувачів освіти співпрацювати з різними учасниками освітнього процесу, критично оцінювати, проводити самооцінку і взаємооцінку [112]. Мережеве

середовище надає простір для значущих соціальних зв'язків, професійного співробітництва та подальшої освіти майбутніх хореографів [116].

В результаті проведеного аналізу функціональних і дидактичних можливостей електронного портфоліо, а також представлених різними дослідниками переваг його використання в навчальному процесі можна зробити висновок про те, що е-портфоліо може стати основним засобом інформатизації підготовки в розроблюваної нами моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів.

При цьому важливо враховувати, що е-портфоліо є значущим компонентом ЕІОС ЗВО в умовах реалізації ЕН і ДОТ в цілісній педагогічній системі.

Підставою для розробки підходу інформатизації підготовки майбутніх хореографівдля формування ІКТ-компетентності засобами електронного портфоліо в інформаційно-освітньому середовищі повинна виступати модель, яка відображає істотні її компоненти.

Дослідження питань щодо формування та розвитку ІКТ-компетентності майбутніх хореографів в теоретичних і практичних аспектах педагогіки розглядається за допомогою моделювання.

Уявімо традиційне визначення моделі - як штучно створеного об'єкта у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або формул, який, подібні до досліджуваного об'єкта (або явища), який відображає і відтворює в більш простому і огрубленном вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між елементами цього об'єкта [98].

Модель формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівз використанням засобів електронного портфоліо в умовах інформатизації

грунтується на компетентнісному, особистісно-орієнтованому, системно-діяльнісному підходах.

Використання компетентнісного підходу при побудові моделі забезпечує її орієнтованість на досягнення результатів освіти з урахуванням вимог ОП напряму підготовки Педагогічна освіту, професійного стандарту педагога в частині вимог до необхідних умінь володіння ІКТ-компетентностями педагога при реалізації трудових функцій у вирішенні професійних завдань і здійснення продуктивної діяльності.

Особистісно-орієнтований підхід [45] спрямований на становлення суб'єктної позиції здобувачів освіти. Для даного дослідження особливо значимі характеристики особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності в наступних напрямах, сформульовані в роботі групи дослідників під керівництвом С.І. Осипової [67]:

- розширення функцій педагога в конструюванні змісту освіти і реалізації освітньої діяльності по лінії «Педагогічний задум (ідея) - принципи - авторська програма -методичне забезпечення технології»;
- орієнтованість педагога на соціокультурну, етичну, психолого-комунікативну підготовку студентів і пізнання індивідуально-особистісного потенціалу, соціальної ситуації їх розвитку, власних можливостей впливати на освітню ситуацію;
- оволодіння педагогом методологією і технологією створення ситуації, що вимагає від здобувачів освіти особистісного способу освоєння досвіду і поведінки.

Використання системно-діяльнісного підходу в розробці моделі формування ІКТ-компетентності основане на розумінні освітнього процесу як сукупності різноманітних взаємопов'язаних і взаємообумовлених видів діяльності всіх задіяних в ньому суб'єктів

[114] Однією із значущих завдань сучасної вищої педагогічної освіти є усвідомлення кожним педагогом себе як частини єдиної педагогічної спільноти, своєї діяльності – як певної ролі в цьому співтоваристві і в діяльності цієї спільноти [87].

Спираючись на результати досліджень вчених [98] при вибудовуванні моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів, ми виділили такі *принципи.*

Принцип неперервності забезпечує вдосконалення ІКТ-компетентності майбутніх хореографівпротягом усього періоду навчання у ЗВО.

Принцип інтерактивності передбачає взаємодію різних учасників освітнього процесу (студенти, викладачі, адміністрація ЗВО, керівники з місць практик, роботодавці), в тому числі з використанням ресурсів електронного інформаційно-освітнього середовища. Інтерактивність з використанням засобів електронного портфоліо дозволяє змінювати характер взаємодії викладача та здобувачів освіти (від ролі «транслятора» до «перетворювача» і «фасилітатора»), реалізувати діалогічність освітнього процесу і продуктивну зворотний зв'язок, підтримувати безперервну рефлексію і саморефлексію студентів).

Принцип індивідуалізації дозволяє враховувати індивідуальні особливості майбутніх хореографів, надає студентам можливість виступати суб'єктами в реалізації освітньої діяльності, використовувати зростаючий потенціал самостійної роботи в освоєнні освітніх програм, в тому числі самоосвіті, проектувати індивідуальні освітні траєкторії для особистісного і професійного розвитку.

Принцип практико-орієнтованості реалізується в розгортанні у часі і просторі процесу професійного самовизначення та саморозвитку особистості, що передбачає оволодіння певним рівнем ІКТ-

компетентності, який забезпечить майбутнім хореографам продуктивне вирішення задач у професійній діяльності через виконання професійно-орієнтованих завдань і ситуацій, що реалізуються засобами е-портфоліо. Даний принцип дозволяє використовувати модульний принцип побудови дисциплін, встановлює міждисциплінарні зв'язки, в тому числі при проходженні різних видів практик з використанням засобів е-портфоліо (проектування ІОТ, підтримка мотивації, представлення та аналіз освітніх результатів, рефлексія) для побудови безперервної взаємодії і занурення в квазіпрофесійну діяльність; забезпечує індивідуальний супровід (індивідуальні консультації та різні форми педагогічної підтримки).

Принцип наочності пов'язаний з високим потенціалом ІКТ в поданні змісту навчального матеріалу з використанням візуалізованих даних, презентацій, анімації, інфографіки, відео, аудіофайлів, посилань, ментальних карт, мобільних та інтерактивних цифрових технологій, ресурсів ЕІОС ЗВО; базується на дидактичній властивості е-портфоліо – мультимедийности завдяки використанню мультимедійних компонентів різного формату в індивідуальному е-портфоліо.

Принцип доступності та відкритості досягається завдяки використання навчально-методичного забезпечення окремих дисциплін і освітнього процесу в цілому, надання майбутнім педагогам індивідуальної інформаційної підтримки, реалізації варіативності змісту і різних форм подання навчального матеріалу, врахування індивідуального досвіду здобувачів освіти і різного рівня їх підготовленості за допомогою визначення різних рівнів навчання, компетентностей, в тому числі ІКТ-компетентності. Даний принцип дозволяє ефективно інтегрувати студентів в ЕІОС ЗВО, використовувати різні ІКТ та ресурси ЕН і ДОТ, пов'язаний з дидактичним властивістю е-

портфоліо публічності як однієї зі складових діяльності педагога і педагогічної творчості у відкритому інформаційному освітньому просторі, надання викладачам докладної актуальної інформації про поточну навчальну діяльність студентів, їх індивідуальний освітній прогрес.

Принцип активності і самостійності спирається на досить високий рівень мотивації майбутніх хореографів, усвідомлену необхідність взаємодії в ЕІОС окремого ЗВО і інформаційного суспільства в цілому, стійкого прагнення використання ІКТ у професійній діяльності при постановці інформаційних завдань і пошукової діяльності по їх рішенням; розвиток активності вимагає, як правило, тривалого часу і пов'язаний з процесом активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти; передбачає ефективне використання засобів ІКТ, в тому числі індивідуального е-портфоліо при вирішенні конкретних професійно-орієнтованих завдань підвищення активності майбутніх хореографів в безпосередній навчальній ситуації з урахуванням реальних умов і застосуванням відповідних дидактичних засобів; вимагає використання активних і інтерактивних методів навчання (проблемна лекція, круглий стіл, дискусія, дебати, рольові та ділові ігри, імітаційне моделювання та ін.), спрямованих на вдосконалення особистісних і професійних компетенцій майбутніх хореографів, формування професійного самовизначення, особистісного та професійного розвитку з використанням засобів е-портфоліо.

Принцип систематичності пов'язаний з необхідністю досягнення студентами розуміння зв'язку між різними явищами, встановлення асоціацій між явищами, що вивчаються і предметами, в тому числі пов'язаними з інформатизацією і цифровізацією сучасного суспільства і використанням засобів ІКТ у професійній діяльності педагога. Даний

принцип вимагає певної організації навчально-методичного змісту, в основі якого покладено приклади і факти, які передбачають організацію діяльності здобувачів освіти по формулюванню висновків і правил (основоположні принципи «від легкого до важкого», «від загального до конкретного»). Принцип систематичності покладено в основу використання моделей змішаного навчання при реалізації ЕН і ДОТ, моделі підготовки і професійної діяльності хореографів, яка спрямована на формування наукових понять (справжніх знань) і пов'язаних з ними способів мислення, на розвиток і соціалізацію здобувачів освіти [116].

Принцип системності базується на системному і системно-діяльнісному підходах навчання, формує цілісне розуміння проблем і об'єктів, пов'язаних з розвитком інформатизації та цифровізації сучасного суспільства, в рамках реалізації якого процес навчання відбувається з використанням засобів ІКТ, в тому числі електронного портфоліо майбутнього хореографа. Даний принцип сприяє формуванню інформаційної культури та ІКТ-компетентності здобувачів освіти, їх активній участі і взаємодії в цілісній ЕІОС ЗВО, вирішенням професійно-орієнтованих завдань за допомогою засобів е-портфоліо упродовж усього періоду навчання у ЗВО і далі в професійній діяльності.

Дані принципи покладені в основу моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівзасобами електронного портфоліо в умовах інформатизації підготовки.

Далі опишемо ***компоненти, створеної нами моделі.***

Модель представлена у вигляді чотирьох компонентів: мотиваційно-цільового, організаційно-змістовного, процесуально-технологічного та оціночно-рефлексивного.

1. *Мотиваційно-цільовий компонент* відображає вимоги ОП і професійного стандарту педагога в сфері ІКТ-компетенцій, орієнтований на специфіку діяльності майбутнього педагога. Мотиваційно-цільовий компонент представленої моделі відповідає за формування ціннісно-мотиваційного та особистісно-творчого компонентів ІКТ-компетентності. Основою даного компонента є мотиви і цілі, направляючі, що активізують хід діяльності по формуванню ІКТ-компетентності майбутніх хореографів, що включають обгрунтування цілей і завдань її формування. Включення мотиваційно-цільового компонента в розроблену модель дозволяє обгрунтувати і використовувати спеціальні прийоми і засоби, спрямовані на формування і розвиток пізнавальної і професійної мотивації.

2. *Організаційно-змістовний компонент* моделі відповідає за формування когнітивно-операційного компонента ІКТ-компетентності майбутніх хореографів, описує організацію та утримання їх навчання з метою формування ІКТ-компетентності. Змістовний компонент виступає системоутворюючим в методиці навчання. Ми виходимо з того, що зміст освіти є педагогічною моделлю соціального досвіду. Етапи побудови даної моделі відповідають певному рівню формування змісту освіти. В.В. Краєвський [56], виділяє п'ять рівнів змісту освіти: *перший* - рівень загального теоретичного уявлення про склад (елементи), структуру (зв'язки між елементами) і функціях переданого соціального досвіду в його педагогічному трактуванні; *другий* - рівень навчального предмета (уявлення про те, чому потрібно вчити, конкретизується, позначаються ділянки соціального досвіду, якими повинен опанувати студент); *третій* - рівень навчального матеріалу (конкретні знання, вміння і навички та пізнавальні завдання з навчального предмету, зміст якого входить в підручники та інші навчальні посібники); *четвертий* -

рівень процесу навчання (взаємодія педагога і здобувача освіти, «розпредмечування соціального досвіду і прийняття форми особистого досвіду здобувача освіти, особистісний досвід є засобом становлення і розвитку особистості); *п'ятий* - рівень структури особистості (вміст виступає як кінцевий результат навчання і стає надбанням особистості здобувача освіти, є результатом всієї роботи і критерієм ефективності навчання).

Проведений аналіз психолого-педагогічних джерел дозволив нам виділити значущі для даного дослідження принципи організації навчання: безперервності, інтерактивності, індивідуалізації, практико-орієнтованості, наочності, доступності та відкритості, активності і самостійності, систематичності, системності [78].

При розробці організаційно-змістовного компонента моделі ми спиралися на існуючі дослідження, що підтверджують необхідність включення в процес навчання майбутніх хореографів спеціальних дисциплін, спрямованих на формування і розвиток ІКТ-компетентності [98]. Так, в розробленому курсі дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку» представлені методологічні основи електронного портфоліо, досвід українських та зарубіжних учених його використання, особливості проектування електронного портфоліо як способу презентації, оцінки та рефлексії діяльності педагога в професійній діяльності та його професійного розвитку в системі дошкільної, загальної, вищої і додаткової освіти.

Значущою складовою дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку» є оволодіння студентами основ проектування індивідуальних освітніх траєкторій учасників освітнього процесу засобами електронного портфоліо. У ситуації конкурентного сучасного ринку праці освоєння способів і можливостей використання е-

портфоліо, що вивчаються в рамках описуваної дисципліни, стає важливою перевагою молодих хореографів при працевлаштуванні.

Метою дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку » є розвиток у майбутнього педагога загальнокультурних і професійних компетенцій, орієнтованих на різні види професійної діяльності, вдосконалення ІКТ-компетентності та навичок сучасної культури презентації освітніх досягнень і професійних компетенцій на міжнародному ринку праці.

Сформовані компетенції, навички роботи в різних програмних середовищах дозволять хореографам використовувати сучасні способи соціально-комунікативної взаємодії в цифровому освітньому середовищі, заснованої на принципах співпраці, в розробку і реалізацію мережевих освітніх проектів, в проектування індивідуальних освітніх траєкторій і власного професійного зростання і кар'єри.

Змістовний компонент навчання дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку », орієнтованої на формування ІКТ-компетентності, включає в себе шість модулів: 1. «Методологія електронного портфоліо і програмні засоби його розробки» (базовий модуль); 2. «Використання електронного портфоліо в системі загальної освіти » (практико-орієнтований модуль); 3. «Використання електронного портфоліо у вищій освіті» (практико-орієнтований модуль) »; 4. «Е-портфоліо в системі інформальної освіти школярів »(практико-орієнтований модуль); 5. «Е-портфоліо як інструмент створення індивідуальної освітньої траєкторії » (особистісно-професійно модуль); 6. «Е-портфоліо в професійному розвитку » (особистісно-професійно модуль).

Процесуально-технологічний компонент моделі забезпечує формування інструментально-діяльнісного, комунікативного,

особистісно-творчого компонентів ІКТ-компетентності майбутніх хореографів. Досягнення поставлених цілей формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів багато в чому залежить від правильного вибору і подальшого використання форм, засобів і методів навчання на основі його змісту. Метод діяльності - це спосіб її здійснення, який веде до досягнення поставленої мети [56].

Методи навчання визначаються як способи взаємопов'язаної діяльності педагога і здобувачів освіти, спрямовані на досягнення поставлених навчально-виховних цілей [98].

В умовах розвитку процесів інформатизації освіти і ЕІОС ЗВО при формуванні ІКТ-компетентості майбутніх хореографів спосіб передачі / сприйняття навчального змісту може виступати однією з підстав для класифікації методів навчання в чотири групи: візуальні (подання інформації у вигляді зображення: демонстрації натуральних об'єктів і образотворчих посібників, робота з друкованою та письмовою інформацією), аудіальні (подання інформації в звуках: розповіді, бесіди, пояснення, лекції), кінестетичні (інформації передається з допомогою м'язових зусиль і інших відчуттів тіла; як правило, використовується при навчанні сліпо-глухих дітей, у початковій школі при навчанні дітей грамоті, при підготовці спортсменів) і полімодальні (інформація направляється по декількох каналах сприйняття: аудіо-візуальні (демонстрації діа-, кіно- і відеофільмів, деяких дослідів і експериментів), візуально-кінестетичні (розпізнавання і визначення природних об'єктів, візуальні спостереження з подальшою реєстрацією явища; методи, які передбачають роботу з комп'ютером, що не має звукової карти), аудиально-кінестетичні (прослуховування з наступним описом), аудіо-візуально-кінестетичні (проведення дослідів і експериментів,

демонстрація навчальних відео- та кінофільмів, роботи з комп'ютерними навчальними програмами).

Встановлено, що методи навчання поділяються на три групи в залежності від ступеня включеності здобувачів освіти в освітній процес: пасивні (учень знаходиться в позиції пасивного слухача інформації, повідомляється педагогом), активні (взаємодія суб'єктів освітнього процесу для реалізації і розвитку суб'єктної позиції студентів, прояву їх активності і самостійності у вирішенні освітніх завдань) і інтерактивні методи (взаємопов'язана спільна діяльність педагога і здобувачів освіти, взаємодія різних учасників освітнього процесу, обмін інформацією, самооцінювання і взаємооцінювання діяльності) [37].

Інтерактивні методи навчання особливо актуальні в розвитку ЕІОС ЗВО і застосуванні ЕН і ДОТ як одна із значущих вимог, що дозволяють підвищити мотивацію і результативність навчання [30]. Ми поділяємо точку зору Н.Б. Секуліч [43] в тому, що принцип інтерактивності є основою ефективного функціонування ЕІОС як інфраструктури освітнього процесу університету та засобів формування ІКТ-компетенцій студентів в умовах сучасної цифровізації і включає інформаційні та електронні освітні ресурси, засоби і технології. Даний принцип спрямований на активну, взаємно-інформаційну педагогічну взаємодію в ЕІОС, яка забезпечується за допомогою програмно-технічних рішень, що дозволяють ефективно задовольняти інформаційно-освітні потреби студентів.

У розробленій моделі реалізується інтеграція традиційних з активними та інтерактивними методами навчання, спрямованих на формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів. В основі використання інтерактивних методів навчання в рамках дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку », що реалізується

за підтримки електронного навчального курсу, покладена концепція інтерактивного навчання, описана в дослідженнях вчених викладач виступає в ролі помічника в діяльності, одного з джерел інформації [56; 67; 78]. При виборі акцент робиться на активні методи навчання та ефективні способи їх реалізації в електронному середовищі. На наш погляд, е-портфоліо дозволяє майбутнім педагогам ефективно використовувати *метод проектів (індивідуальних та групових), створених як в аудиторній, так і позааудиторній роботі.*

Метод проектів дозволяє реалізовувати особистісно-орієнтоване навчання засобами е-портфоліо за підтримки електронного навчального курсу в ЕІОС ЗВО [118]. Завдяки їх використанню майбутні педагоги створюють індивідуальні / групові проекти (індивідуальні освітні траєкторії, проекти структури і змісту е-портфоліо різних учасників освітнього процесу) відповідно до певної логіки, що включає наступні традиційні етапи: а) вибір теми; б) розробка і організація плану проекту; в) здійснення запланованої проектної діяльності; г) презентація проекту; д) оцінка і аналіз результатів [119]. Слід зазначити, що при створенні групових проектів в режимах онлайн і оффлайн з використанням засобів е-портфоліо майбутні педагоги розвивають не тільки інструментально-діяльнісну складову ІКТ-компетентності, а й комунікативну і особистісно-творчу.

До основних форм навчання, які застосовуються при реалізації даної дисципліни, відносяться: інтерактивна лекція, дискусія, бесіда, лекція-дискусія, ділова гра, кейс-метод, форум, семінар, онлайн-консультація, вебінар. Студенти виконують велику кількість самостійних завдань, орієнтованих на індивідуальні запити здобувачів освіти та розвиток творчої активності майбутніх хореографів з використанням засобів е-портфоліо.

Освоєння методології і практики використання електронного портфоліо дозволяє студентам бути більш компетентними при проведенні педагогічних досліджень і експериментів, виконання випускних робіт, проходженні педагогічних і виробничих практик, при плануванні своєї освіти і подальшої професійної діяльності.

В даний час особливо актуальним є використання таких засобів навчання, які засновані на ІКТ, інтегровані в електронне інформаційно-освітнє середовище ЗВО.

Аналіз дидактичних властивостей і методичних функцій е-портфоліо показали можливості його ефективного використання як засобу формування ІКТ- компетентності майбутніх хореографів за напрямом підготовки «Педагогічна освіта» в рамках реалізації дисципліни «Е-портфоліо в особистісному і професійному розвитку ».

3. Оціночно-рефлексивний компонент моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів засобами електронного портфоліо дозволяє оцінити рівні її сформованості (репродуктивний, продуктивний, конструктивний). На основі встановлених критеріїв реалізуються наступні способи оцінювання: самооцінювання, взаємооцінювання, формуюче оцінювання, оцінювання змісту е-портфоліо, зворотний зв'язок, взаємне рецензування виконаних робіт. Е-портфоліо як інтерактивний засіб навчання володіє необхідними засобами для виконання даних заходів.

Нами були обрані такі способи діагностики і контролю з використанням засобів лектронного портфоліо: вхідна діагностика, анкетування, тестування, есе, рефлексія (індивідуальна і колективна); атестаційний вебінар / відеоконференція, звіти, фотозвіти з практикам; відео-відгуки з місць проходження практики, індивідуальна освітня траєкторія студента.

Використання індивідуального е-портфоліо дозволяє педагогу своєчасно контролювати виконання поточних завдань. Дослідники відзначають важливість ІКТ-компетентності при використанні е-портфоліо педагогами, який використовується в якості інструменту для підтримки спільного навчання та оцінки в університетській освіті для реалізації зворотного зв'язку між педагогом і здобувачам освітии, підтримки взаємодії різних учасників освітнього процесу.

В основу даного компонента моделі було покладено підставу того, що е-портфоліо є ефективним засобом оцінювання особистісного і професійного розвитку майбутнього хореографа.

Системне здійснення рефлексивних дій майбутніми педагогами дозволяє виділяти і оформляти результати і досягнення різних видів діяльності. Завдяки рефлексії можливе проведення аналізу рівня просування в оволодінні навчальним матеріалом, характеру і способу взаємодії різних учасників освітнього процесу. Результати рефлексії необхідні для наступного планування, проектування та здійснення коригувальних заходів індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього хореографа. Рефлексія сприяє підтримці і розвитку мотивації здобувачів освіти, забезпечує цілепокладання, проблематізацію, самоаналіз, прогнозування, індивідуалізацію, що особливо актуально для майбутніх хореографів.

Вважаємо, що розроблена модель виконує наступні функції по формуванню ІКТ-компетентності майбутніх хореографів: *освітню*, яка забезпечує в здобувачів освіти необхідні знання про е-портфоліо, його роль та функції в ЕІОС ЗВО і значенні в освітньому процесі; *мотивуючу* - формує в майбутнього хореографа прагнення до неперервного використання засобів е-портфоліо в особистій сфері та професійній діяльності, *розвиваючу* – дозволяє самовдосконалювати рівень розвитку

ІКТ-компетентності майбутніх хореографів, бути готовим до вирішення професійних завдань і виконувати трудові дії і функції засобами е-портфоліо; *інноваційну* - розвиває у бакалаврів здатність вирішувати актуальні нестандартні професійно-педагогічні завдань з використанням засобів е-портфоліо, адаптуватися до змінних умов професійного середовища в умовах цифровізації освіти.

В ході проведеного теоретичного дослідження описані дидактичні властивості і методичні функції е-портфоліо, що дозволяють його системно використовувати в інформаційно-освітньому середовищі ЗВО.

До основоположних дидактичних властивостей е-портфоліо в контексті формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографів віднесені наступні: інтерактивність, мультимедійність, публічність, нелінійність, інтегративність.

Визначено нові вимоги до інформатизації підготовки майбутніх хореографівза допомогою електронного портфоліо для реалізації професійної діяльності, серед яких проектування індивідуальних освітніх маршрутів, здійснення взаємодії з різними учасниками освітнього процесу в ІОС, педагогічна підтримка рефлексії, результатів реалізації індивідуальних освітніх маршрутів, навчальних планів, проектів.

Сформульовано критерії підходів до розробки структури і формування змісту електронного портфоліо майбутніми хореографів в умовах інформатизації підготовки та його використання в інформаційно-освітньому середовищі на основі описаних вимог: педагогічні, техніко-технологічні та ергономічні.

Розроблено структуру та зміст електронного портфоліо майбутнього хореографа, що включають інваріативну і варіативну компоненти з урахуванням специфіки педагогічного профілю

підготовки, спрямовані на ефективну реалізацію запропонованого підходу формування ІКТ-компетентності за допомогою е-портфоліо.

Позначена необхідність проектування модульних, пролонгованих, розподілених на період навчання дисциплін, що дозволяють використовувати дидактичний потенціал електронного портфоліо для формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівв умовах інформатизації підготовки.

Сформульовано організаційно-методичні умови для ефективного використання дидактичного потенціалу е-портфоліо та розвитку ІКТ-компетентності майбутніх хореографівв електронному нформаційно-освітньому середовищі вищого навчального закладу: створення динамічного навчального онлайн-контенту, розробка навчально-методичного забезпечення для реалізації дисциплін засобами ЕН і ДОТ, підвищення мотивації студентів до навчання і підтримка їх самостійної роботи, ефективна система оцінювання освітніх результатів.

Розроблена модель формування ІКТ-компетентності майбутніх хореографівв умовах інформатизації підготовки, що являє цілісність змісту процесу її формування, відображає її внутрішню структуру, описує взаємозв'язок її елементів. Дана модель, що включає виявлений потенціал електронного портфоліо, в тому числі, однойменних електронних навчальних курсів, дозволяє розробити підхід інформатизації підготовки майбутніх хореографівдля формування ІКТ-компетентності за допомогою електронного портфоліо. У даній моделі електронний портфоліо виступає як засіб формування ІКТ-компетентності в умовах інформатизації підготовки.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
вул. Покришева, 47, м. Херсон, 73034, тел. (0552) 37-02-00, 41-08-10, 41-08-11, факс 37-05-92
Web: http://academy.ks.ua E-mail: info@academy.ks.ua

16.06.21 № 01-23/230 на № _____ від _____

Довідка
про впровадження результатів дослідження
здобувача наукового ступеня доктора філософії
Авраменко Олени Валеріївни
на тему «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін»
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційного дослідження Авраменко Олени Валеріївни на тему: «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін» було упроваджено в освітній процес Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради. У процесі викладання викладачами використовувались окремі теми дослідження, зокрема: науково-педагогічні матеріали, що презентують методи хореографії. Також знаходять застосування запропоновані здобувачем нові підходи щодо визначення змісту діяльності майбутніх хореографів у галузі мистецької освіти.

Теоретичні та практичні аспекти дослідження висвітлені у публікаціях і доповідях на наукових конференціях, круглих столах, семінарах, а також пройшли апробацію у процесі організації різних видів науково-дослідної роботи, в яких розкривається специфіка формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності, що надає змогу розглядати можливості вдосконалення системи хореографічної освіти.

На цій підставі вважаємо, що впроваджені результати дисертаційної роботи Авраменко Олени Валеріївни на тему: «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін» дали очікувані позитивні результати.

Довідку про впровадження результатів дисертаційного дослідження Авраменко Олени Валеріївни на тему: «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 01 Освітні, педагогічні науки розглянуто на засіданні кафедри педагогіки й менеджменту освіти (протокол № 5 від 25 травня 2021 р.).

Перший проректор,
доктор педагогічних наук, професор І. Я. Жорова

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Г.КОРОЛЕНКА

вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003
телефон 56-23-13 факс 52-58-67
E-mail: allmail@pnpu.edu.ua
код ЗКПО 31035253

24.06.2021 № 1917/01.65/10

Довідка
про впровадження результатів дослідження
здобувача наукового ступеня доктора філософії
Авраменко Олени Валеріївни
на тему **«Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін»**
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Упродовж 2018-2021 н. р. в освітній процес кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка було впроваджено результати дисертації Авраменко Олени Валеріївни на тему: «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін».

Обгрунтована та розроблена Оленою Валеріївною технологія формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності успішно була реалізована при викладанні фахових дисциплін, проведенні семінарів та навчальних тренінгів для студентів.

Запропоновані автором матеріали мають наукове та практичне значення та можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх хореографів. Використання в освітньому процесі результатів дисертації Авраменко О. В., її методичних рекомендацій та публікацій засвідчило їх значущість для розвитку професійної хореографічної освіти.

Отримані результати дослідження Авраменко Олени Валеріївни на тему: «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки було обговорено і схвалено на засіданні кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол №12 від 08.06.2021 р.).

Проректор з наукової роботи С. ШЕВЧУК

Благова Т. О.
(050)1477230

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл. 71100 Тел. +38(06153) 3-62-44, факс +38(06153) 4-74-68
E-mail: rector@bdpu.org.ua; http://bdpu.org Код згідно з ЄДРПОУ 02125220

15.06.2021 № 57-22/696 На №_____від _____

Довідка
про впровадження результатів дослідження
здобувача наукового ступеня доктора філософії
Авраменко Олени Валеріївни
на тему **«Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін»**
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційної праці Авраменко Олени Валеріївни «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін» у 2018-2021 рр. впроваджувалися в освітній процес Бердянського державного педагогічного університету.

У науковому дослідженні обґрунтовано та розроблено технологію формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності, яку успішно реалізовано на розроблених етапах.

Запропоновані дисертанткою матеріали мають наукове та практичне значення, а проведена робота дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційна праця Авраменко Олени Валеріївни є актуальною, а її результати доцільно впроваджувати в процес підготовки майбутніх хореографів, оскільки це дозволить оптимізувати його та зробити більш ефективним.

Довідку про впровадження результатів дослідження Авраменко Олени Валеріївни на тему «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін» було обговорено і затверджено на засіданні кафедри теорії і методики навчання мистецьких дисциплін Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 12 від 15 червня 2021 р.).

Завідувач кафедри теорії і методики
навчання мистецьких дисциплін
к.пед.н., доцент Олена МАРТИНЕНКО

Перший проректор
д.пед.н, професор Ольга ГУРЕНКО

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Г.С. СКОВОРОДИ

вул. Алчевських, 29, м. Харків, 61002, тел. (057) 700-35-23, факс (057) 700-69-09
e-mail: rector@hnpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125585

Від 31.01.2022 р. № 01/10-41

На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дослідження
здобувача наукового ступеня доктора філософії
Авраменко Олени Валеріївни
на тему **«Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін»**
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Довідка засвідчує, що упродовж 2018-2021 рр. в освітньому процесі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди впроваджувалися матеріали дисертаційної праці Авраменко Олени Валеріївни на тему: «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін».

Апробація основних положень дисертації відбувалася шляхом ознайомлення представників професорсько-викладацького складу і здобувачів з розробленою технологією формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності, яку успішно було реалізовано на визначених етапах.

Позитивні результати використання підготовлених О.В. Авраменко науково-методичних матеріалів з окресленої проблеми свідчать про їх теоретичну та практичну значущість, що дозволяє активно впроваджувати наукові доробки дисертантки в освітній процес підготовки хореографів.

Довідку про впровадження результатів дослідження Авраменко Олени Валеріївни на тему: «Формування в майбутніх хореографів інформаційно-комунікаційної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін» було обговорено і затверджено на засіданні кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол №6 від 23 листопада 2021 р.).

Ректор Юрій БОЙЧУК